

nō tū cistio et clareualli sed
 etiā uniuersitati ordinis nri p̄s
 tante religionis et p̄fectiois emu-
 latores suscitāe dignet̄: ut oēs
 nos q̄ i cistrensi ordie pondq̄
 diei et estus qd̄ i spirituales nri
 defesso studio portauerūt
 nobisq̄ portandū ediderūt
 ferre deuenimq̄: nō solū ex
 lectioe sac̄ studia p̄cedentiū
 p̄m agnoscamq̄: uer̄ etiā
 p̄m p̄m exēplis illūati et
 doctinaq̄ roborati: nūc donū
 uilis caulas ubi itrautes et
 exētes pascua uite tuentiamq̄
 recipi mereant. Nemo uō pu-
 tet nos h̄ de cistrensi et cla-
 reuallensi abbati sac̄ gūsaōe
 ita cōsp̄sisse quasi nō et i alijs
 domibq̄ nri ordis p̄cipue i illis
 q̄ cū cistio et clareualle caput
 ordis esse noscūt: firmitate sc̄
 pontificaco et tuozimūdo cla-
 ruerūt p̄s uita et religione
 cōsp̄ciū: cū c̄tissime stramq̄
 i diuisis cenobis nri ordinis
 p̄s diuisar̄ gr̄a uirtutū florēt̄
 extitisse: quoz incitis et p̄cibq̄
 usq̄ hodie p̄ uniuersitate aggra-
 cōis nre uigoz discipline et fer-
 uoz sac̄ religionis adiuuante dño
 cōseruat̄: sed nos ea q̄ de p̄-
 cipalū domoz nri ordis p̄cibq̄
 cōgnouimq̄ ad exemplū sufficē
 cōmū: quoz et sc̄tis sine p̄m

dino ceteroz excellencōe cē dicit̄:
 et auiditas animū legentis ad re-
 uerenciā amozēq̄ sac̄ religionis
 faciliq̄ accende sperat. *Explicit
 Distinctio s̄c̄da. Incipit Distinctio t̄ia
 De dño gerardo fr̄e s̄c̄i b̄nardi
 abbatis cellerario clareuallis.*

Cenobij Caplin p̄mū.
Tam uō ad seimozes q̄ sub bea-
 tissimo p̄e nro b̄nardo et de-
 t̄eps T clareualle clareuerūt
 stilū uertamq̄: uiros uē religio-
 sos cōtemptu s̄c̄i sublimes. ex-
 dnis emulacōe feruēt̄. diuisoz
 rarismatū gr̄a tāq̄ sydea celi re-
 lucentes: sac̄ cōtēplacōis studio sine
 tedio mentis iugilantes: q̄ nome
 et habitū mōchi. s̄c̄is *ap̄b̄* moibq̄
 et optima cōsuaōe decorauē: utp̄
 hoc qd̄ dicebant̄ uē esset̄: am-
 rabili deuocōis istancia elabora-
 uere. *Hoc p̄mū tāq̄ p̄mogenitū*
qd̄ i lege dño offerri p̄cipit̄. nō
timeito ponemq̄ dñm gherardū
quōdā clareuall cellerariū: ger-
manū fr̄em s̄c̄i p̄is nri b̄nardi.
plūmū ab eo dilectū: q̄ quāto
difficilius i inimicis cōsuaōi ascen-
sū p̄bē uisū fuit̄: tanto tenaciq̄
et sinceriq̄ postmodū i omni
cōsuaōe sua eiusdē gūsiōis
exerēt̄s adhe sit. Cū ei serua
dei bernardū i adolescencia sua
tāq̄ tenerimq̄ lignū uinculū
delicatū existens sp̄m s̄c̄o p̄uenim
manū ad forcā uittē p̄posuisset̄:

et cōfūsiōis grām mente acceptam
 dñō uouisset: eodē quoq; spū
 rēflāmatō cōfūsiōis socios quāq;
 uersū colligēt: cū iā ceteri frēs
 ei⁹ salutib⁹ tūctis assensū pre-
 buisset: gherardo salub' q̄silū
 difficilē admittēbat: q̄ cū esset
 miles t̄ armis strētiss. iuuentu-
 tis rōbore valid⁹. magne p̄denae.
 benignitatis eritue. et q̄ ab oib⁹
 diligēt: radicē cordis hui⁹ mūdi
 pompis et uanitatib⁹ alacris i-
 fixēd. Cūq; obstinato aīō frīs
 sui mouita repellēt: b̄nardus
 fide iā ignea fr̄neq; caritatis zelo
 mirū t̄ modū exaspāt: scio iqt
 scio sola ueracō intellectū dabit
 auditū. Et ecce p̄ncipalit̄ i latē
 ei⁹dē frīs sui lancea i fixa ei
 apparuit p̄sagiū futuror: t̄ mox
 q̄ digitū loco lateis i quo lanceā
 sola ip̄e uidebat apponēs: uerēt
 iquit dies ⁊ cito uenēt: cū lan-
 cea latei hui⁹ i fixa p̄uūt faciet
 iter ad rē tuā cōsilio salutis tue
 qd' asp̄nais: et timebis quidē sed
 minime moueas. Sic dictū. siq;
 fr̄m ē. paucissimis nāq; dieb⁹ iut-
 positus c̄tūallat⁹ ab inimicis: ca-
 pit⁹ et uulnerat⁹ iuxta ubi fr̄s sui:
 lanceāq; ip̄i lateri eidēq; loco qd'
 p̄ditū fuerat i fixa i hēns: et mor-
 tem q̄ iā p̄ntē phōrestēs: cla-
 mabat. Monach⁹ sū: monachus
 sū cistrensis. Nichilomin⁹ tū capt⁹:
 et i custodia reclus⁹ est. Porro de

uulnē p̄ter spem cito cōualuit:
 p̄positū uō seu uotū qd' uouerat
 nō imitauit. Cūq; fr̄ ille labora-
 ret ut erui posset sed nil p̄ficē:
 gherardo magis ac magis con-
 tristat⁹ et anxia cepit: eo qd' uo-
 tū qd' uouerat redde' p̄hibēt:
 quodq; cū liberū sibi fuisset.
 amore sc̄li debuāt uone' ⁊ red-
 de' contēpsisset. B̄nardo uō
 cū nec loqui ei p̄mittēt: acce-
 dens ad carcerē clamauit dicens.
 B̄nardo fr̄ gherarde q̄ ituri sum⁹
 i p̄rio: et monasteriū introitū.
 Tu uō quādoquidē erire nō
 licet: hic monach⁹ esto: scies
 qd' uis ⁊ nō potes p̄ facto re-
 putari. Aliquāto itaq; tpe i car-
 cere claus⁹ et cōpedib⁹ uict⁹.
 didicit durū eē sibi cō' stimulu
 grē dei recalcitrae: didicitq;
 fellea dulcedo amoris h⁹ seculi
 quātis calamitatib⁹ quantissimē
 amaitudib⁹ repleat. Demū
 cū sufficient' et salubrit' p̄ ob-
 stinatōe sua castigat⁹ fuisset
 a dñō: quadā nocte audiuit
 i sompnis uocē dicentē sibi:
 hodie liberaberis. Eadē itaq;
 die c̄ra uesp̄am diuinit⁹ com-
 pedes ei⁹ cōfracte sūt. claus⁹
 etiā carceris sponte reserata st:
 eriensq; gherardo p̄ mediū
 illoꝝ qui se captiuauerāt et re-
 cluserant. liber i redēbat. B̄nardo
 a gemina captiuitate coepis

videlicet et aie magna dei nra
 libeat. ita ut ex stia dice pos-
 set. **B**irga tua et bacula tua dne
 ipa me cosolata sut: cu fribus
 suis ceterisq q i eade spiritalis
 milicie sacramenta iurauerant
 cystru uenit: tanto huilius et
 deuotius votu qd noueat dno
 redditus: quanto ex sola diuina
 gra et uoluntate uouendi et eiusde
 voti facultate iplendi ta man-
 festo uiaiculo edocto sibi iesse
 sciebat. **P**ostmodu ued cu re-
 uerentissimq fr stephanq cyst-
 ciensis abbas bfm biardu et
 frs ei9 cu alijs uiris religiof
 ad edificanda domu clareuall
 misisset: ipmq ueneabile bi-
 ardu cetis pferisset abbate: dñs
 gherardo i eade domo celtera-
 rius qstitus e. **E**tua uo stime
 qd prudent et huili officiu
 sibi editu amstraneat: meliq
 ipius bfi biardi uis q nris
 explicabim9. **C**u eni p9 obitu
 ei9 idem ueneabil' abbas no-
 bili illa sua facudia sermone
 pssimo luctu plenu i couetu
 frim faceret: inf cetera sic ait. **B**at-
 tis o filij q iusto sic dolor me-
 us: q dolenda plaga mea.
Seruitis nempe q fido comes
 deseruit me i uia hac q am-
 bulaba: q uigil ad cura q no

42
 segnis ad opa: q suavis ad mores.
Eius ita tu pueressaria: cui eq
 dilecty ego: **F**rat eat gre: sed re-
 ligione germanice. **D**olete queso
 uice mea: qb9 h nota sut. **I**nfin9
 corpe eni: et ille portabat me:
 pusilla corde. et qfortabat tue.
Pinger era et negliges: et ille ex-
 citabat me: ipuis et obliuosa.
 et comouebat me. **Q**uo michi
 auulsa es: **Q**uo mi rapt9 e mai-
 bus ho uanimo: ho stdm ce-
 tuit: **A**mauim9 uos i uita: quo
 i morte sum9 sepati: **A**maissima
 sepatio: et q no posset oio effice
 nisi mors. **E**ra eni uiuus uiuu
 desereres: **D**no opa moctis. hoc
 tendu diuocau. **E**tuis eni tam
 suau uincto nri no pepcisset
 auocis: nisi totiq suauitatis firmi-
 ra tuos: **A**d ome qd emerseit
 respito: gherardu cosulera: et no
 est. **H**eu tuic igemiso miser: si-
 cut ho sine adiutorio. **E**ue con-
 sula i ambiguis. cui i aduis fidat:
 quis portabit onera. quis picula
 apulsabit: **N**one ubiq gress9 me-
 os gherardi oculi antebat: **N**one
 tuu gherarde perty cure mee no-
 cius q meutpms habebat: fami-
 liauis Tcurfabat. actius urgebat:
None i ligna tua illa ~~placabili~~
 placabili et potenti mea a sermo-
 nib9 seculi frequetissime uendicabas:

et amico reddebas silencio. **D**ñs
 dedeat illi ligna erudit: ut sciet
 quā debet pferre sermone. **I**ta de
 inq̄ i prudentia responsionū
 suarū et grā data sibi desup et do
 mesticis satisfacerebat et extetis:
 ut pene me nemo requiret: cui
 p̄ox forte gherardū occurrisset. **O**
 currebat aut̄ aduentantibus.
 opponēs se. ne subito meū oculū
 itursarent. **S**i quibz sane satiffa
 cere p̄ se nō quibat: hos p̄dite
 bat ad me: retēos emittebat. **O**
 virū idustriū: o amicu fidele:
 q̄ et amico gerebat amōre. et offi
 cīs ciuitatis nō deerat. **Q**uis uā
 cūa recessit ab eo manu: **S**i diues
 q̄ silū: si paup̄ subsidū repocabat.
Rec q̄rebat q̄ sua erāt: q̄ se me
 dīs igēbat curis. ut ego uacare.
Sperabat enī sicut ead̄ hūilimq̄
 tuiose de m̄a quiete fructū: q̄
 si uacuet ip̄e. **I**ndū tū postula
 bat absolui et alteri cede: quasi
 q̄ melius p̄uidet. **S**ed ubi ille in
 ueniet: **R**ec petulanti aliq̄ ut
 assolat i eo officij detinebat affrū:
 sed solo itutu ciuitatis. **S**i quide
 plq̄ oibz laborabat et nimq̄ oibz
 accipiebat: ita ut sepe cū alijs
 necessaria ministrabat ip̄e i pluibz
 egēter: tibi causa cibo aut veste.
Gras tibi fr̄ de oī fructu meorū
 si quis ē dñs studios: tibi debeo
 si p̄feci si p̄fui. **T**u intricabaris

et ego tuo beneficio feriaty sede
 bam tū: aut cte diuinis sanctiq̄
 occupabat obsequijs: aut doctie
 filioz utilius itendeba. **C**ur enī
 securū iūq̄ nō essem: cū te scire
 agente foris. manu dextera mea
 lunne oculorū meorū pecty meū
 et lingua meā. **S**ed quid diri
 foris agente illū q̄ tuina gher
 ardū nesciet: ac spūaliū exp̄s
 eēt donox. **R**ocūt q̄ illū nocūt
 spūales: q̄ iūba ei9 spūm redolerēt.
Rocūt contubernales q̄ mores
 ei9 et studia nō carue sapent: sed
 feruerēt spū. **Q**uis illo rigidior
 i custodia discipline: q̄s i casti
 gando coep9 suū distictior: quis
 suspensior i contēplando. subti
 lior i differendo. **Q**uociens cū
 eo differens ea didici q̄ nescie
 bam: et q̄ doctiq̄ aduenerā docty
 magis abcessi. **R**ec mirū de
 tte: cū magni et sapiētes mei
 idipm nichilomin9 de illo sibi
 accidisse testent. **N**ō agnouit
 litteratiā: sed habuit lratū
 iuentose sensū: hūit et illuāntē
 spū. **R**ec i maximo tū: sed et
 i minis maximo erat. **S**ed ubi
 causa i edificijs i agris cētis. aq̄s
 et cūctis demq̄ artibz seu opibz
 iusticorū: quid i q̄ ul' i hoc gñe
 rez **gherard** gherardi subterfugit
 p̄ticiā. **C**emētarijs fabris agricolis

m.

oretolans sutoribus atq; tertocibus:
 facile migr erat. **S**iqu iudicō oīm
 eēt sapiētiō: sola ī suis oculis nō
 erat sapiens. **U**tiā multos r si
 nūq; sapiētes nō plā tangēt illa
 maledictio pphē: ve q; sapiētes
 estis ī oculis uris. **S**cientib; ista
 loquor: et adhuc plūa hīs de illo
 exptis r corruptis. **P**arto aut; q;
 ruro mea r fr̄ meus ē. **H**oc aut;
 securū addo: michi vtilis ī oīb;
 fuit: vtilis ī māgnis r p̄uis: ī
 p̄uatis r publicis: foris r int̄.
Meito ex eo pendebar totū: qui
 ī totū erat. **D**olū pene reliq;
 rat michi p̄uicōis honorē r no-
 mē. **N**ā op̄ ip̄e faciebat. **E**go uo-
 citabar abbas: sed ille p̄erat ī
 sollicitudine. **M**eito requieuit ī
 illo sp̄us meq; p̄ quē licebat ī
 delectatōe dñō: p̄ditatōe libeig; orac̄
 securū. **P** te m̄q; fr̄ mi erat ī
 mēs solcia. quies grata. sermo
 efficacior: orō p̄guor. fr̄q; rior
 lectio: et seruētiō afftūs. **H**eu
 sublat̄ es: r h̄ oīa sil. **T**ecū p̄t̄
 abierūt oīnes deliciae: et leticiae
 mee. **N**ā cure reuerūt: uā moles-
 tie h̄ic me pulsāt: et angustie
 vndiq; me solū reppererūt: sole
 michi te abente remanserūt. so-
 lus sub sarcina gemo. **A**ut pouē
 aut opp̄im nō ē: q; tu hūme-
 ros tuos subduristi. **O**is michi
 t̄buat cito moxi p̄ te: **N**ā p̄ te

nolim: nec tua te fraudatē glā.
Porro sup̄uūē tibi: labor r dolor.
Exite exite lactue iā prudem exire
 cupiētes: exite q; is q; uob̄ meatū
 obstruxerat cōmeauit. **N**ō sū
 īsensibil̄ fateor ad penas: hocreo
 mortē meā. et mox. **H**euus erat
 gherardq; meq; plauē. **A**n nō m̄s:
 qui fr̄ sāguīe fuit. p̄fessioe filig.
 sollicitudie pat̄: q; sor̄ sp̄u. it̄m̄q;
 affectu: **I**s recessit a me: seucio
 lesus sū et ḡuit. **I**gnoscite filij:
 p̄mo si filij. uice dolete pat̄nā.
Doleo sup̄ te gherarde karissē:
 nō q; dolendū. sed q; ablatū: r idō
 fortassis dolendū ī p̄oīq; sup̄
 me. q; bibo calicē amaritudis. **U**bi
 ē mors uictoria tua: **U**bi ē mors
 stimūq; tuq;. **G**herardq; te non
 foemidat larualis effigies: gher-
 ardq; p̄ medias fauces tuas tr̄sit
 ad p̄t̄am: nō mō securū. sed et
 letabūda et laudās. **P**lango igit;
 p̄mū sup̄ mearp̄ius plaga: atq;
 huius iactūa domū. **P**lango deit̄
 sup̄ p̄ paup̄m necessitatibus:
 quor; gherardq; fr̄ erat. **P**lango
 c̄te et sup̄ vniūsi m̄i ord̄is statu
 t̄re q; p̄fessiois: q̄a de tuo gherarde
 zelo asilio et exemplo robur nō
 mediocre capiebat. **P**lango post̄mo
 et si nō sup̄ te: p̄p̄ te tū. **H**ic p̄p̄q;
 h̄ic afficiō ḡuit q; uehēmēt̄ anno
De laudabili abstinentia dñi

Tamentatio:

gherardi cellerarij clauallis.

cap. secundum

Hoc est testimonium quod de
iura et consuetudine dilecti
fratris sui gherardi reuerentissimus
frater bernardus prohibuit: quod uos
de longo sermone ipsius diuisis in locis
exerpentes: ad demonstrandas
tantum uirtutes continuatim po-
suimus. Scimus uero factum adulationis et
tantum patris uerbis et sensibus longe
prosequi defuisse: nec sanguis affecti-
one attractum ut uel uero uerbo plus
laudaret eum. quam in eam uirtus lauda-
dum esse censebat. Primum si uerum est
primo est quod uerum est testimonium eius:
liquet profecto profectum in uirtutibus fuisse
famulum domini gherardum: cui magno
dei munere ad obseruanciam uel uel
religionis certior amonitio uel obe-
rat: quam tamen multos a trauite disci-
pline claustris solet ante: et in barn-
trium secularis quiescentis inmergere. Quis
enim tante laudis promissum digne
amunum sufficiat: quod plus omnibus
laboribus unius omnibus accipiebat: quod
nullo petulanti affectu in officio suo
detinebat: quod quidem temporibus uir-
tutis rarissimum est: sed solo intuitu carita-
tis: quod cum ceteris necessaria transiret
ipse egebat in pluribus: Hanc ad con-
probandum quam fuit rigida in abstine-
cia discipline: quam per discipulum castiga-
tor corporis sui: unum ex laudabilibus
factis eius exempli causa ponemus:
ut huius qui sancti patris uirtutes ad per-
fectum suum scrutari satagunt. si fer-

D

uentes in religione sunt. habeant quod
punitum debeant: si uero remissi uel
infirmi. habeant unum de se doleant.
Solebat famula domini gherardi
grangias ex debito officii sui cir-
cuiens cum fratre mensa et victu
contentus esse: aqua cum eis et ipse
bibens: nec facile aliud quid pro
comia pulmenta sibi pariebat ap-
poni. Accidit autem quidam iuce ut ad
grangiam iturus infirmaret. Quod
sciens consiliis quod cum eo ire debebat:
ad portam accessit: cellerarium in-
firmum suggestit: tunc se dicens.
quia si aqua in grangia sicut sole-
bat bibere: infirmitati eius pondus
accresceret. Iussu itaque portis wascu-
lum uino plenum secum tulit. cellerario
hoc penitus ignorante: quod etiam ipse
sedenti cum fratribus ad mensam obtulit.
signum sicut innoxius est ex parte portis
faciens ut causa infirmitatis sue
modico illo uino solus uteretur. Cum
uero ille paupertatis et ceteris uirtutibus fer-
uentissimus emulatus in hoc assentiret:
ut ceteris omnibus aqua bibentibus.
ipse sola poculo uini delectaretur.
Fratrum autem uas aqua plenum in me-
dio positum: unum fratres bibere deberet.
Pariter ergo inter se metipsum quod
sibi faciendum esset deliberans:
continuo surrexit. et tolles uas-
culum uini cunctis uidentibus ut
deo qui aqua habebat uinum in-
fudit: signum sciens ut omnes biberent

117

in corde. Malebat quippe corpus suum
 infirmitate periclitari: quod in tantilla
 remissione abstineret assidue sue
 macula dare. De quo ~~com~~ eius
 religioso facto frater exhyllarati
 pius et edificatus: delectabilis
 aqua illa biberunt: quod si preciosis-
 simum vinum eis propriam fecisset.

**Vegebant nimis iuita et moibus
 optimi cellerarii sui quod ostendit
 da sit curis illecebra: qui nec
 p tuenda ul recuperanda corpus
 sui sanitate poculum sumere acce-
 luit: vni occasione scandali de-
 disse videtur. **De piosa morte
 vi venerabilis gherardi****

Qui p sedando scismatico
 petri leonis sanctis frater berna-
 dus tria iam uice uocatus a domino pp
 innocencio ytaliam intrasset: et mag-
 nis ubique signis et miraculis cla-
 rescit: dum gherardum cellerarium
 suum tam fidelissimum adiutorem pen-
 deritissimumque consiliarium p oia serui-
 hebat. Contigit uero cum esset uiter-
 bi: ut ipse dominus gherardus gra-
 uissima ualitudine correpto lecto
 decubaret: venerabilemque abbatem con-
 turbatum uehementer et asperum
 redderet. Cumque manifesta signa
 mortis exitum imminere denunciarer:
 seruus domini bernaardus egerimine fe-
 rens comitem pegrinacionis et illam
 comitem in terra relinquere aliena.
 ut resignaret hys qui cum sibi
 conseruant: quoniam amabat ab

omnibus sicut erat amabilis ualde:
 cum fletu et genuitum conuersus ad dominum
 expecta inquit domine: expecta usque
 ad reditum: restitutum auuncis. tolle
 enim si vis et iam non causabor. Sed
 quomodo pius et misericors dominus.
 humilium seruum suum cum tanta comitudo
 cordis in propria causa postulante despi-
 ceret: que tanta facultate preta be-
 nignitate in causis alienis exaudire
 continuo solebat. Nempe pro spem
 dimisisset tam de portis mortis ad
 uitam reuocatum cito conualuit gher-
 arduus: perfectis negotiis pace sancte
 romane ecclesie reddita leonina
 rabie penitus extincta. redierunt in
 patriam cum exultatione uniuerse terre re-
 portantes manipulos pacis. Haur-
 imulto uero post hoc elapso tempore tanquam
 iam uotis et desiderijs fidelis sui sui
 bernaardi satisfecisset dominus: rursus gher-
 arduus cepit uibus corporis repente des-
 titui: paulatimque ad exitum appropinquare:
 qui ~~com~~ occupatione quidem mar-
 the pro officio sibi inuito patienter
 sustinuerat: sed uacacione maiore
 toto mentis conamine amplexus
 fuerat. Penitens itaque se certissime
 migraturum: et de laboriosis huius
 seculi curis ad eterne beatitudinis requie-
 riturum: ubi uacacione triplicis.
 gustaret et uideret quoniam suauis est dominus:
 et ~~com~~ conprobaret nequaquam se carnali
 seu seculari aliquo desiderio in officio
 suo detentum fuisse. eleuatis in celum

D'

oculis deus iquit scis: q̄ quātū
 tunc fuit semp̄ optam quietē
 intendē m̄: uacare tibi. **B**ed im-
 plicitū tenuit me amor tuus et
 uolūtas fr̄m̄ et studiū obediendi:
 sup̄ oīa uō abbatis pat̄ et fr̄is mei
 gr̄uana dilcō. **C**irca mediū uō noc-
 tis quā ultima cū misis in cōliba
 egit: mirū ī modū exhilarato et
 uultu tuore exultacōis subito eru-
 pit ī illud dauidicū: stupentib⁹ q̄
 astabat. **L**audate dñm̄ de celis:
 laudate eū ī excelsis. **I**n uō huic
 b̄to uō nocte adhuc media disce-
 debat: et ultima **nos** uox ip̄ius
 sicut dies illuābit: propt̄ illa uox
 illuminaō ip̄ius ī delictis et in
 luminis qd̄ est xpc̄ dñs. **Q**uomō
 tenebre em̄ nō uicūt ī luce. ubi
 cantando morit̄ hō: et moriēdo
 cantat. **U**surpatis o t̄m̄ta et
 mors ad leticiā cū sis uir̄ ueris:
 usurpatis ad gl̄am. gl̄e ad usat̄re:
 usurpatis ad it̄onū regnū. porta
 ifm̄: fouea pd̄icōis ad uenēdem
 salutis. **F**r̄es itaq̄ q̄ aderāt tanti
 nouitate miraculi attenti cucur-
 ricus: dilecto fr̄i ip̄ius sc̄o b̄nardo
 hominē ī morte exultātē: et isultan-
 tē morti am̄t̄nantes. **C**um cū de-
 bilis et ifimus accleris uenisset:
 exēna iā psalmū quē cantabat:
 ip̄o audiente clara uoce cōpleuit.
Et suspiciens ī celū: ait. **P**ater ī
 manus tuas cōmēdo sp̄m̄ meū.

3

Et repetens eūdem̄ simonē ac frequē
 iugennas p̄ p̄: cōisq̄ ad st̄m̄ ab-
 batē et fr̄m̄ suū exhilarata facie
 quātū ī quid dignacō dei p̄m̄
 hominū eē quātū hominū gl̄a. dei
 filios. dei eē heredes. **N**ā si filij:
 et heredes. **S**ic fr̄a aīa illa ī uibilo
 et exultacōe spiritalis gaudiij car-
 ne soluta et p̄iudicis angelor̄ choris
 admixta: tanto libertior uolatu
 sp̄dereas petiit mansiōes. quōto
 suū nil ī ea malignor̄ ceterua
 sp̄tū īueniri potest. **F**ine ei ei⁹
 sc̄us abbas et fr̄ ei⁹ debitū cōmē-
 dacōis et exequiar̄ officii dulcis-
 sima timentis affectōe deuote ip̄e
 dit: cū tū alijs flentib⁹ ip̄e nō
 fletet. sed erūpe gestientes lac-
 mas magna fidei astantia casti-
 garet: ne q̄ mortuū plangē et
 flere uidet̄ illū quē de morte sua
 ietna uita et gl̄a sempiterna natū
 eē nō dubitauit. **D**e reuētissi-
 mo fr̄e h̄uberto quōdā p̄ore
 clauall̄is.

Postq̄ gr̄a et **Ca. iii**
 misericōdia dñi n̄i ihu xp̄i
 dom⁹ clareuall̄ fudata ē. et f̄
 fraglatissima sacre religiōis eius
 opinio multas fiet odor uite ī ui-
 tā: tū cet̄os quos dñe bōita-
 tis archamū asilū de diuis̄ m̄di
 ptib⁹ uocabat plures religiosi
 uiri q̄ suis ī locis p̄f̄i ī religiōis
 obsuāna uidebant. audietes qd̄
 specialit̄ et excellent̄ magnificasset
 misericōdia sua dñs cū domo eadē
 et ei⁹ sc̄issimo abbate tāq̄ noui

mj.

tyrones ex euerite milicie labo-
 ribus uenientes: tute scitatis colle-
 gio socii feruentissima spūs
 deuotione cupiebāt. **N**ur q̄s p̄ni
 ul' p̄cipui extiterūt hūberty
 ignacens cenobij p̄ma abbas.
 reynaldy ⁊ petry cognomento
 tholosany, guillermy ⁊ gherardy
 furens: qui uō quide' uno ī loco
 sed diuisis ⁊ multū int' se distā-
 tibus p̄uicis habitates ita se ab
 ip̄is ī fauce rudimentis diuini
 obsequijs mācipauerāt: ut in
 oī uitutū grā florentes aliens
 q̄ p̄fectōibz exēplis ī statū miny
 ueressant habe' uiderēt. **B**erūp-
 tamē mellifluā scitatis dulce-
 dine qua cetis sui t̄p̄is sc̄is. b̄s
 p̄ b̄nardy tūq̄ ceteris exaltata
 ī monte syon. supereminēbat:
 crebra et certa relacōne agnos-
 centes: tūq̄ uē mites ⁊ hūiles
 corde ut surda aure p̄tereūtes
 illud de ap̄d̄lpsi. q̄ sc̄us ē sc̄ificet
 adhuc. p̄ora sua nichilū reputan-
 tes sed tantiora extenti. tanti et
 tā sp̄ualis p̄ris magisterio p̄ma
 ⁊ hūilima se subdide' uolūtati.
Quos etiā p̄ sue reuerētia sc̄i-
 tatis: ip̄dē b̄s p̄ b̄nardy unio
 semp caritatis amplectabāt affrū.
Nur itaq̄ de reuētissimū p̄is
 hūberti purissima ⁊ uē monas-
 tici cōiūsaōne pauca cōmemo-
 rabimy: de cetis uō suo loco qd'

dn̄s dedit dicens. **B**eruus dei
 hūberty a pueilibz ānis ī sanctuatio
 dn̄i locaty: cū iā p̄ uiginti ānos ī
 religione strēmie dn̄o militasset:
 tandē p̄fectioris et sac̄toris uite
 desideio clarāulle se cōtulit: ī ip̄o
 fete p̄ncipio domy illiy. **U**bi tūis
 uitutū carismatibz effulsit: tanta
 p̄ mansuetudis et caritatis grā de-
 coraty extitit: ut tūq̄ uny de m̄io
 celestiy seraphi' uisitacōe cōgre-
 gacōis feruentissima q̄iūsaōne
 sua ī amore dei uehemēt' accendēt.
Ip̄e etiā sc̄e h̄y ⁊ a deo b̄ndite cō-
 ḡgacōis sp̄cāli p̄rogatiua b̄ndis
 abbas b̄nardy ī uite uirtute uitutis
 stās. neq̄ ab hoīe religiois īc̄mēta
 mendicacōe uēte hūis: cū eēt docty
 uictioe sp̄is sc̄i hūiliora sectari
 potiq̄ p̄m̄ q̄ sublimiora: hūber-
 tū dei famulū ad ymitandū p̄fecti-
 onis exēplū sibi p̄posueāt. ip̄ius
 uitutes ammirā satagens: meita
 eiy magna ⁊ sublimia estimāe:
 ip̄m sanctitatis exēplū. religio-
 nis formā. monastice p̄uitatis
 sp̄culū reputāe: respectū illiy cōi-
 sacōne suā nulliy momenti pen-
 sae: sc̄i feruoris ip̄ius ītutu lūz
 sua feruentissima studia tūq̄ uny
 habēcia die noctuq̄ castigāe. **B**erū
 uny oīne hoīne q̄sideacōne ī-
 firmos defice: p̄fectoꝝ uō q̄tepla-
 cōne q̄uis ī uitutibz q̄sumatū.

p̄t̄ ip̄am sc̄e hūilitatis laudabile
 curiositate adhuc vitutis t̄cimenta
 repire. Huius idem b̄tus beatus bernardus
 in quodam sermone suo sic ait. **O**mnia
 fr̄es mei nos p̄t̄ores habemus illa
 hūilitate in p̄t̄is nr̄is: quā s̄c̄i
 in habuere in vitutibus suis. **I**git̄ ve
 nerabil̄ p̄r̄ hūbertus missus postmo
 dum ad edificandū igniacense cenobii
 et eiusdē cenobii p̄m̄s abbas
 a b̄to p̄r̄e b̄nardo constitutus: ip̄a
 entissime ferebat amica sibi pau
 peritatis et hūilitatis et subiectionis
 materia eē subtracta. **D**em̄q̄ ferre
 nō valens p̄ speciosa sc̄e quietis
 et contemplandis rachele lupiente
 lyam id est st̄larū negotiorū que
 tos tumultus supponi sibi inuite l̄s
 et renitente sc̄o b̄nardo sarcina
 curę pastoralis deposuit: et clara
 ualle rediens. nobili suo collo
 subiectionis et obediencie iugū ipo
 suit. q̄ nullū nobile n̄ flexibile:
 qd̄ etiā indefessū tūq̄ iugū d̄m̄
 suauē et onus ei⁹ leuē. usq̄ in fine
 uite sue portauit. **C**ū uō uā seruiss̄
 set et fatigantibus membris vigor
 corporis defecisset. **I**nq̄ quoq̄ varijs
 adūse valitudinis t̄moditatibus
 v̄gēt̄: erat tū anim⁹ v̄gens
 et feruens in ope dei: ita ut ardu
 os oedis labores quos vix robusta
 iuuenū etas tolerare poterat: ip̄e
 senex et fere decipit⁹ patienter
 v̄tuo alacriter p̄curreret. remissi

ones uō et indulgentias misericordie
 q̄ semib⁹ causa passionis impendit
 nō solū minime appetit: verū
 am concedere uolentibus nequā
 acquiescit. **P**actis aut̄ in clara
 ualle t̄ginta erat annis. feliciter a
 gone assumptus. morte letis sub
 iit: nō ab ip̄a assumptus: se de
 ip̄a in assumptione noue uite et
 tūc in aīa et postmodū in corpore
 gloriosissime t̄phatur⁹. **D**e
 cui⁹ t̄s̄itu b̄tus b̄nardo uolent
 uent turbatus: qd̄ de ei⁹ excel
 lentissima cōsuetudine sentiret.
 in cōuentu fr̄m̄ quodam sermone
 declarauit. **Ad ex p̄dicto sermo
 ne colligit̄ cōsuetudine fuisse
 sc̄m̄ sene hūilitatē in vitutibus.**

Quidsidea lector **Ca. v.**
 t̄q̄ in breui tabula uirū
 p̄ferte uitutis corā oculis tuis e
 legant̄ depictū. ita ut ex s̄ntia
 dicere possis. quā iste b̄tus uir
 in d̄m̄ sc̄m̄. monachi uigilauit
 factus: qui hoc eadē h̄m̄ et nomē
 sollertissima industria elaborauit
 ut eēt etiā in reuerentate: dignus
 suū fore reputas uacuo nōie
 in d̄m̄ sine uitutis ope gloriā.
Dicebat minime uitutē gradū
 eē ad glām: et uanā prorsus
 gratū fallacēq̄ pulchritudinē quā
 nō p̄curreret illa. **I**dem b̄tissime
 p̄r̄ hūberte longe eāt a te p̄m̄
 cū illud elogiū quo quidā qui

22

m

in memorie

uano nocte mortis absq̄ uitatis
 ope i uita gloriato fuerat: post
 morte terribus fuisse phibet.
Si vestis bulla rasi capud
ampla cuculla. Quequa iustifi-
cet hic ho iusto eat. Quatu
 distat int luce et tenebras: q̄
 magnu chaos firmatu e int
 filios ire et filios gracie: qua
 diffarem suam hinc exentes
 erapiunt. fite religiosi. et ve
 religiosi. **Ad eat huberty de**
nuo fatuar: vgnui. q̄ acceptis
 lapadibus suis detestanda ne
 gligencia oblii sut oleu scru
 sume: sed erat de nuo pruden
 ti de quo no fuerat adulatoz.
 sed vera laudatoz ipius dicit:
 qd fuerat apoitio sup oes hoies
 quos videat i diebo suis: vnus
 idemp pseuerans oi tpe i oi hora:
 pulchre eade snta licet alys ub
 diffinitione illa q̄ poeta sapiete
 diffinit reputans. **Constans ipe**
sibi: tota teres atq̄ rotundus:
 qd e vnu eudeq̄ pseuerat. et
 oi tpe i oiui hora. **Sciendu p**
tea huc btm viru pcorat officio
 sub bto bernardo i claraualle
 fuctu fuisse: ad q̄ quoz doctina
 exempla q̄ uitutu vniusa clara
 uallis irrigabat sicut ortus
 deliciaru et sicut p adysu dnu:
 saliebatq̄ i singulis i oiui

fons iusticie i acq̄sitione uite etue.
Quia uo memoria eius bndicte
 eit i omi gratone frui q̄ clara
 ualle dno seruituri sut: i monu
 mento quo supdirimus dnu rober
 tu scdm clareuallis abbate poitu
 qd e sub arcu i muro claustru ipe
 capitulu: etia reuerentissimi
 pas huberty vneabile coepo re
 conditu est: ubi et loculu q̄ sacra
 eius ossa seruat titulu nois ipius
 pfert: ut p inde fr̄es i claustru
 sedentes et ex lectione feruentissi
 ma sc̄e religionis eius studia agnos
 centes: q̄ tanta tūq̄ magnifica
 fuerit ut ea l̄arū monumentis
 trade b̄tissimū p̄ b̄narda nō du
 bitaret: sil etia ~~clara~~ tumba sacz
 ciner eius p ocul habetes italescat
 aīs. obliuone fugiat: corpore
 et negligencia p̄cul a se repellat:
 nec oīno nisi p arduos claustr
 lis discipline labores coronā mo
 narchis pposita se adeptuos esse
 p̄sumat. **De dno odone quoda**
supore i clareualle. Capitlm vi.

Hic quida de senidibz
 clareuallis odo notue
 officiu supozato i eade domo p
 plimos aīos strenue amministras:
 ho ue paup spu et huilis corde:
 q̄ a p̄nis fere ~~domo~~ aīns domo
 illius arduos labores nō solū vo
 luntate paupertatis sed etia dure

necessitatis qua in uoluntate domini
 illa ob penuriam rex sepius con-
 stringebatur tam alacriter percurrere?
 ut tunc feruentior esse in dei laudi-
 bus notaretur? cum corporalibus sub-
 sidijs ex aliqua parte curae uideretur. **T**anta
 autem terat ei innoxia suauitas tantaque
 mansuetudinis dulcedine tracta-
 bar conuentum fratrum? que prope alias
 occupato assidue ducebat et re-
 ducere ad laborem uadens. et tunc
 rediens: ut usque hodie sancta illa con-
 gregatio memoriam habundantiae su-
 auitatis eius cum gratulatione eructet.
Cum autem fidelis pastorem sanctus bernardus
 in uinis sacri corporis sui crebresce-
 rebat magis ac magis ad depo-
 sitionem uite corruptibilis et terrena
 bene inuoluntatis appropinquaret:
 omnipotens deus qui humilium uota nunquam
 despiciat: huic beato odoni secundum
 desiderium cordis sui concessit: ut
 ante premium sancti spiritus decederet: ne
 pro aurea scilicet que sub tanto prece io-
 cidissime floruerat: ferrea que
 pro subsequenda erat lugentibus
 oculis uide cogere. **Q**uod etiam fu-
 turum esse dominus uini de fratribus priusquam
 fieret: manifesta uisione postmodum
 dignatus est. **A**spiciet quidam frater in visu
 uotis. et ecce pabat uir beatissimus
 bernardus ascendere iherosolimam: usque
 in ipso punctu uicinis erat. **A**d quem

uenerabilis odo reuerentem accedens:
 dicebat se pressurum. **C**uius uisio-
 nis sic ostensa est uitas: ut super-
 dictus uir dei dignus ad celestem
 iherosolimam ubi uera uisio pacis est
 pante iam egredi et paulo post
 subsequatur premium sancti felici et
 sancti legatione preteriret. **P**ost pre-
 dictam enim uisionem ipse famulus
 dei odo molestia corporis tactus:
 ad extrema peruenit. **A**d quem uisita-
 dum cum beatus bernardus ingressus fuisset
 uides eum pauere et anxiam quasi
 si minus perfecte uixisset: et ob
 hoc anxiam adhuc sentiam iu-
 dicis expectaret: sic eum allocutus
 est. **N**id trepidas? quid turbas?
 ris o anima beata? **A** diebus adolescen-
 tie tue deuotum christo famularum
 in multis et magnis laboribus ex-
 hibuisti: et exire fecundus.
Perge securus perge: ego tibi uitate
 dico quia recto cursu ad catorem
 tuum peruenies. et factus sanctus coram
 christo apparebis. **Q**uia consolacione
 dilecti patris sui humilis odo robo-
 ratus placidiori uultu ad exitum
 tendens et pro modicum hominem
 exuens morte perdidit: et uitam
 ueraciter ~~fecit~~ apprehendit. **E**t ait
 frater sanctus sententiam quam de eo per-
 lerat pro humilitatis obsequio
 uera esse approbaret: corpe sancto adhuc
 in area iacente atque ad lauandum

117

deserret. reuerent. accedens finis
 deo digni uestigia sac. deuote
 osculans e. patent. cunctis osten-
 dens qto honore digni sint. q i
 exercitijs regule qua p fessi sut
 sine dissimulatoe exercitent. et
 i via mandator. dei sicut i oibz
 diuicijs delectant. **Benedicti**
 corpus ei. eruiue i monimeto
 quo pie memorie hubertii lo-
 cati diuina ob reuerencia sci-
 tatis ipius recondite sut. ubi
 felici pausatioe requiescens.
 saluatore expectat. diuin nrm
 ihm xpm q reformabit corpa
 huilitatis ei. q figuratiu corpi
 clauitatis sue. **Dicit psalmista**
 loques ad dnm. **Quid ad-**
heret tibi sedes iniquitatis. q
frings labore i precepto. Si ei
dici liceat. quid e electis dei ois
psua doloret angustia pntis ipis.
 nisi queda fictio laboris. mo-
 mentaneu naspet leue tribula-
 tois eoz q i pnta e. imesu pda
 gle opat. Teis i sublimitate uite
 etne. ad qua ueneabilis odo-
 ra tuu i aia puenisse. post-
 modu i cepe puentus ee ctissi-
 me pat. **De dno guerrico mo-**
nacho clauall. p. p. abate
ignaci
Da. vii.
Salute recordacois
 dno guerrico quonda
 abbas ignaci. du adhuc sub
 disciplina bti buardi monachy

cet i claualle. et regulibz sacre
 doctrine uerbis lactaret. haut de-
 genere se tati pris filiu moibz et
 uita pbabat. **Tanto** siquide sub-
 limum arce uirtutu conscende didice-
 rat. qto sectius magno dei munere
 de incorruptois titulo teste qscia
 glabat. **Sicut** em hy qbz sectu
 tanti ui nosse danu fueat astrue-
 bant. imaculata incorruptois
 tuca dute gra usq ad exitu uite
 qseruauit. **Porro** quite puicitatis
 i integritatis fueit uita i couisa-
 tio ei. qz puissimu deuoto-
 nis ste tyriana cotidie deo tara
 cordis i tendet. dno gloris i ma-
 festis i diuis declarae dignatus est.
Accidit nasp quada uite ut ad
 lectione i uigilijs legenda ascripta
 eet. **Uaq** se mouet de stallo suo
 ut ad gdu p sbuteu uenies sicut
 mois erat i tinaet. alij quada
 spitalis mocha q scw ei i dno
 studioz curiosa scrutator ee sole-
 bat. no liuoris ul i bidie peste
 tabestens. sed ut exemplis ei ad
 meliora puocaret. obfuabat
 eute. **Itaq** i tmanate eo deuote
 an gdu p sbuteu. ecce angela dno
 de celo uenies sup dicto ffe spi-
 rituali cernente ueste candidissima
 iduit eu. et p mediu chori reue-
 rent deducet usq ad analogu
 cu eo ascendit. **Et** stans iuxta eu
 quousq tota plegit lcone. cu

multa reuerencia mīstri officio
 finitū ē. **Q**ua plecta rursū p
 mediu chori eū deducens usq ad
 gdu p̄biten p̄seruus ē: illoq̄ sa-
 tisfactione q̄ p̄ l̄as lectiones
 an̄ gdu fieri solet faciente: angela
 recepta veste celesti. ab oculis h̄
 videntis sublato ē. **F**rat aut̄ cui
 dignatione gr̄e dei tā sectū diue
 maieſtatis donū agnosce datū
 fuerat: de gl̄osa hac uisione multū
 edificatū didicit ip̄m de quo t̄lia
 vidē meruit v̄e eē dei familia:
 q̄ angelice p̄uitati castimoia et
 innocencia iuta app̄nna tamq̄
 beup̄amū amantissimū diū tota
 die cū illo ī thalamo s̄e cōtepla-
 cōis moraret̄. **S**uccedente uēo
 tpe uenēabil̄ **g**uerrig fr̄is
 abbas igniaci quale se exhibuit
 q̄ strenue officū sibi cōmissū
 adimpleit: nō ē n̄re p̄uitatis
 edite. **P**lane q̄ sane iūbis doctrine
 fiūt luculentissimū atq̄ discretissimū
 et uē sp̄itales eiū s̄mones quos ī
 sollempnitatibz p̄cipuus ī cōuenti-
 bz s̄m̄ fecit q̄ a tantoē eiusde
 ecclie excerpti sūt manifeste de-
 clarāt. **V**eterū sup̄na ille artifex
 q̄ p̄ssuris et t̄m̄sloibz uariis solet
 polire uasa n̄re ut discernat̄ a
 uasis n̄re: cōtinuus et ḡuibz īfir-
 mitatibz h̄m̄ famulū suū labora-
 re p̄misit. **Q**uas ille ī cōmodita-
 tes patientissime tolerabat: sc̄ies

mirū tanto se ī futūo glorio-
 siorē de s̄m̄ regis manibus
 coronā p̄cepturū: q̄lito alacrus
 ī p̄nti c̄tānis agone desudasset.
In hoc t̄m̄ nimis q̄ristabat et
 semetip̄m ualde h̄uiliabat: q̄
 nō pene cōtinue cōuentū s̄m̄
 deserere et ī infirmitoio iare cau-
 sa **debitis** debilitatis sue cogē-
 bat: ut poterat ita fr̄ibz suis
 exēplū cotidiani laboris p̄bē.
 sicut iūbū s̄e p̄dicatōis impēdē.
Derū quidq̄ t̄m̄q̄ habebat de
 exercitio corpali: totū s̄m̄e pie-
 tatis aff̄tus et ardes ī deū deuotō
 supplebat. **C**ongr̄it̄ t̄pe debilitatē
 et insufficienciā suā ī quodā s̄mo-
 ne: ita dicens. **A**mici uenerūt
 ad me de uia: sed nō habeo qd̄
 ponā an̄ illos. **N**ō sū tuedim?
 et ī domo mea nō ē panis. **I**do
 dicebam ab iūcio. **N**olite me cō-
 stitue p̄ncipe. **N**ō enī debz p̄e:
 q̄ nō p̄t p̄desse. **Q**uomodo at̄
 p̄desse p̄t q̄ nec tuedim ē nec
 panē ī domo habet: id est nec
 artē nouit qua sciat curare
 nec doctrina habz q̄ sufficiat
 pascē. **H**ec q̄dē dicebam: sed
 heu nō audistis me: p̄ncipe enī
 q̄stitūistis me. **D**uperat igit̄ ut
 q̄ nō potui effuge p̄culū: con-
 fugerem ad remediū: et audire
 sup̄ hoc illud sapientis q̄silū.
Pricipem te cōstituerūt: esto

11

mj

me illos quasi vna ex illis. Sed
 ve in: neq; hoc relictū est michi.
 Sicut enī impiticia phibet esse
 sup alios. sic i berillitas esse nō
 parit' mī alios: et sicut spū nō
 suffino ad mīstrandū vbiū: ita
 roge deficio ad p̄bendū exēplū.
 Qui igit' ydoneus nō sū nec
 p̄cē nec coesse vbi poted esse:
 nisi vltimū & tutissimū locū
 eligā scilicet oība subesse: Et h̄
 qdē valeo: hūilia ymo v̄ea
 de me sciendo: nichilq; me
 phibz ymo plurima v̄itas
 monet subeē cūctis aīo: licet
 p̄esse roge officio. Tu dñe dō
 ip̄e es q̄ subeē mōnes & nichilo-
 minus p̄cē iubes: a te ex̄pero
 ut hūile sil' et vtile i mūcto
 me facias mīsteio. Hūile v̄ea
 de me sciendo: vtilem recta nō
 derelinquendo. Illud i sp̄ira cordi:
 hoc mīstra oxi. Da simonē r̄m
 & bāsonatē i ap̄tione ois mei:
 q̄ dixisti. ap̄i os tuū et ego i ple-
 bo illud: ut oīs familia tua be-
 nedictioība repleat. **Quanta**
dispositione dñs guerricū abbas
i obitu suo q̄stiam suā discus-
serit. Capitū octauū.

Perpende lōe sinceritū
 cōstie scī vi huius: qui
 tam fiducialit' sibi facile esse
 p̄nūciat qd' paucissimis & p̄-

fectissimis dīna cōcedit benigni-
 tas: cūctis videlicet aīo subeē q̄uis
 cogunt' officio p̄esse. Sū aut' fide-
 lis sūus dñi guerricū fidelissima
 distibucōne cōseruis suis ānona
 dñi distitita plena diez & iūctū
 tūctū eēt de hoc mūdo ad p̄m:
 tactū egritudine. ip̄iusq; egritu-
 dinis molestia i grauescente. ad
 exēma deductū est. Curiosiq; uō
 cūctos angulos oscie sue eo dis-
 curiente. ne qd' forte eēt ip̄erā
 gestū et iemēdatū. distitū sibi
 iudicem offensū reddēt. & malig-
 nis sp̄iritibz occasiōē calūpm-
 andi p̄bet: recordatū ē libelli ser-
 monū quē ferēt sil'q; memorie
 occurrūt. p̄es statuisse nullū abs-
 q; gūalis cupli licentia libros
 face debē. Et gūit' i genuisens.
 cōuocatis fr̄ibz dixit. Tu fr̄es dū
 v̄is p̄fertibz iūgulae v̄eap peti-
 tionū parere studui: tūc i obe-
 diencie qd' testante s̄o samuele
 q̄i stels ydolatre est i curri: libellū
 quippe sinonū quē rogatū v̄o
 dictam. temerarie m̄nis absq;
 licentia cupli gūalis edē p̄sūpsi.
 Quapp' quātocius illū afferētes
 igne cremate: ne p culpa i obe-
 diencie vlticibz ghehēne flāmis
 tradat cōsumendū. Dei uō p̄u-
 dencia accidit: ut iā talis qua-

similibus susceptis ceteris: deo aliquid
 melius pro nobis et Thoro disponen-
 te: ne videlicet sancta ecclesia ipsius et
 precipue cisterciensis ordo, tante
 eruditionis gratia privaretur. Mirabili
 namque temperamento, ita liberalis
 sancte lepos et voluntarie illo timet:
 et cristiane simplicitatis humili-
 tas, sic se respiciendo repledet: ut non
 minus minime onerosa veritatem
 gratiosa valde sit legentibus. Por-
 ro igitur eloquium domini vehementer
 quod in sermonibus eius invenit: ita
 movet afficit et accendit legen-
 tem: ut durissimus corde sit: qui
 non ex eorum lectione opeructus ad me-
 liora proficere studeat. Sic itaque iustus
 et timoratus servus domini, delicto
 quod ostentam ipsius remeadebat,
 severa examinatione correcto: ala-
 crius iam et pensis ad celestia
 suspirabat: christi domini iocundissi-
 ma et beatissima presentia votis et
 desiderijs sancte devotiois require-
 bat: qua etiam post modicum mor-
 talium misera consortia relinquit.
 sicut pie credimus factum promeruit.
**De domino roberto monacho pgea
 abbate. Capitulum novum.**

Omnino roberto quodam
 domus dei abbas: et sancti
 bernardi secundum carnem propinquus:
 in adolescentia sua iugiter dominum suave

et omnia eius levia apud cistercium
 susceperat: postmodum vero reve-
 rentissimo viro dei bernardo pro-
 clarenallis abbate constituto: sub
 ipso teodem cenobio celestibus
 disciplinis instituebat. Cuius
 doceret a pio patre curis terti-
 ua sacris orationibus repellere:
 petulantes inquietos adolesce-
 ntie motus labore manuum vi-
 gilijs et ieiunijs edomare:
 delicatam adolescentem pusillan-
 tiam iunctis: sacrorum quoque
 exercitiorum assiduitate pressus:
 nunquam patientium verbum postergum
 moventis audiebat. Interea clu-
 macenses fratres audientes quod idem
 frater adolescens ordini cisterciensi
 se reddidisset: indignati sunt ve-
 hementer: asserentes eum hoc iu-
 ris ratione, nullo modo fuisse potu-
 isse: quippe qui ipse monasterio
 a parentibus sub regula sancti
 benedicti pueri professus fuisset. In
 astipulatione etiam sue assertiois
 monestabat fratres: quam a parentibus
 ipsius cum eo clumacensi monas-
 terio fuisse donatam memorabant.
 Cuius auctoritate beatus bernardus preme-
 rent ne eum publice repetere presume-
 rent: ad callidiora sese argumenta
 vertere. Hissus est namque pro quodam
 ab ipso summo prope magnae illius

m

domus ut si fieri possit blandi-
 cius et suasionibus suis iuvenire
 illi conveniret: quatinus abdi-
 cato **f**rustriensi ordine domoq;
 clauallis relicta, spontanea
 uoluntate cluniacensi se transferret.
Venies itaq; memorato p^oce
 claraualle: specie pietatis qua
 fixis in vultu et habitu predebat:
 mita habere edebat. **S**ed heu.
Nusq; tuta fides: idcirco fallimur
omnes. **H**eu. ve illud qd' iten-
 tat' p^ocei tra' ingrediendi dua-
 bus vns: cuius cor et cor diuer-
 berat q'sciam: i' ipa quoq; re-
 ligione qd' sine genuitu dice-
 no' possumus duplicitatis et
 maledictiois spinas germinare
 quas dephendit. **H**ic eni de
 quo loquitur p^oce. conueniens
 m'gros s'ru: petebat sibi dai
 licentia loquendi s'ri roberto:
 gra' v'standi et osolandi eu
 se venisse testat'. **S**ed q's hoc
 t'li vio negaret: **C**uius non
 ideret noui xpi tyriculu' de
 tanti sensu edificatois i'bis
 ututis icruenta cape: quo
 validior ad vicia pulsanda effi-
 ceteret. **S**ed heu pelle sub ag-
 tina dephensa e' m'es lupi-
 tia: et q' edebat' ad uirtutem

puocue: suadet rudi adhuc mi-
 liti statone sua desere: arma
 pice: nec tam spontanea qua
 uoluntate misera' crudeli hosti se
 vltro trade. **Q**uid plura: **S**uadet
 et psuadet delicato adolescenti
 duos clarenallensiu labores
 fugere: cluniacensiu mollia car-
 neq; magis q' spm redoleu-
 cia istituta cape. **D**equit
 itaq; ouicula lupi: nesciens se
 i' horrendu apostasie r'ue' bara-
 trui. **V**eneabilis aut' p^oce b'nardus
 licet factu hoc egerit uice fecerit:
 dissimulauit tui: ne ledentib;
 se ul' aliquo talione reddidisse
 videt. **P**ostea uo cu aliq' diu
 dissimulauit: euide' s'ru' statuit
 p' epistola' reuocae. **Q**uo dictante:
 d'ns guilhelmus r'euallis m'osten'
 postea p'm' abbas i' uebrana
 s'rbens eandem excripbat episto-
 lam. **F**raut at' ambo p'it' sub diuo
 sedentes. **A**d dictandu quippe se-
 cretus: monasteriu septu' eg'ssi
 fuerat. **S**ubito aut' i' optinatus
 ymbet erupit: et is q' s'rbear
 sicut ip'o referente didicimus:
 cartam reponere voluit. **A**d que
 p^oce stus. **O**pus inq' dei est: s'rbere
 ne timeas. **S**cripsit ergo epistola
 i' medio ymbreis: sine ymbre.

Si enim undique plueret: carta expo-
sita iustus opuit cavitatis: et qui
dictabat epistola redula quoque
piscis conseruabat. Et hec quidem
epistola: ob tam grande miraculum
in codice epistolaz eius non timore
prima est a fratribus ordinata. Eiusdem
uero epistole textus hic est. **S**atis
et plusquam satis sustinui dulcissime
fili roberte et cetera. **Quanti pri-
muli sit professu cystriensis ordi-
nis ad alium ordinem se transire.**

Amplius decimum.
Accepta itaque et plecta hac
epistola: frater ille mox ut
diligentis se abbatibus et proximis
suis caracterem recognouit: uen-
dens quod iustis cavitatis uisceribus
calamum timeat: si etiam quodside-
raus quod dissimilibus studiis in loco
ubi tunc manebat et illo quem in
quod salute reliquerat uiuere: quod uicium
resipuit: et licet sero se errasse
ul' potius ab alijs terrore missi
in genuit: spiritum libertatis demum
tota mente concipiens. locum quod
inordinate perierat ordinate de-
seruit: et claruualle rediens.
sub disciplina beati patris bernardi
in tantum present: ut succedentibus
uirtutum incrementis reuoluit quod do-
minus dei dicitur postmodum abbas
sit institutus. **P**rospicue docentur

hoc exemplo omnium hominum
cystriense ordinem professum nequaquam
absque gravi periculo anime sue ad al-
terius religionis professores deduc-
uere posse: uero ut quod uerum est
ingenue fateantur: maius bonum
quod emeruit uicium deseruit perdit:
et minus bonum quod maius elige-
do sibi illicitum fecit tunc in se-
quitur: in super etiam sedissimum apos-
tasiae cauterio iustis. pietate quod uis-
sionis notum nisi resipiscat euad-
det. **U**t ad assertorem tunc remou-
to dubietatis scrupulo. fides
adhibeat: quoniam in ore duorum ul'
trium testium stat omnino uerbum: ad-
huc aliud exemplum in astipulatio-
ne uirtutis subnectimus. **A**bbas
quodam de filiis clauualis in partibus
italie abbatibus eius alias re-
ligiosis. pro quodam in culpa sua
ab officio placitis depositus est.
Qua deiectione sua minus
patienter ferens quod debet: in diserto
quoque dolore stimulatam ordinem
cystriense deseruit: et duritia-
censi se contulit. **U**bi dum aliquo
tempore in simplicitate cordis stu-
dio secundum ordinis illius instituta
seruaret: omnipotens deus quod solus
simplicitate cordis inuenit propter
torem laborum ipsius quos in ordine
illo cystriensi desudauerat.

m

recordatus? p̄ reuelationē ei sumi
 are dignatus ē: q̄ neq̄q̄ t̄ordie
 illo aīam suā posset saluare?
 quippe et si t̄ oculis hominū t̄ iu
 uoxi bono stāe vidēt̄: aū ḡpper
 tū tū ip̄ius a maiorē cecidisset:
 ideoq̄ t̄m̄q̄ bonū t̄uoīs oībq̄
 sibi ifructuosū fecisset. **Hac**
 itaq̄ reuelatione seuer ille sa
 lubit̄ aīnōm̄q̄: gr̄e dei se tū
 unscitōdit̄ ab errore suo re
 uocanti neq̄q̄ t̄ḡtus extitit:
 sed cōtinuo a p̄cipio p̄uāca
 tōis pedē rēthens. clarauallē
 q̄ tōnq̄ redit̄: ibiq̄ de p̄teito
 errore suo p̄uāca agens. et de
 t̄iceps uitā suā i sc̄a cōiūfārde
 q̄sumas: bono fine queuit.

**De b̄e memorie reynaldo
 moncho q̄ uidit̄ b̄m̄: fr̄es me
 tentes vi
 sitate. m
 xi**

T cenobio claciuallis
 fuit mōchq̄ q̄dā religiosq̄ et
 bonoz memoria digna noīe
 reynaldq̄: vir bone simpli
 citatis: times deū et retines
 innocētia suā ab ifancia sua
 usq̄ ad senectū. De hoc senior
 ille q̄ que sup̄diximus de religi
 osis p̄sonis ordīs nr̄i p̄cipue
 de senioibq̄ tū monachis quā
 cōiūsis sue claciuallis plura
 l̄rarū monūmētis tradidisse:
 que nichilominq̄ eādē fide qua

ille ea cep̄ssit nos hic i seruiūq̄:
 ita sc̄bit. **Vir d̄ni reynaldq̄** licet
 ante cōiūsiōē suā p̄ t̄ḡnta aīos
 et t̄ hitu seculi dēgeret nō tū secu
 lait̄ uirt̄ sed opibq̄ pietatis semp̄
 isistes i corpe suo glouificāē et por
 tūe deū sollicito fuit. **Nā** tū cecū
 bona q̄ corde integro faciebat etiā
 corpis integritate d̄no dedicauit:
 cuiq̄ opitulante gr̄a i cētūa libi
 diū et carnis spurcias ab utro
 t̄m̄is sue usq̄ i diē mortis ipolluto
 calle t̄isuit. **D**iscepto nāq̄ monas
 tuo h̄m̄ i monasterio sc̄i auandi
 uiginti et eo ampliq̄ aīos ibidē
 i sc̄a q̄iūfārde t̄isegit̄: ubi et sc̄itatis
 sue nō p̄uū spernūe oītibq̄ dedit.
Inde maiore uirtutū ardore flāmas
 reus. ad domū claciuallis dei emi
 latōne se otulit: antea tū p̄mouitq̄
 a deo reuelatōibq̄ multis ex̄itos
 uō labores: quātas ue molestias
 et s̄ribq̄ ordīs illiq̄ d̄ni felicibq̄ actibq̄
 eiū t̄uiderent: et ab ista mōi p̄po
 sito eū aūtere cuperēt: b̄t̄is ille
 ptulit sup̄sedeo d̄it̄: **d̄nē d̄nē**
 legentiū tedio uelim q̄sile. **D**is
 ceptis aut̄ i claraualle illo ad
 nouā miliciā uilit̄ se accingit:
 et ex milite ueterano. fortissimū
 se nobis tyrouē exhibuit: i la
 boribq̄ i uigilijs i ieiunijs cetisq̄
 sancte disciplinē obsequijs sc̄ipm̄

*sc̄i p̄p̄
 f̄uante
 et lab̄ante*

tota die mortificans. Habebat autem incessant orandi studium: et in oratione inlabilem affluentiam lacrimarum. Quaedam igitur die cum in labore triticie in messis cum ceteris fratribus erisset: segregatus paululum a conuientibus cum magna animi delectatione cepit intuitu timentes: secum reputans propter et ammirans quia videlicet tot sapientes tot nobiles et deliciae ibidem viri propter amorem christi laboribus atque periculis seipsum exponerent: et feruentissimum solis ardorem cum tanta alacritate susciperent ac si octo deliciarum suauissime ~~et~~ fragrantiae poma decerperent: vel in mensa laucioribus epulis plena deliciofissime conuiuarent. Unde ergo pro tensis caelorum oculis ac manibus gratias deo offerebat: quod eum tanta sanctae multitudinis quamuis indigni et peccatores adiungerat. Dum haec et filia animo volueret et pro inuentitate leticie se ipsum vix caperet: cum subito apparuerunt ei quasi tres matrone venerate. vultibus roseis et candidis vestibus eminentes. Quarum una quam predebat: veste fulgentior forma venustior: et statua pretiosior apparebat. Descendebant uero de monte appinquo et appinquare conuentum suum: in ipsius montis lateribus fruges metentium. Quas cum ille vidisset pro minima

animacione turbatus et obstupescens: erupit in uocem huiusmodi. Domine deus inquit quam uana sunt iste fete tanta forme tam reuerende: quam propter aliarum consuetudinem feminarum conuentum uero appiant. Et dum illa diceret: assistit ei quaedam reuerenda canonicus stola candida cooptus: qui dixit ad eum. maior illa quam ceteras praedit: ipsa est uirgo matris ihesu christi maria. Alie que sequuntur: sunt sancta elizabeth et sancta maria magdalena. Ille dum audisset matrem domini noiae: commotus sunt omnia viscera eius super pietate uotis illius quam uehementer amabat: iterumque praecitata edices. Et quod tendit domine in quo tendit domina nostra. Cum ille respondit. Ad visitandum in messores suos uenit. His itaque dictis: persona quam loquebatur repente disparuit. Duo uiso: uir dei plus magis intra se stupuit. Et reductis oculis ad sanctam dei genitricem et ad comites eius: attento visu intendebat in eas. Ille autem modestis gressibus itequentes: uenerunt una per aliam usque ad conuentum. Quae cum introissent: separte ab invicem deambulantes ceperunt tamquam gratia uisitationis huc atque illuc inter monachos et conuersos. Et dum ita facerent:

Tercia

tandē ab oculis tūentis euamie-
 rūt: seseq̄ ī celos vñ venerāt
 receperūt. **P**orro vir dei here-
 bat fixus. & de loco mouei nō
 poteat: usq̄quo maculū fini-
 ret. **Q**uātū uō de hui' mōi vi-
 sitatione p̄fecit: quātū ne iamoc
 dei et ip̄ius b̄fissime genūtis
 excreuit: enmūlanda cōiūsaō
 ei9 & cotidiana uicū t̄imenta
 monstrabāt. **M**ultas quidē et
 alias reuelaciones sepe diuinit̄
 accipiebat: quas tñ ad deuītā
 dū cenodorie uicū retire qm̄
 diē maluit. **N**ā et hāt eandē
 quā p̄ octēimū fere silētō p̄sseāt:
 p̄no tpe id est q̄dragimā diebosi
 bene mēm̄ aī obitū suū: iūta
 & quodānō coacty tñ lū idig-
 nō tñ occasione patefecit. **Q**ua-
 dam siquidē die cū de salute
 aīaz aūbo familiar̄ loq̄rent:
 ego sciens eū virū iustū et a
 dño sepius uisitātū: ī ea cōfi-
 dentia qua eū diligebā et me
 ab illo diligi sentiebā: aus9 sū
 scisatū et petē aliquid ab eo.
Itaq̄ p̄p̄ amore xp̄i & p̄p̄ mise-
 rationes ei9 cepi illū medullit̄
 obsecrāe ac uehement̄ īsistē: ut
 ad honorē dei. unā aliquā ex
 suis asolacōib9 tñ manifestāet:
 illā s9 de q̄ me magis edificā-
 dū eē censēret. **T**ali igr̄ obse-
 cratione ap̄puls9: sup̄dictā visi-
 onē tñ narrauit. **B**ed q̄ tandē

effectū: **T**estis ē ip̄e dō quāto timōe
 & tremōe. quāta lacrimaz ī uindāde
 quātis genūtib9 & suspirijs eā pro-
 tulerit: ita ut genūta & singulty
 a fūdo cordis erūpentes uocē lo-
 quentis frequētius intrūperēt:
 tāq̄ si eadē hora ip̄am ceruēt
 uisionē. **F**uolutis aut̄ p̄p̄ea dieb9
 q̄tuordecim: apparuit ei p̄ uisū ip̄a
 eadē regina celoz et dñā āgeloz:
 īcidens ac p̄parans ei ornāmēta
 candida & p̄ciosa quib9 ī p̄xmo
 uestirend9 erat. **Q**ue cū p̄parasset
 colligauit ī unū: et recedēs de-
 tulit ea secū. **Q**uōd cū ille uidisset:
 subsecutus ē eā: et clamauit pa-
 tergū ei9 dicens. **E**ya mi dñā
 mea desiderantissima: qm̄ ha-
 bitū9 sū ista que m̄ p̄parāe dig-
 nata es ornāmēta. **H**ui sc̄issi-
 ma dei genit̄e ait. **N**ū uenies
 ad me: tūc recipies ea. **O** uisio
 uisio leta: o p̄missio c̄ta: que
 utiq̄ tanto certior extitit. quāto
 celerius exhibita fuit. **H**anc
 igr̄ factō introuit ad me ille
 dei seruus: tāq̄ ī firmū uisita-
 tū9. **E**go em̄ egrotabā p̄ue
 usq̄ ad mortē: et eāt languor
 fortissim9: ita ut de sospitate
 mea etiā medici desperarent:
 & ob hoc die p̄cedenti fui iunct9
 oleo īfirmoz. **I**lle uō cū uenis-
 set ad me multo pietatis affcū

D

opasso est michi: et ut posset
me ~~aliqua~~ aliquatenus consolari re-
tulit michi ista qua eadem nocte
viderat visionem: reputans scilicet
atque demerens quia non propter ipsum
sed propter me facta fuisset ad eum.
Erat enim humilium corde: et nichil
tale presumens de sua scititate. Cui
ego mox respondi. **N**oli queso
pro amantissime: noli benedictio-
ne tua interpretacione sumi a te
alienae. Ornamenta que tibi sunt
celitus parata: nunquam alterius erunt:
sed miserante deo salua tibi
et integra permanebunt. **T**u vero
pessima illa visitatrice tua instant
efflagita: ut in beneplacito misericordie
sue alia quam voluit tibi parare
ornamenta dignetur. **P**otes enim atque
benigna est: diues in omnes que invocant
illa. **Q**uid multa? **E**go qui morti
proxima estimabat: uelle uolle re-
uocatus sum ad tolerandas uite huius
erumpas. **I**psa uero qui sanguis uidebat
atque in colubis: non amplius quam vi-
ginti quibus diebus propea superuixit.
Qui tandem cursu uite felicitate exarto:
corruptibilis carnis iduimenta de-
posuit: et stola immortalitatis per-
bissimam dei uirum cui deuote
seruierat iuxta fidei promissionis
illius absque dubitatione recepit. **N**on
est autem silentio pretereundum quod iste uir

dei ante diem sextum sue dominice dum
ecclesia sola post completorium orationem
isteret: repente pulsata est in au-
ribus eius tabula defunctorum duobus
ictibus tantum. **Q**uo ille audito. sta-
tim exiit: et in firmamento pergit.
putans ibi aliquem de fratribus firmis
esse moriturum. **S**ed dum cer-
tius agnouisset. nullum ibi tunc
textum positum: uenit enim in me-
tem quod ipse esset propter quem hoc sig-
num factum fuisset: et quod in sonitu ta-
bule sua migratio significaret.
In hac igitur memoria mortis sub-
ito toto in fremuit inuasitque timor
eum atque horripilatio carnis: et
cepit ilico febricitare. **E**t in quies-
cente morbo: tandem ad extrema
peruenit. **P**orro bene uigilans et uiris
salutatione quam antea semper fre-
quentare solebat: quod diu in lecto
decubuit pene incessanter corde
et ore uoluebat: atque cum uerbis
eiusdem dulcissimi oraculi fe-
licem animam exalauit. **C**ontigit
autem consensu quedam religiose con-
uersionis et boni testimonii uirum
ipsa die ~~in~~ migrare ad dominum:
ita ut amborum exequie simul ce-
lebrentur: et in eodem maiusoleo
ambo prope tumularentur. **E**t dum
ista fierent: uis cuidam spiritali
demonstratum est in uisione quod duo

m

pulcherrima templa fabricarent
 i claravalle: unū i firmitorio
 monachorū: alterū i firmitorio
 quisorū: sed p̄mū illud hoc altēo
 longe nobilior eāt atq; honestior
 ul' venustior. Constat igitur quia
 i gemina constructioe templorū
 i gemino ictu tabule mocturorū
 designata sit euident' p̄iosa
 i aspectu dñi moes amborū. Tem-
 plorū differentia merito distan-
 tia idicat: q̄a quāuis utrūq;
 sc̄m: tū altēo altēo sanctiorē
 existē credim' apud deū: de
 cuius misericordie thesauris
 tū quilibet eorū accepit: quātū
 nū grē i p̄tati dignata est. **De**
monacho q̄ tabula defictorū
i signū moctis sue audiuit. En

Eodem mense quo p̄dō
 dei seruus migravit
 ad dñm: contigit ibidē aliqd
 factū hē. Erat tēodē mona-
 stēo sac̄ta quidā noīe gher-
 arduus: vir bonis moribus
 pollens: et bene religiosus. Hic
 iurta p̄phete q̄silū iugū dñi
 portauit ab adolescentia: et le-
 uauit se sup se: qm̄ cū adhuc
 tenellus eēt et fragilis: manū
 suā misit ad foena. Lactatus
 itaq; i manuilla regū i casta
 disciplina felicit' educatus:
 creuit atq; p̄fecit semp i

melius: i magno dei mune car-
 nis corrupcionē sicut familiaes
 ei' testant' tāq; si fuit ceptus.
 Appropinquante autē hora q̄ de mūdo
 ad deū trāsire debebat: die quadā
 cū i ecclia post op̄letorū more
 solito remanēt: fr̄s est repente
 son' i aurib' eius ac si tabula mo-
 rienti' crebris ictibus p̄cutēt.
 Ad dñm ille audiet: putauit quē-
 piā fr̄m i firmitorū tū obie.
 Post paululū uō ubi c̄tissime
 conuerit q̄ somnū illū i nulla
 horū fecit: subit aīn ei' tabu-
 la illa p̄nōstica: quā vir dei
 reynaldus ad iudiciū sue doctōis
 audierat. Iā em̄ exierat s̄mo iste
 int' fr̄es: et stupidos attonitosq;
 reddidēat unūq;: et dñm ita re-
 cogitāt: ascendit i cor ei': q̄ ip̄e
 p̄ signū illud moctis debitū solue-
 rogēt. In hac autē memoria moctis:
 subito pili carnis ei' iheruerūt:
 i timor' i tremor' uenerūt sup
 eū. Potius ergo iuasit eū p̄emp-
 toria felicit': i infra decimū diē
 moctē q̄sūptā felicit' emigravit.
 De cuius pia deuotionē illud silere
 nō possum: q̄ q̄i diuinitā fr̄m
 ab eo ul' potius deo miraculū ui-
 dim' et gratulati sum'. Nā
 cū ultimū sp̄m iheret: trib' q;

aut quatuor horis manus uictas
atq. ptensas tenuit inuolutes co-
tra cruce: ac si aliquo fine col-
ligate essent. Et cum cetera corpus
membra huc atq. illuc urgente do-
lore crebris actitaret: manus tan-
quas ut diemq. tēdebat ad cruce
nunq. ab inuice separant: nunq. a plis
ad se retraxit: et quid uiuus se-
pius actitasset etiam moriens in-
dicauit. **De seruo dei peto qui
solum eat uide dnm tpe sacrificij**

Pater ceteros qui in bta **Ca. xij**
illa domo clareuallis exemplis
exhortacōibz et orōibz scissimū
p̄ris nri b̄nardi t̄robur **sp̄uale**
spiritalē exēuerant et uirtutū arte
conscende didicerāt: senex eat
quidā noīe petrus cognomēto
tholosanus: uir malte p̄nitatis
magneq. deuocōis. Huius unū
semp. a puēo studiū atq. deside-
riū fuit: seipm crucifige mūdo:
et mūdū sibi. In iuuentili at̄ etate
anteq. cisterciensi se submitteret or-
dini: habitauit in solitudine labo-
ribz et ieiunijs multis ueterē
hominē t̄ se mortificans: et sacrifici-
ū sp̄us cōtribulati cotidie dno t̄
ara cordis imolans. Deniq. herbis
agrestibz et pane leruina cōfecto
ingit utens multo ibi tpe xp̄o
militauit: et inuā bella tēptatō
nū a spiritibz malignis p̄tegente

se dno fortit̄ superauit. Post-
modū aut̄ q̄pta celebri fama
de sc̄itate b̄ti bernardi abbatis
atq. ip̄ius monastij clareual-
lis: cū magno spiritalis desi-
derij seruoē ad eūdē locū se-
gularit̄: quatenus in tanta q̄q̄ra-
cōne iustoz uelut in tabernaculo
d̄ni in sc̄ritate et abstonsione
a turbine et a pluuia tucior
inueniret. sub disciplina p̄d̄ni
p̄ris qd̄ sibi dēerat p̄fectōis
cōsecutiō: ubi etiam p̄ multos
ānos xp̄o dno felicit̄ seruicus
usq. ad exitū uite sue p̄seuera-
uit. Huius aut̄ cū adhuc iuue-
nis esset d̄ns p̄ uisū appare-
dignatus ē residens in throno
sublimi: et sc̄oz milia cū eo.
Uidebat̄ at̄ ei: qd̄ ad iudiciū
corā dno ducet̄. Nūq. t̄nende
maiestati p̄sentatus fuisse:
pauidus ac t̄nebūdus p̄ndit
ad pedes sedentis in throno:
flagitans ut sui misereret.
Dixit at̄ illi d̄ns. Quid t̄ vis
faciā? At ille. Dne ut salua
fiā. Et d̄ns ad eū. Vade cito
comite ad seruiciū meū: et
t̄eo ingit̄ p̄seuera: nec dēerit
tibi salus quā postulas. Hāc
ergo p̄uisione firmissimi
p̄ignus etiā salutis habens

m

redūdantiā lacrimarū: q̄ totū
 ibidē affluē solebat. Reuela-
 bat ei dñs de secretis celestibz
 magna & multa: atq; inuis
 consolacōibz eū seu dormiēdo
 seu vigilando seu etiā mēte
 errēdo: creberrime visi-
 tabat. **Que** si oīa lris cōmē-
 datē: magni uoluminis
 q̄phēderēt quātitate. **Vnde**
 quia longū ē atq; onerosū
 etiā illa q̄ de eodē uis b̄to
 q̄pta sūt. tū. vniūsa stilo
 expmē: vni ex hīs saltē
 qd̄ stimulantē q̄stia penitē
 retuē nō audeo: sicut ab ip̄a
 ore audiui spēalit refero.
Quod quidē dē aut tū ē:
 ut ex vno hoc a fidelibz au-
 ditōibz ceterā credi ul' esti-
 mai facile queat. **Verē** si
 quidē & uultū verē deū
 n̄m offendē si rem glōriosa
 atq; mirabile q̄ ul' in soli ul'
 forte rarissimū credita ē ab
 eodē dei famulo quorū tū
 nullū hodie sup̄eē existimo.
 silentio meo p̄re p̄mittū: ī
 qua deū glōrificai & multorū
 fidē atq; deuocōne edificai pos-
 se cōfidim. **Igit̄** dū sacris
 altāibz offerēs uiuifica sac-
 timenta ut b̄s astaret: ī ip̄a

p̄ceptōnis hora tenenti ī iudicibz
 sup̄ calicē sac̄sc̄m dñi corpus:
 apparebat ī p̄p̄e puuli spe-
 ciosi puuli ille speciosus forma
 p̄ filius hom̄i uerū d̄s & uerus
 homo dñs n̄r ih̄s x̄p̄: ille
 t̄ntis & hūilis corde: q̄ se ip̄m
 sapiētibz et elatis abstrudē
 & puulis reuelat q̄sueuit. **Quo**
 cū ille ceruēt: tremescūs p̄
 fulgore atq; reuerētia maiestatis
 illius: claudēbat oculos suos. **Nō**
 eū audebat respicere cōf̄ dñm.
Qui etiā tū clausis oculis uide-
 bat eū sicut ap̄tis. **Itaq;** declina-
 ret uultū suū ī altē p̄te et ali-
 quādū manēt p̄ palpebris obductis
 facieq; sic aūsa: uidebat eū nichil-
 om̄m sicut ante se positū: ali-
 quū sup̄ manū. aliquū sup̄ brachi-
 ū suū. mirū uidelz atq; ineffabili
 modo: tāq; si modo alios oculos
 habēt ī occupacōe ul' t̄mpore
 defixos quibz eū ītueret. **Hac**
 aut tū dulci atq; mirabili reue-
 lacōne nō semel aut bis sed fre-
 quēt̄ ille uir dei letificatus est
 adeo: ut plerūq; p̄ quatuor aut
 quūq; menses singulis fere die-
 bus illi apparēt. **Que** si aliquis
 diucius int̄dū tardā uideret:
 tanta illi terat cū deo familia:

In 1a. c. 2. d. 1. p̄p̄e
 apparet 3. l. 1. d. 1.

ritas: tanta de eius pietate fiducia: ut ipsius sacrificii assumptione pertelaret: nec facile illud vellet explere: donec reddita sibi leticia salutis dei. consueta benedictione mereret accipere. Hec ergo sicut iam dictum est fideliter ac simpliciter narrare curauit: quemadmodum ipso cum tanta gratia collata est referente agnouit. Nam cum ei familiariter affectu propter sanctitatem eius adherere satageret multumque de eius solamine atque allocutione pendere: hanc ab ipso visionem. sicut et alia multa precibus magnis et quadam violenta cecitas extorsit: ea tamen aditione ut nulli ante obitum eius presumere indicium quod et facile potui obseruare. Quo namque postea tempore suspens felicia tandem assumpta agone collecta est ad patres suos cum quibus tunc proprio deo in claraualle quiescit: ubi religiose quisque superius quoque die claudere die ardentem deuotionem se optauit.

*De venerabili guilhelmo monacho
que angelus domini pro culpa sua coxi-
puit et penitentiam iuravit. Ca. xiiii.*

Sabat eodem tempore in claraualle monachus quidam venerabilis nomine guilhelmus: etate prope et religione proventus. Hic annis ferme quinquaginta in habitu monachali domino seruens: carum suam cum vicis

et concupiscentiis assidue crucifigebat: longumque diutino cruciatu martirium trahebat. Quod priusquam cisterciensi ordini se contulisset: multo tempore vixit in monasterio sancti abbas albi in andegauensis. Obi religiose quisando formam bonorum operum seipsum exhibuit: et magne sanctitatis spectamine eiusdem loci fratribus demonstrauit. Unde etiam tunc ab abbate quam ab universitate agnitionis in magna reuerentia habebatur: et diligebatur ab omnibus. Erat autem in possessione monasterii quidam locus: qui magis solitaria magisque quieti religionis videbatur accommodatus. Ad hunc igitur cum paucis fratribus auente abbate se contulit: ubi in cellula angusta reclusa annis plurimum habitauit: ut et arctiori quiete seipsum affligeret: et de anteriori comminatione sua in firmioribus fratribus molestiam non ferret. Itaque ieiuniis et orationibus dies noctesque aggerimus: non modo carum edulium et lautiores epulas quibus in eodem frater illi ex pristina monasterii consuetudine utebantur siuidem recusat: verum etiam cibo quadra-

m

gestimali et ipsius aque potu
 sepius abstinens perissimo victu
 corpus debile sustentabat. **H**ic
 autem continentie situte non sine
 difficultate magna obtinuit.
 sed post longum tempore cruciatu
 per tenarrabiles gemitus sin-
 gulis coquantem gratia dei: tandem
 geminas ventis et gule illece-
 bras cum ceteris vitijs a proprijs se-
 dibus extirpavit. **Q**uadam itaque
 die cum venisset ad eum salutandum
 unus de senioribus mona-
 sterii: precepit ei carum refecti-
 onem apponi: eo quod debilis et
 longo itinere fatigatus esse videtur.
Senex vero ille respondit se nullo
 modo carum cibum gustare: nisi
 ipse qui amara iussu causa
 caritatis secum inde reficeret. **I**n
 familiarum amore et persuasione
 quodammodo coactus: atque ipsius
 ut postea fatebatur obsequium
 quantumlibet aviditate illectus:
 ut comedere acquievit. **F**ruito
 itaque prandeo: senex amico suo
 valescens ad monasterium re-
 dijt. **P**ost cuius discessum gressu
 frater ille ad se reversus cepit a fructu
 cordis alta suspiria et hunc gemitum
 gemisse: quod tanti temporis propositum
 tuum frivola occasio fregisset.

Vix talia cepit cogitare: et ecce re-
 pente quidam ad fenestram cellule
 pulsabat. **Q**ui cum aperuisset: tre-
 mefactus in aspectu illius obstupuit.
Gratum enim persona reverentissimi
 vultus et habitus ac super hominum
 modum mirabilis: cuius silem totum
 elegantia ipse non videat. **V**estimen-
 ta eius candida et preciosa: capilli
 capitis eius sicut lana alba et sicut
 lux. **F**acies illius singulari fulgens
 veritate: angelum potius iudica-
 vit quam hominem. **O**ra eius ple-
 na suavitate et gratia erat: et super
 celestem sapientiam mirabiliter redole-
 bant. **D**enique quidquam apparebat
 in illo: super hominem esse videbatur.
Prudis tamen pedibus incedens. dice-
 bat se peregrinum esse: et de remo-
 tis partibus gratia visitandi venisse
 ad illum. **Q**ui blanda salutacione
 provisa: cepit eum super hijs que
 tuente revolvebat familiarum
 et amica in conversatione tamquam cognationem
 tui illius agitare atque in spectore eum
 convenire et dicere. **H**ic itaque quidem
 ingenuitas merito plangis super
 excessu tuo: quo nunc diuturnum
 laudabilem precimonie propositum deli-
 ciosa caritate rupisti. **N**on bona
 est caritas: que destruit abstinenciam.

Impbanda ē pietas illa: q̄ aīas
 ledit ut corpa foueat. Et nūc audi
 exemplū: qđ tibi p̄pono. **F**rat in
 ptibz hyspāne sc̄inomial' sc̄ia
 reclusa: q̄ pane & ~~carne~~ aqua ul'
 senectudis iudū oleibz utens:
 cōsuetudine sobria et casta. petulā
 ciam carnis vilē edomabat. **H**
Huic aliquū īstructū dyaboli de
 sidiū incidit: ut carne comedē
 vellet. **Q**ue dñi multūq̄ temp
 tatiōem reluctās: cū iā violentus
 nūca suggestiones sustinē nō
 posset: manibz illicito desiderio
 datis: ad ascensū trahēbat. **I**ussit
 itaq̄ sibi carnis edulū p̄parari.
Quo sup mesā positū: p̄uisq̄
 gustāe p̄sumēt p̄strata ī orōne
 voce lacrimabili dñm supplicabat:
 ut ei nō p̄mittēt p̄paratū tāgē
 cibū: si hūc saluti aīe sue picu
 losū fore p̄sciet. **S**urgens uō ab
 orōne ad mensā egredit': et data
 benedictione opculū subiuouet:
 quo carnis ferculū velabat. **E**t
 ecce p̄ carnibz q̄ apposite fuerāt:
 tres pulli coxer' ī disco vagien
 tes & sine plumis apparuerūt.
Quo viso sc̄inomialis illa ve
 hement' expauit: et accersitu
 sorore q̄ illi nūstrabat: reuūtate

īquirit. **I**lla uō sub attestatiōe
 t̄nendi iudicij dei respondit
 se ī eode' mensali nō īplumes
 auiculas: sed ea frustra carnis
 cortā apposuisse. **F**rat at' cellu
 la eiā sup ripā violenti cordā
 et magnū fluiūs sicut: qđ de
 sareis tuontibz erūpens et
 cofragosō itine ruenē: p̄cipi
 ti cursu labit' ad t̄fēosa. **I**gū
 ancilla dei exultās & grās agēs
 q̄ exaudim eēt' eiā orō. iamq̄
 multo vehementiq̄ abhorres
 esū carnis q̄ p̄us desiderauēt.
Precepit īgredim' et male
 suggestiōnis pullos cū cathino
 īquo at̄nebant' ī p̄fatu' flu
 uū iactai. **Q**ui pieti t̄nēu
 nullatenq̄ potuē segregai ab
 iūce. sed fluitante vasculo
 sup undas. tandē deuoluti
 sūt ī quēdā simū cellule pri
 muū: ubi īgenti sarei cōtuitas
~~rope~~ copiosa aquar' cōgerie
 stagnat. **U**bi iā p̄ multa t̄m
 curricula assidue rotant': et
 usq̄ hodie ī testionū miraculū
 hō t̄pō vasculo sup aquas
 fluitae vident'. **H**ec et hys
 tiulia vis p̄orante: fr' isdem
 apūcty ē valde de ḡtissima
 illiq̄ sermōriuatōne. **E**t cadēs
 ī facie: fusis lacrimis reatq̄

.iiij^o

sui ueniā postulabat. **A**cepta
 q̄ p̄mā: nō mō absolūtiōne
 p̄tōr: uerū etiā q̄solatiōne
 plūmā ab eo suscipere meruit.
Cūq̄ iā fiducialit̄ illi loq̄ret̄:
 p̄fictū cepit ab eo quis eēt:
 et unde ueniet. **C**ui ille r̄ndit.
Nō ē tuū scire modo quis sim
 ego: neq̄ agnosce uñ ueniā
 aut quo uadā. **T**ū ille. ob-
 seruo iquit dñe mi. ut hodie
 salte i grediais ad nos: et
 m̄stremq̄ tibi. **R**ndit alt̄:
 ego aut nō paue uñ nō ueste
 nō lare i digeo. sed habūdo
 oibz boīs. et habeo tibi mā-
 ductāe quē nescitis. **T**anti-
 modo solliatq̄ sū de uā sa-
 lute: et uos nichilominq̄ inde
 solliati estote. **H**is dictis cū
 festinatōne recessit: et ita
 repente ab oculis ituentis
 subtractus ē: ut magis uisq̄
 sit euamisse q̄ abisse. **U**lle
 uō quātocius accitis fr̄ibz
 qui ei m̄strabāt: iubet eos
 istanciq̄ p̄sequi recedente: et
 ad hospitium p̄cibz militibz cōgere.
Cui celerrime abeūtes: cū
 hac illacq̄ discurrerēt: nullū
 p̄orsū uestigū ip̄ius rep̄ire
 potuerūt. **U**nde uir dei c̄tissi-
 me credidit angelū dñi affu-

isse: q̄ cordis eius archana cōg-
 noscēt: et ip̄m p̄ excessu suo me-
 rentē tā dulci q̄solatiōne ualuit
 resouē. **D**e cuius etiā b̄tā p̄mā
 tū deuotiōis et gr̄e mente con-
 cepit. ut post ānos ferme uiginti
 cū iū ista referret: p̄ inuio
 pietatis affectu etiā tū a lacrimis
 abstine nō posset. **P**roressu itaq̄
 t̄p̄is cū b̄tā b̄uardi abbatis cele-
 bre nomē. eiusq̄ uirtutū fama.
 nec nō et cenobij illiq̄ clāissima
 religio ubiq̄ iā uulgata ad p̄dā
 uī noticiā p̄uenisset: nō potuit
 requeste sp̄us ei. donet feli-
 cissimo illiq̄ magisterio gubernā-
 dū se subdēt: ut de feruentiore
 feruentissimū et de sanctiore
 sc̄ssimū reddēt. **B**enigne uō
 susceptus a b̄tō b̄uardo abbate
 et desideato clareuallensi colle-
 gio sociatus: tāta i eo gr̄a uirtutū
 radiant: ut i oīm sc̄itate mi-
 rabilis appareret etiā quibusq̄
 p̄fectis. **H**uius ergo multis et
 magnas q̄solatiōnes p̄ sp̄m suū
 p̄uis p̄ mittebat: multaq̄ illi
 qd̄ p̄ c̄to cōp̄erūq̄ de sc̄tis
 celestibz reuelabat. **I**p̄e tū q̄a
 cenodorie p̄tē i curre metue-
 bat: de multis paucissima

ipsa paucissimis referebat.
Factū ē autē ī vna dieꝝ cū p̄ma
 cantaret ī choro: et ip̄e cōiunctis
 psallentibus stabat ī ordine suo:
 vitulos labiorū suorū tuore exul-
 tationis dñi reddens. **E**t ecce
 apparuit ei vigilanti atq; psal-
 lenti s̄c̄us malachias hyber-
 nensis quondā ep̄us q̄ ī eadē
 basilica iacet honoꝛifice tumu-
 latus. **R**esidebat uō ī cathedra
 iuxta altare. amulo baculo nat̄
 retisq; pontificalibus ornatus
 iustice decoratus: tūq; missarū
 sollempnia p̄ se hūc illuc hore
 celebratūq;. **F**rat autē tūc aūni-
 saria dies depositōis eiusdē
 b̄t̄issimū psulib: q̄ etia om̄i fi-
 deliū defūctorū memoria ē solēp-
 nis. **A**pparuit quoq; cū eo b̄t̄is
 pat̄ biardus eiusdē ecclie felicis-
 simus pastor atq; patronus: qui
 et ip̄e erat vestitus p̄ciosis et can-
 didis unguis atq; mitratus: mi-
 nime tū ī fulgore. **E**t merito q̄dē.
Erat enī p̄familias ip̄a domo
 deferens atq; agratulus vene-
 rando atq; sp̄c̄ali hospiti suo:
 dignoq; honore p̄uenies amant-
 tissimū sedebat ei libentissimē
 sollempnia missarū copoten-

tissimū die q̄ s̄c̄us ille pontifex
 curia sup̄na īgressus et celest-
 tibus p̄m̄is p̄mo fuerat hono-
 ratus. **D**ude etiā ip̄e pat̄ s̄c̄us
 officiosū ac sedulū sese cū eadē
 s̄c̄i ep̄m̄: et cū ip̄ius altaris
 m̄st̄em exhibuit. **P**orro b̄t̄is
 antistes baculo pastoralī m̄s:
 defixa lumina versū chorū
 assidue tenebat. **S**c̄us uō b̄nar-
 dus uō ep̄m̄ uō cōuentū
 modo ip̄m̄ altare tūq; sollertē
 om̄i respiciebat. **H**ec visio cū
 manifesta eide f̄culo dei vi-
 gilanti et corporeis oculis in-
 tuenti visibiliter apparuit: q̄
 diu psalms unq; teodē con-
 uentu p̄cantaet. **F**inito itaq;
 psalmo finita ē visio: sed in
 corde videntis deinceps finiri
 nō potuit visiois illius p̄a
 deuotō. **A**lteā quoq; die appar-
 uit ei nichilominus b̄t̄is idem
 biardus. vultu et h̄itu gl̄osus.
Quē cū ille vidisset: p̄ondit
 ad pedes eius: orans et petens
 aliquid ab eo. **C**ui s̄c̄us ait.
Quid tibi vis facia? **E**t ille.
Dñe mi pat̄ si inveni gr̄am
 ioculis tuis: iudica in v̄trū
 saluus fieri debeat. **E**t s̄c̄us ad

m

eū. *Quid pua res ē ista q̄
 postulas? Hodie cū egrederer
 de padiso. q̄ multa nulia
 hoīm foīs ad iamā reliquī:
 q̄ utiq̄ istiusmodi timore
 torquent. ignorantes utiq̄ v-
 trū amore digni an odio ha-
 beant. Hys itaq̄ p̄missis: de-
 dit ei resposū sup̄ uibo quod
 ip̄locauit. *Deo quid ei diffi-
 nite respondeit t̄ctū ē nob̄:
 q̄a vane gl̄e peste vitas? hoc
 nobis idicē noluit. Frat̄ enī
 vir ille c̄rūspert̄ et ḡuis in
 locuōne: multūq̄ cauebat
 ne quid dicer̄ qd̄ suā ip̄ius
 gl̄am redoler̄. Verūptamē
 ex fiducia simois et vultu illi
 hylaitate satis daba-
 itelligi: q̄a iocūdū a s̄to p̄re
 sup̄ tali v̄bo resposū accepe-
 rit. Iste est guilhelms q̄ sup̄
 memorauius sp̄m foemta
 cōis ī sp̄ne fantastice mere-
 tris vidisse īfirmū cōm
 cuiose c̄tueatē: et ex hys
 que ab eo ea audieat̄ et videat̄
 dūo *rober* roberto abbati clae-
 uallis apostasia duor̄ adoles-
 centū p̄dixisse: qd̄ enā verū
 fuisse feda eor̄ fuga īconti-**

uenti subsecuta demonstravit.
 Sūt aut̄ et alia plura nob̄ de
 p̄dicto v̄o dei apta: q̄ legētū
 deuocōne extrinse possēt: sed ea
 silentio p̄missis dū et fastidiosis
 lectoib̄ q̄sulim̄: et nos narra-
 do ad alia festinam̄. *Hic ergo
 bt̄is et st̄is sicut fidelit̄ v̄rit
 ita fidelit̄ obit̄: plenāq̄ d̄ez
 et ūtutū. migravit ad d̄m:
 desideat̄ et votis om̄ib̄ expeti-
 tam sibi sepulcra ī sc̄ssimo
 claeuallisū collegio d̄no largi-
 ente sortis. *De d̄no gherardo
 de fursa magne sc̄tatis mōcho.
 Caplin̄ quātūdecimū.**

Dilectus deo et hoīmib̄
 gherardo de fursa. cuius
 memoria ī benedictione ē: q̄q̄
 p̄ sua singulari piūitate et sancti-
 monia bt̄s b̄nardo singulari gr̄a
 p̄ cetis honorabat̄: inābile at̄
 amabile m̄nis se vniūitati
 q̄ḡatōis ī oī forma religionis
 exhibebat. *Qui dū adhuc esset
 monach̄ ī fursa q̄ tuscie ē no-
 bilis abbacia. reuelante d̄no vidit
 ī sp̄m se t̄r̄ppositū ī claraualle:
 idq̄ gerente officij ut cū duob̄q̄
 bathinis singulas officinas c̄-
 tuens fr̄m manib̄ abluendis
 aqua īfundēt. In quo t̄m̄z*

designatū fuisse rei eritū docuit.
 q̄ ip̄e futūg eēt: q̄ fr̄m clara
 ualleusū excessū cotidina
 ymo fere cōtinua ocloꝝ iūnda
 rōne ac si duobꝫ i fuforij ab
 luēt. **Qu** itaq̄ dula reuelatōe
 p̄sagū futurorū accepisset: ex
 arsit continuo i p̄cordis eius
 uehementē ignis sacri desiderij:
 nec oīno quiesceꝝ poteat sp̄t eiꝝ:
 donec paup̄m xp̄i quorū se suūcō
 deputatū fuisse diuinitꝫ agno
 ueat: q̄sortio. iūget. **Qu**q̄ reus
 floret iūtibꝫ. sacre tū opūctio
 nis pietas speali p̄rogatiua
 pectꝫ eius repleueat: ita ut co
 lūbine pupille ocloꝝ eiꝝ raro
 quiescent: sed tūq̄ gemmū fotes
 fere ubiq̄. p̄sertim i celestiatōne
 diuini mūsterij marino lacri
 maz ymbre facie eiꝝ madidaret.
Habebat at̄ grām singularem tā
 apud deū. q̄ apud hoīnes. quā
 unūsi mirabant: et ituebant.
 vultū eiꝝ tāq̄ vultū angeli
 stantis int̄ illos atq̄ dicebant:
Hic ē fr̄m amatoꝝ et ppli isrl̄:
 hic ē q̄ multū orat p̄ plo et
 unūsa societate nr̄a. **H**ic at̄
 dñs multas qd̄ dubiū nō est
 q̄solatōnes i abscondito faciebat:
 ip̄e tū ut uerūdus et hūilis

ūtutes suas late malebat: et
 nullꝫ ei sup̄ eiusmodi p̄cūctā
 rōne p̄t sc̄itatis reuēciā mo
 lestꝫ fieri audebat. **R**ouiciꝫ at̄
 quidā uoīe iulianꝫ. honeste uita
 sacdos q̄ de ordīe regulaū
 cleicorū clacnalli se contulāt.
 uidit aliqū sp̄m iūndū i choro
 petulantē ad istar hedi puagā
 tem. **Qui** tū p̄uenisset aū ip̄m
 aliq̄dū substitit. et cepit eū ri
 su p̄ti patulo subsānāe: obse
 rnu caput cont̄ illū exagitando:
 ⁊ dentes adiūte iūuacissime
 rōcuciendo. **Qu**q̄ recessisset ab
 eo: uenit ⁊ stetit aū hoīnē
 dei gherardū. ⁊ cepit eū silif
 petulnū aīat pudendis gestibꝫ
 irridē. **A** quo magis irrisū
 atq̄ exsufflatū: illo tamq̄
 fūmꝫ euamut: et ul̄ eū no
 uicius nō uidit. **Qui** moꝝ
 accepta colloquendi licentia
 p̄cūctatꝫ ē eū: utrū i choro
 aliquid i illa tli hora aspexis
 set. **P**pendes aut̄ semor eū
 sc̄cti illꝫ q̄scū fuisse: q̄fessꝫ
 ē ei fantastiū hedi se uidisse:
 q̄ ludicris motibꝫ et se et illū
 p̄t ~~fr̄~~ subsānasset. **Q**uod au
 diens ~~not~~ nouicius ille iūiatꝫ

m.

ē valde: ac p̄ hoc scellerit
 q̄ multa huiusmodi cerneret. lūz
 scētū suū deo et sibi teste q̄scīa
 relaret. **H**uc autē vis dei q̄uis
 corpe uniuē eēt debil. utpote
 qui fere iā erat nonagenariū
 nulla tū senectū ul' debilitas bo-
 ne q̄suetudis vsū p̄ediē po-
 teat: sed cotidie ifatigabilis
 sū feruore iuuenescē videbat: et
 ut vir egritudine q̄uī cōpel-
 lente posset īfirmū dēo deti-
 neri: vir posset etiā a laboibz
 messū retineri. **Q**ui aliquī q̄
 uissima ualitudie p̄ssā: tū
 īquadā secreta dōmūcula
 lecto decūbet: contigit quadā
 nocte extingui lampadē q̄
 ibi ardebat. **Q**uo viso fr̄ q̄dā
 qui ei tūc t̄pis nūstrabat
 surrexit: et abiit reaccende
 illā. **Q**uōp̄ repisset clausas ua-
 diq̄ officinas: reūsus ē sine
 igne tristis: et firmato ostio
 cellule iterū recubans obdor-
 tuuit. **P**rofunda uō nocte cū
 scūs ille vir ad necessariā sur-
 gere uellet: assurrexit
 frat̄ dolens q̄ lūare ei de-
 esset. **R**espiciens autē ad fornā

cula p̄tē īqua p̄ octo dies au-
 tea focus nō fuerat: uidit ibidē
 p̄uinas ardentū nō p̄uā con-
 gerie. **A**ccensaq̄ ex ea lampa-
 de cū statim ad eandē fornā-
 cula oculos reducēt: nō modo
 p̄uinas illas nō repperit: sed ne
 ulla quidē īea caloris uestigia
 deprehendē potuit. **C**ū autē ultia
 egritudine q̄ et mortū ē decū-
 bēt: iā īextimis posito b̄s b̄nar-
 dus vultu angelico et uestibz alb̄
 decoratū apparuit: īea tū habi-
 tudine q̄sistēcia corpis q̄ ante
 obitū fuit. **Q**uē cū ille cōspicēt
 ad se īgrediente: et ueteranos ac
 uenēandos artus baculo susten-
 tante. manu et uoce q̄ potēt
 suis seruitozibz iūuit. ut sancto
 uementi assurgerēt: et locū se-
 dendi cūq̄ p̄parent. **I**llis uēō
 tūrantibz atz q̄rentibz de quo
 uā scō seuer loquet: p̄mēte
 se egritudine eūdē uō poteat.
Postmodū autē recepta uirtute
 loquendi cū ab ip̄o demio sc̄sa-
 tarent: q̄fessū ē uidisse se sc̄m
 b̄nardū blando ip̄m alloquio
 q̄solante. **Q**ui cū benedixisset
 eū: signo crucis edito. totā

etiam domum benedixit: subiugens
 hec eadem uerba dixit. **H**ec est domus
 mea quam edificauit: dominus custodi-
 at eam et retineat: et in scilicet **B**ene-
 dictione itaque sanctissimi patris sui
 uir domini gherardus firmatus, letus
 mortis debitum soluit: et in uite
 fonte quem tanto desiderio sitierat:
 saciatus. Aliquando uero postea tempore
 elapso apparuit in uisione cuidam
 comiso religioso nomine laurentio:
 letus atque preclarus preciosis etiam
 uerbis decoratus ornatu: iudicatis
 ei quia pro dei gratiam gaudium sem-
 piternum obtinet et gloriam. **F**ratr autem
 impensius supplicanti ut eius be-
 nedictionem atque suffragia mereret:
 benedixit atque ita respondit. **E**go
 non cesso orare uobis in domino pro te: ue-
 rueram pro ipsius uisitate ecclesie.
De hoc tamen congreto aliquantu-
 lum quod fratres infirmari adhuc uiue-
 tem atque spirante me per trina
 festinatione collegerunt: atque tunc
 penitus exanimem de loco in extrinis
 agrum asportauerunt. **T**ransactis
 uero post obitum suum aliquantis
 annis, consummatis iam nouo claustrum
 et noua ecclesia que licentia et bene-
 dictione beati bernardi uiciata fue-
 rat: sacra ossa ipsius de loco quo

piuntur tumulata fuerunt sunt
 sublata in thesaurum que super diximus
 uenerabiles patres robertum abba-
 tem, humbertum preterea, odonem
 suppre reconditos fuisse: co-
 digno honore ob reuerentiam
 sanctitatis collocata sunt. **D**e mi-
 rabili gratia cuiusdam presbyteri religio-
 nis monacho specialiter a deo
 collata. **Capitulum xvi.**

Egregius quidam adoles-
 centulus de partibus ger-
 manie oriundus: comitante
 magistro suo studio gratiam parisi-
 ensis adibat. **Q**ui cum transiret
 haberet per domum clauallium:
 magister ille uidens locum conuen-
 tum et ordinem nescio dei iudicio
 apertum ad horam: penitus et ob-
 tinuit ut susciperet ad consilio-
 nem. **L**ucum rogaret adolescentu-
 lum ut secum remaneret: penitus
 non acquieuit. **M**ultum siquidem
 abhorrebat a consuetudine simul
 et a colloquio cisterciensium mo-
 nachorum: sepiusque rogabat
 deum: unquam sibi dari uoluntatem
 ad ordinem illum causa consilio-
 ueniendi. **P**roinde roganti
 magistro fratribusque monasterii
 adhortantibus est. **D**ura certum
 resistens: nullis predicamentis
 machinis poterit expugnari

ni

ceteri quā mirabilis sit deus
 consilij sup filios hominū quāq
 irrefragabile stet sempiternē
 pdestinacōnis eiq archauū.
 quis digne amari sufficiat.
 qualis salus elector suor mē-
 tes misericordit inuitat. **vidēs**
 ego vana conatiua in sup
 voluntates sibi adusas ad pie-
 tatis lūmā dirigens? q̄tinq
 i ipis & de ipis loco et tpe q̄
 ab etno detreuit p̄pōitū vo-
 lūtatū eiq itaq̄ impleat?
 Eadē nocte dū p̄dictū adoles-
 cens inouita fr̄m mente re-
 uoluet: fr̄a ē vox diuinitū
 ad eū dicens. **Si hīc recesseris**
 et p̄p̄ius ueneris: infra hīc
 & penthecosten mōreieis. ^{et fr̄ d̄n̄ b̄no} **Ad**
 hūc itaq̄ uocē iuuenilū mltū
 obstupuit: necdū tū potuit
 duricia cordis eiq molliri. **Pō-**
 ro sequenti nocte cū sopori
 mēbra dedisset: uidebat sibi
 dmersus eē i limo putei p̄-
 fundi. **Cūq̄** ibi despatū iaret:
 subito apparuit ei desup ad os
 putei b̄s iohānes euāgelista
 i vultu & hītu s̄i b̄nardi tūc
 adhuc i corpore uiuentis: cū
 alio quodā s̄o qm & ip̄e simi-

lūm eē uidebat ciudā religioso
 monacho uōie gherardo p̄oetaio
 clācuallis. **Quos** cū ille timilū
 & aurius uidisset: rogabat atten-
 cius ut sui misererent. **Cui** b̄s
 iohes respondit. **Tu** sano consilio
 acquiesce contempnus: et opē
 flagitū a uob: **Cūq̄** ille pro-
 mittet se eē facturū quidquid
 illi placet: tantū ut imminens
 piculū euadē meret. **Dis** t̄q̄
 fieri monachū i monasterio cla-
 reuallis: **At** ille. **Sciā** dñe mi:
 libentissime uolo. **Ad** cū firmit̄
 pollicatū fr̄a fuisset: eductū
 continuo de p̄fundo lacu. libe-
 rū abie dimiserūt. **hanc** ḡ
 facto: postulauit se quātorū
 p̄sentū b̄o b̄nardo. **Quē** cū
 antea nō uidisset: mox illū i
 vultu & hītu deprehendit ip̄m
 p̄ c̄to eē: quē t̄isacta nocte
 sub condicōe comitendi se li-
 beratore habe meruerat. **Post**
 miratū uehement̄ atz ap̄ūctū
 p̄tinq̄ eidē s̄o uio se reddidit:
 a q̄o benignē susceptū mox i
 etate teneriori grauitatis et
 sapiē canos cūctis mirantibq̄
 iduit. **Pōro** p̄dictū m̄gr eiq

a proposito bono citius coarctatus:
 et eundem iuvenem secum eunte sicut
 gens: fundantem in christi amore, ty-
 rannulum mouere non potuit. **H**ic
 ergo delicatus et tenerimus ado-
 lescentis cum esset annorum quatuordecim:
 manum suam ad fortia mit-
 tens, letantibus angelis et hominibus
 in gremio christi suauiter portandum
 aggreditur: et quasi agnus ad
 aratrum suscepti ordinis applicatur.
Miserante vero domino ab ipso ru-
 dimentis consuetudine sue iuuen-
 tutis fortitudine conueniens, sed ag-
 ni mansuetudinem retinens:
 tanta carissimam emuncta a
 primis animis emittit: ut consuetu-
 dinis ipsius elegancia atque fragran-
 tia contubernales eius vehementer
 affecti gratularentur: semper deuotio-
 nis et humilitatis que in ipso relu-
 cebant, exemplis in formam cer-
 tatim intererent. **Q**uidam uero
 religiosus ac spiritualis eiusdem
 cenobii frater prestatos est michi: quod
 aliquando uidisset uisionem huiusmodi.
Apparebat eundem adolescentem
 uisitatorum ante altare canentem.
Porro ymago crucis que super al-
 tare erat quasi melodia ipsius

delectata de cruce descendit:
 uenensque ad eum expansis uulnibus
 dignanter amplexata est illum: et
 tenere sibi met astringendo
 ac deosculando eum. **A**d cuius frater
 ille uidisset: animaduertit in hoc animam
 illius sanctam et deo placente existere:
 et apud ipsius clementiam magnae
 familiaritatis accessum specialiter ob-
 tineret. **H**ic ergo amantissimus
 domini tota die cum illo uelut in
 thalamo morabatur: et beati ipsius
 presentia per contemplationis dulcedi-
 nem suauissime fruebatur. **P**er
 dictam namque uisionem dominus mani-
 festate dignatus est: quanta dulco-
 ris et gratie sue plenitudine fa-
 mulum suum repleuerat. **I**taque cum
 in omnibus sancti ordinis exercitiis de-
 uotus et feruens existeret: et per
 continuum sacre operationis stu-
 dium misericordiam eiusdem imploreret:
 quadam nocte apparuit ei in som-
 nis angelus domini: et introduxit
 in quendam thalamum gloriosum: in
 quo uidebatur dominus uir ille christi
 in cruce pendere: et beatus mat-
 theus eius uirgo maria cum beato iohanne
 euangelista iuxta cruce illius
 stare. **Q**uod cum ingressus fuisset,
 tante suauitatis fragrantiam

m

sensit: ac si cella aromatica
 respsa oi pulue pigmentatio
 strouisset. Videns uo dnm ma-
 iestatis. passiois et crucis sue
 signa pissima dignacone
 sibi representante: pstrato
 facie solotens adorauit: be-
 nedictioneq ipius totis me-
 dullis cordis flagitate cepit.
 Quia etia benigna largita-
 te dnm qsecutus mox euigila-
 uit: sed uisionem illa uana
 scintillaria fuisse: uamfes-
 tis iudicijs declaratu e. Fra-
 gancia quippe illa celestis
 uertais qua dormies hauserat
 certitay a sompno. mirabili
 suauitatis uirtione. totu inte-
 rorem homine suu delibutu
 sensit: neq hor ad momentu
 sed tribz continue postea die-
 bus eade benedictione se re-
 nouai ⁊ illuiri gauisq e. Alia
 quoq nocte cu eet itentus odo-
 ru ueruit audie corporeis
 auribz angelicas uoces: ar-
 monia dulci atq pclara i ethe
 psonantes. Quaz uidelicet
 uoni tanta eat altitudo: ut
 quatalibet huana uocu i-
 tentio ad ea no posset ascede.

Quis fuisse i eis aliquantulu
 delectato: sublata e tande ab
 auibz eius melodye celestis ame-
 nitas: sed remansit i corde con-
 cepte deuotionis imensa iocul-
 ditas: ita ut sepe memoria
 habudancie suauitatis illiq er-
 uctans inia deuotione afficeret:
 ⁊ totu i gaudiu uertet. Ita uo
~~scit~~ scitoz celestiu qscius effectus
 ibat sicut pat abrahami pficiens
 atq succrescens douet magna
 effectus e valde: sed qd oim mag-
 nitudine excellencia e quato
 potioibz donis celestis gre cu-
 mulabat: tanto se huilior uo
 solu ~~cor~~ coram deo sed etiam
 cora fribz suis exhibe curauit:
 nichil i solitu nichil singulae
 i qusacone sua psumes lic i-
 ipa coi iuta singulae puicatis
 deuotione stugulae eriscet. Sed
 qui huilibz semp auget gra-
 adiecit dnis adhuc se manifestae
 seruo suo: ut illu que celi celoz
 et agrina cor. que cherubin et
 seraphin celesti ar monia col-
 laudant: i que desiderat ageli
 pspice dnm nrn ihu xpm
 i bñissima huauitatis sue fee-
 ma corpalibz ocul' uide meret

D

Accidit enim quodam tempore cum hic de quo loquimur beatus homo sacris quadraginta diebus ieiunantiis et orationibus princeps esset: cum ruth moabitide bucellam pie operationis intrasset in aere salubris operationis: ut sanctissimus dominus resurrectionis dies illucesceret. Quis sicut tante diei sublimitas exigebat sollemnes a fratribus vigilie deuotissime celebrarentur: ipse laurato itinere meditationis sui cepit attentius cogitare de passione et resurrectione domini: ita ut ardente pietatis affectu, totum lacrimis fundere. Et ecce secunda lectio iam lecta cum responsorium angelus domini a conventu cantaret: repente is qui in corde eius deuotius ignem accendebat dominus ihesus christus vigilanti et fleenti appa-rens. stetit autem illum in medio chori: manus expandens et quasi ei ostendens. Porro in eius beatissimis palmis loca clauorum euidentissime appaebant: ita ut de ipsius plagis recentibus sanguis emanare videretur. Viso itaque domino frater ille gaudens et gaudio magno valde: obstupescens et quasi ex se frater: nesciebat in artu temporis quod

agere debet. Volebat namque in medium prostrare et pedes apprehendere saluatoris: sed retinebat eum pudor et reuerentia conventus: ne velut isauicus reputaretur. Nam et hoc ignorabat: ut videlicet apparet dominus ab ipso solus aut et ab aliis patet videtur. Flebat autem uberrime: eratque cor eius in semetipso pietate liquefens. per inuensa dulcedine amoris illius quod timebat. Eadem vero apparitio domini in diu durauit: quousque in responsorio quod tunc cantabatur: dicitur iste iam surrexit venite et videte tanta inuositate quam a sancto conventu illo cantari solebat perdiscerent. Quis autem explicitum valeat quantum de hac visione profecerit: quousque in motibus, vniuersisque affectionibus anime ipsius recreatis et renouatis in amorem illius quem videat totum canduerit. Solus dantis et accipientis nosse est qui festuos exinde cum dilecto suo duxerit dies: cum sponsa non tam uocibus oris quam affectionibus cordis exclamans. Inuicem quem diligit anima mea: tenui illum: nec dimittam. Et cum patriarcha iacob videret

m

diuine facie ad facie: et salua
 fra e aia mai. Quia uo i hu
 litatis custodia fiducia pede
 vltius extende curauit: ut
 sidiu diuinu pmissu ois loca
 que calcasset pes eius ipius
 fieri: adhuc excellencio ca
 rismatu gra ditai meruit.
 Qui em sicut ia diximus
 xpi dmi nri dulcissima hua
 nitate btis oculis appexerat:
 ena ad sempiternu idiuuue
 in trinitatis mysteu gtem
 plaudu quatū quide homi
 adhuc mortali carne ctudato
 possibile eat: mirabili digna
 cone gre dei admissa e. factu
 e nasp i die sco penthecostes
 du a fribz alacri istancia sa
 cre vigile celebrarent: et ia
 diuinus ille pntus te deu lau
 dans i quo euagelice gracie
 pnuicia laus figurat cantat:
 vniuersitasq frin mistica illa
 liba quibz sub distinctione
 tu psonaz vna ds pdicat et
 adorat sz scus scus scus dñs
 deo sabaoth ob honore sc tri
 nitatis cu summa reuenciam i
 ctuando sicut e osuetudinis
 cantat: i ipa i ctuatoe p

ductus sius dei no quide scrutus
 seu comissu fidei sectu irrupē
 gestiens: sed pauendo tremēdo
 z aiurando cepit i simplicita
 te cordis sui meditari qz subliue
 z iaphensibile eet tante ma
 iestatis archamū qua nosse vi
 ta et vita etna est: sidiu qua
 sape. sapia siue erroe est. i qua
 delectai uoluptas siue copacone:
 cui coformai similitudine dei
 qua i adam pdiditna recupare
 e: cui seruire est. sine co gra ois ^{vignae}
 gentes quasi no sint sic sut coa
 ipa: q i futua vita eit scis oiba
 par erupans omnie sensu: et
 gaudiu sine mtpollatoe seu
 tps dissioue. Inctmatioe uo
 illa diuine reuenciam exhibita:
 cu fr ipse se eriget subito apti
 sut itellectuales oculi eius qz
 tota ex se rapta vidit visionē
 quanda glosa atqz mirabile
 de trinitate q ds est: qua mi
 rabilioe dignioe atz excellen
 cioem ee oiba visitaōibz qbz
 vniq a dno visitai meruerat
 itelligebat. **D** felix aia i qua
 diuine dulcoris ignis scoria pti
 et rubiginē negligencie usqz
 adeo extortit: ut illa dulcedine
 illa btitudine qua dñs electis

suis reservat in pinnis: in hac corrupti-
 bili vita p[ro]hibet quodammodo et
 p[ro]gustat meret. Felix nichilo-
 minus b[ea]tissimus pater ille b[ea]t[us]
 bernardus: sub cuius disciplina tante
 p[ro]f[er]is discipuli t[er]rarum alle cla-
 ruisse noscunt. Talibus ergo vi-
 sitationibus et consolationibus d[omi]n[u]s ille
 v[er]e iuonath[us] letificatus et co[n]ro-
 boratus cotidianis lacrimis exerce-
 rebat: suspirans et desiderans
 corruptibilis vite sarcinam depo-
 nere: ut facie d[omi]ni quam p[er] speculum
 et enigmata intuitu fuerat: in ip[s]a
 p[ro]p[ri]etate contemplantis vni[us] cui co-
 sp[er]is efficeret. Rogatus aut[em] ut ad
 honorem dei et edificacione[m] p[ro]ximis
 aliqua ex his in quibus a d[omi]no vi-
 sitatus fuerat p[ro]p[ri]etate dignaretur:
 non facile acquieuit: tunc uti-
 que ne forte hoc d[omi]no displiceret:
 sed in p[ro]p[ri]etate multis co[n]strictis
 hec que memorauimus et alia non
 nulla cum tremore et p[ro]funda
 humilitate reuelauit: que l[icet] mag-
 na esse sciamus: quia t[ame]n ad alia
 festinat itentio breuitatis stu-
 dio reticimus. modo d[omi]n[u]s u[er]o visio-
 nis quam de trinitate que deus
 est uide[re] meruerat: nullatenus
 explicare ausus: asserens quod
 nunquam ea reuelare p[ro]sumeret ali-
 cui: nisi forte uoluntate d[omi]ni

super hoc ei daret agnosce[re] et
 u[er]o p[ro]p[ri]etate uoluit: ea condone
 patefecit: ut usque ad obitu[m]
 ip[s]ius. silencio p[ro]mereret: quod
 etiam studiose seruatum est. Ex-
 pletis aut[em] in ordine castrensi
 que in adolescencia sua tantu[m]
 abhorrerat viginti et sex
 annis: cum quadraginta esset
 annorum sicut siue[m] deuotione
 vixit. ita quoque felici defuncti-
 one carnis exemptus est: siue[m] p[ro]
 summat[us] in huius expleuit temp[or]e
 multa placita cum car[is] deo
 anima ip[s]ius. Libet tunc in timo-
 re p[ro]p[ri]etate et exultatione cum p[ro]p[ri]etate
 clamae et dicit d[omi]no. **Hyssida**
 et iudicium cantabo tibi d[omi]ne:
 quia neque ab oriente neque ab
 occidente neque a desertis
 montibus: quoniam deus iudex ius-
 tus h[uius] h[uius] h[uius] h[uius] h[uius]
 exaltat. **Ecce** enim iugiter ille qui
 super inuentione[m] fecimus qui
 non gra[m] sed p[ro]p[ri]etate dicit
 pietatis opus aduersus manus
 ad fortia mittit temptauerat:
 tunc seminat[us] super petra[m] ad
 t[em]p[or]e[m] credidit: sed in t[em]p[or]e t[em]p[or]e
 comis citius erarunt. h[uius] u[er]o
 cuius fide[m] et scitatem despectum
 repugnantem quodammodo atque
 reluctante[m] tunc gra[m] assumens.

inimice conterrita est cōi ser-
uor dei totu iseret: vix enā
de negligencia purgatu
cū paucis ad pfectiois r dīne
speculatiois apice proiehe
dignata ē. Sicut igitur quem
elegisti et assūpsisti dñe. ha-
bitabit em̄ i atrijs tuis: sic
inmirū om̄es qui te delin-
quūt qfundent: recedentes
a te i trā sēbent. *Qualit̄ vir
magnificus armulfus per
s̄m bīardū comūis est r q̄ba
uitatibz claruit. Cap̄ xviii.*

beati

Domi reuerentissimus
pater bīardū aliquū
pūnciā flandue terrasset r
retra ubi dei quaquaūsū i
captiā aiāz laraēt: r nobi-
les et lrātos viōs multos
de fluctibz scli ad lictz con-
ūsiōis attrahēt: tūc te cōs
illustis quidā vir armulfus
uōie de maiorca diues et
delicatū mūis secreto i ma-
tūbz eiꝝ se reddidit. fuit at̄
vtrūq̄ q̄siluū. rem silentiō
tege p̄t q̄dā ipediūenta
seculi: usq̄ ad vltimū diē
quo egressūq̄ eēt de trā:
et de q̄gnatiōe sua. Erāt at̄
magna p̄familias ornata
filijs et frībꝝ tantisq̄ diuicis

irretitū: ut absq̄ suor dampno
r scandalo q̄m abrūpe se non
posset: nisi p̄us domū sapientē
r caute dispoūēt. Interi uō dū
silenciū istud tenēt oīa: et arch-
am huiꝝ negocij causa ip̄i duo
soli i mūdo sciret: s̄m ē ubū
dñi ad quendā rusticiū aruē-
tāiū cū boues mūaēt ad ara-
trū dicens. Vade dic armulfo
de maiorca: ut secū ducat te i
clarāualle. quo p̄xime iturq̄
ē ad cōūsiōē: et cū eo comitē.
Audiuit em̄ vocē: sed reuēne
videbat. facta at̄ hac uoce cepit
paup̄ ille attentū orāē: q̄tinꝝ
si sino eēt a dño: reuelāet i-
terū auriculā eiꝝ. Et adiecit
loqui ad ip̄m: repetens eūdē
simonē. Accepto itaq̄ s̄dā iā
vix oraculo: venit ad p̄paratū
virū: et ait. Ubū michi ad te
dñm meū. A quo cū fūisset
ductꝝ i p̄tē: p̄cidit ad genua
illū dicens. Obsc̄ te p̄ xp̄m
dñm nr̄m. ut ducas me ad
clarāualle tuā: ut salues tecū
aiām meā. Et si s̄re desideras
dñs pius et misericors secta
tua causa salutis mee in reue-
lare dignatꝝ est. Audiens aut̄

nobilis ille p̄familias uiba ista:
 turatus et letatus ē ualde: acceptū
 q̄ hōiuitē aduxit ad seipm̄: q̄
 etiā postmodū d̄uiduū comi-
 tem itineis p̄ et quisiōis habuit:
 habitūq̄ ut credim̄ cōsuetem
 etiē retribūōis. Explicatis itaq̄
 negocijs p̄ quib̄q̄ morā fecerat:
 uenit clarāualle tā submissā
 hūilitate quā sublimis diuitia-
 rū affluētia: multaq̄ eidē mo-
 nastio de suis facultatib̄ con-
 tulit: sed et alijs nōnull' cenō-
 b̄ijs dona largit̄ est. **B**ēt̄s uō
 b̄narda de cōfessione ei⁹ multū
 exhilarat̄: t̄m̄ de eo ī cōuen-
 tu fr̄m̄ suām ptulit. De cōmi-
 sione fr̄is armulsi nec tuūq̄
 admirand̄q̄ nec tuūq̄ glōrificā-
 d̄q̄ ē ep̄s q̄ de resurrectiōe lazari
 quattuoriduan̄: eo uidelicet qd̄ in
 delicijs tantis claus̄ atq̄ sepult̄q̄
 uelut ī t̄mulo iacebat: et q̄si
 uiuens mortuus erat. **H**uit at̄
 q̄fidenti cū genuit̄ et lacrimis
 multis delicta uniuersa q̄ t̄ mūdo
 contraxerat: b̄t̄s b̄narda it̄iens
 cordis ei⁹ amāssimā q̄t̄ōnē
 et ad oīne op̄q̄ bonū spontane-
 am uolūtātē: ut p̄ n̄r trib̄q̄
 uictib̄ dicit̄: atq̄ ī suo p̄p̄ōito de-
 inceps usq̄ ad mortē p̄durat̄
 adiūxit. Quo ille audito: con-

tristatus r̄ndit. **R**e q̄so irride-
 as famulū tuū b̄t̄ssimē p̄
In quo aut te irrideos? At ille
 ait. **T**enuia septē aūoz ul' de-
 cem uō sufficerent uicti
 etiā hūiliato ī sacro et cūnē?
 et tu in p̄cipis p̄ n̄r terro-
 rē et ī cōdine p̄seuerat̄. **E**t
 sc̄is ad eū. **E**rgone tu meli⁹
 me nosti? quid te oportet
 facē ut salueis? **A**n forte tibi
 parū uidet̄ cōdine tenē? et
 ī ip̄o usq̄ ad mortē p̄seuera-
 re? **I**lle uō r̄ndit. Absit ab
 aīa mea tā uiqua p̄sūp̄tio.
Sed p̄p̄r̄ deū obsecro ne p̄cas
 michi ī p̄nti: ut meli⁹ p̄casi
 futūo? et t̄m̄ nūc īp̄one
 penitētia: quatin⁹ p̄ mortē
 carnis ad requie sine pena
 p̄ueniā. **S**ui b̄t̄s pat̄ ait. **F**ac
 ut locut⁹ sū: et secutū te fa-
 cio? quia deposita mole cor-
 poris mor ad deū sine mo-
 lesta p̄uolabis. **H**or itaq̄
 r̄sp̄ōso quasi d̄m̄t̄q̄ accepto:
 q̄fortat⁹ est nimis adeo ut
 deinceps nulla temptatōm
 uolentia nulla īfinitatis
 siderij sui quo tot⁹ in deū
 p̄gebat aliquatim retardai

omnia tria
 p̄t̄ et aas

.m.

Frat autē cū obseruauit
 ordinis et custodia cordis sol-
 licitū et timorātū nimis: ita
 ut uenire ~~vid~~ uidisse me
 recolatū tā studiosū ascie
 ppe mundatorē. **M**irabantur
 siquidē omnes p̄sertim cō-
 fessionū illū auditores cotidia-
 nam istancā ul' potius oportu-
 nitatē qua eos quiescē nō sine-
 bat: sicut nec ip̄e quiescē po-
 teat: asitendo plangendo
 plorando nō mō de ocioso
 sermone a signo si quā illi ul'
 raro subripet: uerū etiā sup
 uana et leui aliqua cogitacōe
 qd' ceteri hominū exceptis pau-
 cis p̄fectis p̄uipendē solēt se-
 ip̄m scrupulosissime diuidi-
 cabat: et q̄i de cōmune argue-
 bat: Quia uō ueracit' scriptū
 ē. quē diligit dñs arguit: fla-
 gellat aut' omnē filiū quē re-
 cipit: nūquā huic ueneabili
 uisō p̄uie iusticie correctio de-
 fuit: semp̄ teo uicia carnis
 refecans et uirtutes aīe pullu-
 lae et fructificacōe faciens. De-
 m̄q; p̄ plures aīos usq; ad
 exitū suū ḡuib; et diuīnis
 t̄comodis flagellat' ē: q̄ oīa
 nō solū equanimit' toleābat:

uer' etiā gloriabat' ī illis sicut ī
 om̄ib; diuīnis. **F**uit ē aut' quodā
 tpe dū a quassatū et debilitatū eēt
 usq; q̄q; ita ut nō sine ḡuī doloē
 īclinūis stāe posset: nec p̄p̄ hor
 uim̄q; omittēt ut uō ad omnē
 glē decantacōne p̄funde et deuo-
 te diuine maiestati īclinando
 reuēnciā exhibēt: ut uesp̄tine
 sinaxis officiū ī ecclia celebra-
 ret: ip̄o uō stante ī retro cho-
 ro iuxta quēdā monachū ui-
 rū eque sc̄ssimū: ecce angela
 dñi apparuit ibi ī specie pulch-
 etrimū monachi adolescentis
 cuculla ī duto nūc candidiore:
 quē tū ip̄e armulfus iuuuue
 uidebat. **L**ūq; mox soluto ad
 glām p̄fatuū deuote īclinat':
 angela dñi stabat corā eo. et
 supplicantis caput suppositis
 manib; sustentabat. **Q**uē tū p̄-
 dictus monachus collatē al' eiūdē
 fr̄is armulfi cernēt: et ex ful-
 gore vultū et h̄m̄ angeli esse
 deprehendēt: letatū ē valde sup
 angelis aspectū: accessitq; ut
 tenēt eū et deuote amplexat'.
Lūq; expansis manib; uellet
 eū tenē atq; cōstringē sibi:
 ille subito euanesceōs recessit
 ab eo: sed subito iter apparet

Expla. de uincendo.

stetit in alio loco. Videns uero illu
 monachum de uio cucurrit ad
 eum et siluio tutebat apphen
 de eum sed uox angelo dispare
 te et pting alibi reapparente:
 frustratus est homo a conatu
 suo. **Q**uod cum pluries frater su
 isset: tandem ~~et toto~~ angelo
 ex toto disparuit: et qui se
 uidentium obtulerat: tenei oino
 uo ptulit. **L**aborabat aliqui
 adhleta dei armulphus doloribus
 uiscerum quibus frequenter arta
 batur: et erat languor eius fortis
 sumus: ita ut deficiente uitali
 spiritu pene usque ad mortem angus
 tiaretur. **C**umque aliquandiu inuita
 et insensibilis iaceret: de uita
 ipsius desperatum est: et ob hoc
 oleo infirmorum unctus est. **A**t ubi
 primum respirare potuit: eru
 pens in uocem confessionis et laudis
 ait. **V**ea sunt omnia: quecumque dix
 ista dicit ihu. **Q**uod cum sepius ite
 raret: stupeantibus que aderant
 et percontantibus quomodo se haberet
 aut ista diceret: nichil aliud
 respondit nisi quia uera sunt omnia
 que locutus est deus. **Q**uidam
 autem ex eis dicebant. quod propter acerbitate
 doloris cerebro turbatus esset:
 et quasi aliena loqueretur.

N. E. p. l. a.
de carthago.

mmu

Quibus ille respondit. **N**on est
 ita fratres: sed sano capite et me
 te sobria dico: quia uera sunt omnia
 que locutus est dominus ihesus. **A**t illi
 dixerunt. **E**t nos hoc uerum esse
 fatemur. **S**ed tu cur nunc istud
 conuermoras? **R**espondit.
Dominus dicit in euangelio: quod si
 quis affectibus parentat et
 diuitibus mundi propter amorem
 ipsius renunciauerit: centu
 plis accipiet in hoc seculo: et
 uitam eternam in futuro. **E**go uero
 unum finis huius in partem exi
 or: et centuplum meum nunc in
 hac uita recipio. **S**iquidem
 immensa doloris istius acerbitas
 adeo michi placet propter spe
 diuine misericordie que in eo
 reposita est michi: ut hac
 ipsa caruisse me nolui pro
 centuplicata mundi substancia
 qua reliqui. **Q**uod si ego
 peccator et indignus ita confiteor et
 adeo letificor etiam in angustiis
 meis: quomodo putamus
 sancti et perfecti uel tripudiat et
 exultant in solacionibus suis: uel
 eternum spiritale gaudium quod nunc
 est in spe: renoues uulnes erupe
 rat seculari gaudium quod nunc
 est in re. **S**i quis autem scilicet relin
 quens et ad conuersionem uenies

.117.

centuplū istud accipe non
 metet: q̄stat p̄fecto q̄ adhuc
 oīa p̄fecte nō reliquit: sed
 ex pp̄a uolūtate q̄ ē mala
 pp̄ctus secū aliquid retinet.
 Hoc illo dicente iurati sūt
 unūsi ab hoīe lapso & illrāto
 tlem suām esse plata. nisi
 q̄ manifeste dabat̄ i telligi:
 quia sp̄s sc̄s q̄ cū i corpore
 flagellat̄ ḡuit p̄mittet̄ itō
 suauit̄ aīam uigebat: cuius
 unūsi sac̄tissima unctio q̄
 cūq̄ tetigit hoīum docet de
 om̄ibz que op̄et. Iste ergo
 vir sc̄s cū iā de manu dñi
 suscepisset duplicia p̄ om̄ibz
 p̄ctis suis: tūde longo cru-
 ciaty martirio & tūq̄ aurū
 i fenace p̄baty tūq̄ pacatissi-
 mo s̄pno obdormiuit i dño.
 De quo c̄tissime edimz q̄a
 iuxta b̄ti b̄nardi sententiā
 uiuere ut a corpore exiuit: ad
 deū sine pena p̄uēit. Ad
 ergo huc paup̄i xp̄i unq̄
 defuit i die ct̄nis sui. **¶**
 qui sc̄dm p̄phetā q̄fidens i
 dño mutauit fortitudinē
 carnis i robur sp̄s. nō cō-
 siderans quid caro posset
 sed quid regula et ordo p̄cip̄et:

qui quasi signaculū posuit sup
 cor suū i b̄n q̄sumas & abbrevi-
 atū qd̄ a sc̄o p̄re accepit: ut sc̄
 p̄ oībz p̄ctis suis ordmē suaret.
¶ Arguit sc̄s p̄fecto i stancia
 p̄ne eis. tepiditate & negli-
 genciā nr̄am q̄ eūde ordmē
 p̄ p̄ctis nr̄is suscepimz i peni-
 tenciā: et nō solū tepide et
 negligent̄ uiuimz: sed etiā
 p̄ fr̄uola aliqua i firmitate
 uigilias fr̄m deserē seu i fir-
 mitatē i trāe nō erubescimz.
 cū iste sc̄s sius dei nisi pro
 i firmitate respōsū mortis ha-
 bente i firmitatē i trāe non
 acquieuit et i sup̄ uigilias
 seruiciy dei quāq̄ ḡm debilitate
 laboras deuote p̄stetit. **¶** Volat
 irrenocabile t̄p̄ quo nichil
 ē p̄ciosiq̄: quo tū nil uilius
 a nob̄ estimat̄: et dū penā
 q̄ i p̄ctis p̄ dño suscipit̄ decli-
 namz: centuplicatā i futūo
 i cr̄imz. **¶** Si aut̄ aliq̄s carnis
 sue i firmitate causat̄ sc̄iat sc̄ptū
 eē qd̄ nichil deest timentibz
 deū: et q̄ p̄pheta iunior fuit
 et seruū: nec uidit iustū
 delictū. **¶** Quis em̄ sp̄auit i
 dño et q̄fusus ē. p̄mansit in

mandatis eius et delictus est. Ad ut
 non solum testimoniis scripturarum ver-
 etiam exemplis precedentium patrum et
 manifestus fiat: duo gradus mi-
 racula subiit quatenus per hoc
 et tepiditas iura commutavit: et in-
 firmitas iura ad agone certam
 vivens roboravit. *De monacho qui
 a gravi passione capitis punitu-
 tem sacramentum christi liberatus est.*

Fater quidam cum *cap. xviii.*
 in adolescentia sua nomine
 petri clauallus postmodum fu-
 turus abbas in obseruancia sacri
 ordinis satigeret cotidie semet-
 ipsum exhibere hostiam vivente sanctam
 deo placente: quoniam omnes pie in christo
 vivere cupientes persecutiones inuicem
 sustinent promittente deo quod omnia
 ad salutem electorum operaretur: gravissima
 capitis passione laborare cepit.
 Quam passionem fortis christi miles
 patienter ~~toleravit~~ tolerabat.
 studens semper in dolore gratias a-
 gere: et viperam prope voluntatis
 a mure coepescere. Et licet op-
 taret cum aspidem ut ingredere putre-
 do in ossibus eius quatenus quiescere
 meretur in die tribulationis: per hoc
 tamen magis animo grauabatur: quod
 spiritum in eo promptissimum ad ar-
 dua queque virtutum curam infirma

per uoto subsequi non ualebat.
 Quada itaque nocte dominica cum
 sacris uigiliis interesset sen-
 tiens se prefato in modo solito
 amplius stimulari: cogitauit
 exire et ire pausat. Sed inor-
 spirante deo recogitauit ut
 prope dominum usque ad horam diei prima
 sustineret: quoniam ipso die inuentus
 in istis precioso corpore et sanguis
 christi prope debebat. Prima uero
 transacta quantum doloris inue-
 situs non cessaret. Proposuit tamen
 tolerare nec conuentum deserere
 usque post missam maiorem: quantum
 sacra posset accipere rationem.
 Quis iam conuictus ad gradum al-
 tatis accedet: et soluta ibidem
 uenia flexis genibus deuotissi-
 ma humilitate petet: ecce re-
 pente de vertice eius lapsa est
 quasi igneus massa plumbi que
 illi per medium frontis uenies
 et in pauimentum cades: non
 per uiam collisionem fecit. Ipse uero
 eiusdem molis collisionem atque
 ruinam aptissime sentiens
 sed nullam spem uidebat: de-
 tanta nouitate miratus ve-
 heuenter obstupuit. Et omni-
 ra clemencia redemptoris

.iii.

nri Quia enim fr iste gressios
 quide dolores sentiens sed tñ
 ob reuenciam sacmētōꝝ ipiq
 eāt quasi nō senties: mor
 ut eade sacmēta fidei
 deuorōne pcepit: ab omī
 pristina firmitate eade
 hora conualuit: et ita pste
 curaty est: ut nulla dem
 temp molestia ex ea sentiet.
 ppe uō grē dei neq̄q̄ igtū
 existens. adeo ī scā religio
 ne pfect: ut pastoral cure
 officū pmiū ignuato post
 modū ī claraualle gsecuty:
 nomē abbatis moibq̄z nita
 decoraēt: subditosq̄ suos p
 viā uē hūilitatis duces xpī
 bonū odor deo eēt ī oī loco.

*De fr̄e cui b̄ta uirgo maria
 celestē pitāciā p uisū dedit.
 ca. xix.*

Habit item ī claraualle
 monachus quidā qui
 quāuis homo bone uolūta
 tis existet: corpe tñ delicaty
 atq̄ īfirmū eāt: et p̄ptēā ī
 obseruacōne cibōꝝ et pcuracō
 ne medicaminū curiosq̄z
 suspansos. Clemēs aut dñs
 qui misericordit̄ solet errantes
 corrigē. ipm uoluit ad viā
 uītatis reducē: et ut sciet

et itelliget quā salubrit̄ mouet
 uos omne sollicitudinē nrām
 pice ī ipm. qm̄ ipi cūa ē de uo
 bis: tali modo uisitacōne suā
 simplicit̄ delinquenti p̄rogāe
 dignaty ē. Aspicebat idē frat̄
 ī uisū noctis et ecce uisitas
 fr̄m quasi ad laudes dñi officij
 celebrandas ad ecclia festinabat.
 Porro ad ostiū ipius ecclie sta
 bat illa tñ hūilis q̄ sublimis
 tūc mīe pia uirgo maria. q̄ tā
 p̄iosi electuā p̄ridem portās.
 sigulis fr̄ibq̄ oracōnū ītrantibq̄
 sigula ex eo corlearia dulcissi
 ma manu sua dignant̄ tribue
 bat: et mira dulcedine gustā
 tes reficiebat. Quo uiso fr̄ ille
 ḡtulaty uehemēt: reputans
 scāt q̄ et ipē celestis illiq̄ alimō
 tue sine obstaculo p̄iceps fieri
 debet. Quō ad manū p̄ssime
 p̄curatrici accedēt: benignissi
 ma dissimulatē et uē mitis
 uirgo repullit eū dices. *Quōd
 tūc medicinē op̄s habes?*
*Nonne tu sapiēs medicus es. et
 tūmet curā sollicitē geris?*
*Vade itaq̄ vade et tuus me
 dicamentis sicut uolūis utē:*

*q̄ q̄rit sic consolata
 uirgō ī uisū dedit.*

quoniam de hijs qui cura sua super
 diuinum et filium meum iactant in
 est cura. Quod cum ille audisset
 erubuit? et petens indulgentiam
 promissit ei quod se amplius
 de seipso non infirmaret: sed to-
 tam uitae suae curam deo et sibi
 committeret. Ad quam sponsionem
 gratiale refugium omnium christianorum.
 sed et specialis protectio specialium
 seruum suorum cystriensium firmiter
 satisfactione accepta benignis-
 sime penitentiam veniam indulgit:
 et medicamentum salutiferum pi-
 tuitiae pabulum impertit. Gusta-
 ta igitur benedictione celestis an-
 tidoti: peruenit ex sua tenuita-
 dine et infirmitate si ille qualuit?
 et abdicatis omnibus medicamentis
 et delicatioribus alimentis ad
 communes cibos se transtulit: idcirco
 cooperante gratia dei decorem et
 fortitudinem cum salute corporis et anime
 percipit. Vbi nunc sunt fratres illi
 qui plerumque videntur sectari scholas
 Hippocratis quam scholas christi: qui
 nimis affectuose diligentes sa-
 lutate uocitiae carnis suae tota
 estate tota intentione occupantur
 ad querendas seu colligendas
 quaslibet vires et agrestes her-

m breui

bulas vel radices et iuchilo-
 minis hyeme solliciti sunt eas-
 dem excutendo terendo mo-
 lendo operando et non habi-
 tati effectum medicine in solu-
 se precipit reatum prope uolunta-
 tis: quia propter nullam periculo-
 sior inuenit. **Disce** pro **disce**
superdictis exemplis magis
confide in domino quam in galieno: plus
 sperare in regna caeli quam in herb-
 ite? scientes certissime quoniam in
 timendo examine iusti iudicij
 dei non de operacione sed de p-
 fessione iudicabitur: ubi seru-
 nimis penitentiam uolet magis
 animae suae curam gessisse quam
 per adipiscenda sanitatem car-
 nis suae tota uita sua inutiliter
 occupatos fuisse. **De uio ve-**
nerabili archardo quodam magistro
noningor in claualle cap.
rr
Sachardo nomine nobilis
 graecus. sed conuersationis dignitate
 nobilior nouitior cura in clara-
 ualle gerebat: uir potens in
 uibo edificacionis et consolacionis:
 qui etiam in iuuentutis suae robore
 iubente seipsum et mittente beato
 binardo abbate suo plurimorum
 cenobiorum iustitiam et constructorem
 deuotum extitit. Hic iam uete-
 rana et emerite milicie senex

.iii.

istancidus tyronibus deputatus:
 officium suum strenue adimplebat:
 et ex his quae longo usu didicerat
 rudas adhuc mentes contra
 triplicem inimicum carnis inimicum
 diabolum quae difficile rumpitur
 cotidianis exhortationibus reformabat
 exemplis etiam tanta veteribus
 qua recentioribus adiuta vicia
 cauciores reddebat: vnde et nos
 aliqua sicut ab ipsius ore audi-
 uimus perstringemus. **C**um adhuc no-
 uicius esset isidorus archidiaconus: vene-
 rabilis abbas benardus quadam
 die traiecit ad consolandos noui-
 cios suos sicut frequenter sole-
 bat. Terminato autem sermone
 predictum archidiaconum cum alijs duobus
 nouicijs traiecit in partem: et primo
 uocauit eos in spiritu prophetico: ita lo-
 quens. **F**uturum est inquit ut no-
 uicius ille unus designatus ex
 nomine: aut die crastinum surret
 recedat. Vos itaque uigilate et
 estote parati: et fugiente cum
 rapinis effugere non sinatis. **E**t
 si miser a uobis erit quia non
 erit ex uobis: spolia tua quae nostra
 sunt tenebitis uobis. **Q**uo au-
 dito mirati sunt: et cum silentio
 fistolati sunt exitum rei profunda
 uoce nocte duo ex illis cum fugi-
 tiuum in lecto firmum dormientem
 aspicerent: tunc et ipsi dormientem

ceperunt. **F**rant enim oculi eorum grauiter
 illudente utique eis spiritu erroris. **V**e-
 ruptum archidiaconus quia christissime
 credidit uerbum a sancto patre platino hauri-
 posse ueritatem fieri. sompnoletie
 spiritum quae ei molestissimum erat: uili
 ostentia repellere. **Q**uoniam enim
 fronte nunc tempora fricando:
 modo pilos capitis et barbe uel-
 licando: modo manus et faciem lo-
 titans: nunc de loco ad locum deambulando
 se exercitans: tandem fallacie
 sompni quod praecedebat euenit. **C**um
 prope esset ut signum ad uigilias pulsaretur:
 ecce duo quasi gygantes
 ethiopes nigerrimis capis induti:
 per ostium domus uisibiliter ingrediuntur.
Is uero quae praecedebat: gallinam assatam
 in sperto portabat. **P**orro in ipso ueritatis
 coluber igneus per capud et caudam
 in ignem erat: et eandem gallinam hinc
 inde crucebat. **C**um itaque tali utaque
 apparatu accedunt ad lectum falsi no-
 uicius: et gallinam fumantem applicant
 naribus dormientis. **Q**uo statim
 exprophetafacto: demones egrediuntur:
 et quid mirum in corde eius inuisibiliter
 actitarent: horrendo hoc uisibili
 signo demonstrant. **C**um e-
 uigilasset miser ille non sicut
 iacob de sompno contemplationis.
 sed sicut apostata uilis a sompno

deceptionis. continuo surrexit: et vestimentis onustus post demones exiit: veniensq; ad ostium armarii qd' erat in claustris: machinamentis suis inolebat firmatiam effringere: ac secum tolle' libros Porro pdicty archarda celestine sonos excitat: et pphetata apostate fugam signis ac nutibus insinuat. Itaq; recedente p' u' sequentes: reperiunt illum pessulum ostii concutiente. Quos ubi ille malignus p'sensit: illico datus saltibus euolat: et p'cipito cursu p' ostia pomen. r' uens muros tandem septis retinet atq; rediit. Die aut' facto cum malorum iperitens resipiscere uollet: qm iam datus erat in repleto sensu: dimissus e' tandem ut abiret in locum suum. Eade' uo die arreptus a dyabolo demencia inicit: et usq; ad mortem furens non cessauit. Confessus e' etiam nob' ueneabilis senex archarda qd' in p'mordio confusionis sue multa demonum bella et multa flagella pertulerit: multaq; eorum fantasmatum uideit. Depius naq; cum esset in ecclesia psallens et orans. copiosa coram eo lituragiam qm cereos et lampades accendebat: qm p'tim ad inuocationem nominis xpi tamq; uirtus disperebat. Quadam dieq;

uice apparuit ei dyabola gladiatorio cum eo conflictu in modum palest' decertans: cui crebros ictus et uulnera infligebat: atq; ab eo uicissim recipiebat. Ad ultimum demone subactu coliso capite excerebrauit. Quod cum etheret p' capillos p'te capitis q' fracti cum carne et ossibus euulsa manu retinuit: inorq; ex ea tam intolerabilis fetor emanauit: ut possibilitatis humane modum uideret excedere. Quam tamen horrore et erectione longius a manu sua ipso excutiente: p'tim solidum monstrum qd' uidebat euaniuit: uestigia cum inuidine sue alius ipsa reliquit. **P**lain p' uisum aut' p'paci ex eade' manu tanto fetore uigilant' exalant' et exalant': ut p' angustia cordis uix ea ualere u'ori appone: u' uariisq; admouere. **C**um in p'tibus germanie ipse deseruus p' construendo cenobio qd' in territorio treueror' situ claustrum nominat. aliquando moraret: celitus concessu e' ei uide et alloqui hominem sanctum. hominem u' diuitem magnu' qdem solitariu: qui in p'tibus illis multo tpe p' montes et siluas sine tecto et uestimento p' xpi

.m.

noie nudus obsuas? herbis
 agrestibus et earum radicibus mori-
 ture carius iuta utrumque suste-
 tabat: et estatis ardores. hye-
 musque asperos algores i-
 edibili pacia tolerabat: ita
 ut quada vice cu beuiale
 tpe gelu solito amplius horru-
 isset: et mix multa ualde de
 nubibus fluere: et ipse no hns
 quo a facie niuis et frigoris
 huius fugeret sed i tra nudus
 iacens no modica spissitudine
 niuis totus operiret: nullumq
 iudicium corpus eius illuc eet: ex-
 cepto q uirgula fumantis
 anhelus ab ore pcedens sub-
 verta niuem aliquatulu reli-
 quabat. Huius bn vi amran-
 das uitutes et huane fragilita-
 tis modum excedente pacien-
 tiam: dñs achardus nouatus
 suis referebat: qbus rudime-
 ta tyronum eor magnifice
 roborabat: atq i amore uir-
 tutu no medioiter attendebat.

De dño gaufrido mōcho clareuallensē pōea foxensi episcopo.

Ante memorie Sa. xxi.
Sdñs gaufridus quōdā
 clareuallensiuouachus et pō-
 ea foxensis ecclie q ē i sardi-

nia pontifex? ad aūquā ad epis-
 copatu pmouet cū eet aliqui in
 choro clareuall' uota labioz suoz
 cū cetis frīb9 dño strēnie reddes:
 uisione huiusmodi sicut ab eo rece-
 pius bñs ocul' aspice meruit.
Videbat et ecce pressio glōsa et
 splendida q a septentrionali pte
 oratorij q̄i de cymiteio uenies
 et coram p̄sbiteio tūsiens: recto
 itine ad iherosolimū tendebat.
Porro i ipa p̄essione actoliti
 subdyaconi dyaconi p̄sbiteriq
 appaebāt: q p̄ singulos ordines
 septē atq septē dispositi: alij
 aut alios ordine agruo iudebāt.
Actoliti uo stolis albis amicti:
 singulos cereos manib9 p̄fere-
 bant: q tū ignei magis quā
 cerei ee patebāt. **D**erū subdya-
 conos tūce p̄nose: dyaconos
 aut dalmatice fulgide detra-
 bant: iposq p̄sbiteos planete
 oloserice isignit adornabāt. **H**or
 omū singuli agrua nūstēi sui
 uasa: uaiib9 uauilabāt. **V**erue-
 bat aut copiosa turba candida
 toz: ordinate silit et cū reuerē-
 cia iudens. **A**d ultimum uo glō-
 sa dei genitricis uirgo maria sub-
 sequebat: quā bñ apli petrus
 et iohānes dextera leuaq comi-

.m.

pater. ei p uisione apparuit.
 et loco dolenti manum sua ta-
 gendo ac benedicendo signis
 crucis ipssit. Quis vir dñi e-
 uigilasset. sanatu se repiens.
 turre ad cantandū conualuit.
 et nullū deinceps impedimen-
 tū ab eadē egritudine ptulit.
 Alioquoq tpe cōtigit ut fr̄
 quidā spitalis que uicē in
 xpo diligebat. graui egritudinē.
 eratq languor fortissimq. ita
 ut mori putaret. Unde p̄dñs
 vir merore nimio ab cōtabes-
 cens ut uex se cōpbaēt anu-
 cū lacrimosis p̄ribz ardentē i-
 sistē cepit p recipanda sani-
 tate dilecti. stabatq i q̄fractioē
 i aspectu dñi. Laboranti uō cō-
 tinuo i genua suo. astitit q̄
 dā p uisione et ait. Tu fr̄ ille
 p quo sic afficēis sanitati re-
 stituet. sed tū alē quidā que
 eque spitalit̄ diligis loco ei9
 migratū9 est. Et fr̄m ē ita. Na
 cōualestente illo q̄ nocti pri-
 tuus uidebat. defūct9 ē ip̄o
 tpe senex quidā uenēabilis
 et sn̄s reynald9 declinatio
 ditus. que et ip̄e i xpo n̄ro
 affm̄ diligebat. P̄tea cū pro-
 uirē defūctā uicini foret sol-
 licit9 et diuitios exi9 aquaz
 p ea deducerēt oculi ei9. multa
 siquidē collata eāt ei gr̄a lac̄

marū. flagitabat i stant a dño.
 ut sibi de illa reuelae dignaēt.
 uttū adhuc i pens eēt an iā i-
 dulgentiā requieq̄ p̄cepisset.
 Diu uō i hac supplicōne fa-
 tigato. facta ē tandē uox diu-
 nit9 ad eū dicens. Cur i portu-
 nis p̄ribz extorquē conais.
 qd̄ tue q̄gracioni nō debet.
 Tu tū ora p tuos. et saluabūt.
*Quō p reuelatiōne ostensū
 ē ei q̄ ep̄us eēt futis et de p̄-
 nosa morte i claualle La. xiiii.*
Sbat aliquā i orōne cōsti-
 tuta vir dñi gaufrid9.
 cū ecce p uisione p̄sona qdā
 reuerenda apparens et digno
 ip̄ius aureū anulū iposuit.
 p̄sagiū sc̄ i p̄mno futūe pon-
 tificalis dignitatis. Na i eodē
 anno sicut ip̄e nob̄ i motuit.
 assumpt9 ē i episcopatu ecclie
 forensis. quā septē añoz c̄ulo
 strenue reges. et sua ip̄ius iutā
 i oī p̄iutate custodiens. iusticiū
 suū magnifice honorauit. dig-
 nitūq̄ sanctitatis exemplū pos-
 teris ~~reliquit~~ deliquit. Appinqua-
 te uocatiōis ei9 tūmo que sola
 de9 noueāt. egress9 de sardinia
 uenit ad uisitandū claualle
 cui9 filiq̄ erat et i q̄ sepeliri

magno desiderio prooptauit. Quia
 cum a longe iturus esset: eleuatis
 oculis in celum suspirauit: toto cor-
 dis affectu deprecans diuinum: ut si
 infra futurum esset motus, tali si-
 quidem spacio temporis eandem domum
 uel una uice uisitare decreuerat.
 nunquam ipsum amplius ab ea se-
 pari permittet: ne forte alibi
 consummari contingeret: et desideria
 tu sibi sepultura pararet. In-
 gressus itaque dilectum sibi mona-
 sterium cum aliquandiu sanus ibidem
 persistisset: et fratres uniuersi de tanto
 hospite letarentur: tandem coer-
 piente se acuta ualitudine per
 dies aliquot egrotauit: et in gra-
 uescente morbo ad extrema peruenit.
 Cumque fuisset inunctus oleo sancto: et
 uniuersis etiam uicinis sacramentorum
 christi: eadem hora primo fere eodem
 momento uniuersis uniuersis
 obdormiuit in domino. Transiit autem
 ita medium noctis: in festiuitate
 dedicationis ecclesie clauall. Porro
 uenerabilis eiusdem monasterii
 abbas qui eius sancte puritatem
 optime nouerat cum examina-
 ti corporis oculos clauderet: cum
 magna fidei pietate exclamans
 ait. O dulcis et uenerande pro-
 pter omnipotens faciat me qua-
 tocumque puenire ad tuum consocium.
 Dum uero commendationis officium
 sacro fime eius impendit: tanto

pietatis affectu mouebatur: ut
 erumpentes lacrimas quatinus
 uo posset: ita ut etiam duros
 corde in fletum commoueret. Cum autem
 prius egrotante cepisset iste
 sanctus sacerdos: reuelatum est de
 eo ciuicibus ex fratribus ipsius mo-
 nasterii: quod ipse esset imma-
 tus. Deinde post dies paucos
 cum ipse frater in uigiliis diuini
 seruij uicesset: uidit in spiritu
 stratum quoddam fuluris molli-
 bus diligenter aptatum: in uicis
 opimentis decore ornatum. quod
 eidem episcopo seruabat: cui
 mirum significans etne felici-
 tatis requie. ad quam per mo-
 dum eam assumendus. Eadem
 uero nocte qua defunctus est. posi-
 to in ecclesia corpore. cum signum ad
 sollempnes uigilias dedicationis
 pulsaret: predictus frater euigilans.
 cepit ilico pontifice defuncto
 ad mentem redire: statimque
 facta est uox in auribus eius:
 loquens ad eum de eodem dei
 famulo defuncto: et dixit.
 Ecce nunc a principio signum huius
 recipiunt illum sancti dei omnes
 in consocium suum. Hunc uocem frater
 ille audiens gauisus est ualde:
 surgensque uenit in choram et sta-
 bat cum ceteris ad pasallendum

.iii.

semp glorificacione bñ viri
mente reuoluens Cuiq cele-
brarent matutine laudes res-
piciens vidit: et ecce i pietibz
templi cta defuctu antistite
quasi vniq hore spacio luciar-
ia copiosa diuinitz accensa
ita ut p multitudie numer-
ari no posset. **S**piritalis ita
q clauitatis lumen corp'alibz
oclis ituens opuctz e valde?
i gras agens deo p omibz
q videat i audiat: i iubilo
cordis ait int se. **D**ne deus
utitur: bñ omnes q spant ite.
Ve bñ iste scus que elegisti
dne i assupsisti: habuabit
i atrys tuis. **C**redo em atz co-
fido: qd digna e int stoz et
electos tuos apitari: q i pnti
stlo p uia huilitatis i credens:
studuit mandatis tuis fideliz
obedi. **E**xpletis aut pz de-
posicione bñ vi duobz me-
sibus. cu ipse fr eet i choro
ad viglias vigilas i psalles:
subito venit i mentis exref-
su. **E**t ecce apparuit ei btus
episcopus idues se sacdota-
libz: et quasi pparas se ad
missa celebranda: ita ut ipe

adiuuas eu reuersaet casula
sup brachia illiq. **P**orro eade
hora cantabat hic vsq i ecclia.
Et itroibo ad altae dei: ad deu
q letificat iuuentute mea.
His itaq de gusacione i cosu-
macione sti vi breuit anotans:
placet hoc loco subuente unia-
culu dignu relacione: qd ipse
dei famula cu gaudio asserabat
se vidisse. **C**onsulit eiusde p-
sulis fuit: ut qda ipius basilica
vetz et ruiuosa dilapidaret: et
i meliore pte statu repararet.
Cu ipm ergo altae i pnti uita
sua dirui pcepisset: repperit i
eod capsula stabrosa ac ve-
tere: stoz reliquias cotinente.
Porro int easde reliquias
corpz dñi repositu eat qd ita
sani i integru ita mudu et
candidu et ab omi corrupcione
penitq alieni iuentu e: ac si
recentissime ibi reconditu eet.
Hanc nemo i tra ulla reptu e:
q ~~out~~ eiusde ecclie ul' altais
constructione ul' gsercione se vi-
disse recoler. **V**iso itaq tanto
miaculo unisi qui aderant
letati sut valde: et edificati i fide
glorificauerut deu: agnoscentes
utiq ipm ee sanctissimu corpz

.m.

ex om̄i p̄ce posse b̄t̄m eē plau-
 ging: cōtigit iſtigante dyabo-
 lo ut apt̄ ip̄m int̄ p̄ſanos &
 atq̄ lucenſes p̄p̄os q̄uis & pi-
 culosa guerra occider̄: q̄ etiā
 p̄ obitū ip̄ius & t̄uēne p̄t̄ū
 iſtānata atq̄ p̄telata p̄ aliq̄t
 ānos durauit: ſed vix tandē
 ad pacis concordiēq̄ v̄inclm̄
 renouat̄ potuit. Cuius modi
 uo fuit occasio h̄9 diſſenſiōis
 nichil int̄eſt: hoc ſolū dici-
 mus dāpnosa & penale tanti
 pontificis aīe. guerra illā
 extitiffe: ſicut diuina r̄uela-
 cōne declaratū ē. Post dōc-
 t̄uēne uēpe h̄9 b̄t̄i p̄ſulis
 aliquāto t̄pe illapſo: fuit ī in-
 ſula ſardiniē ſardos quidā
 honeſte cōſiſtens: q̄ etiā ſibi
 p̄erat & ciudā ecclie p̄ochiali.
 Erat at̄ eādē ecclia ext̄ ulla
 edificata: at̄ ab om̄i hōt̄m ha-
 bitatōne remota. Quada itaq̄
 die cū miſſā celebraēt: hora
 p̄ceptōis iueit̄ hoſtiā ſacrā
 ſup̄ corporeale fractā atq̄ idu-
 as p̄tes a ſep̄a diuifa: quā
 antea cōſec̄uerat integrā et
 ſana. Quid ubi & p̄perit: Eb̄atq̄
 & auxius cū metu & aīnācōe
 ſacrificiū & ſūmanit. C̄pleto

aut̄ m̄ſteio. cetisq̄ dimiſſis: ſo-
 lus ibi remanſit. Cūq̄ tr̄iſtis cēt̄
 p̄ ſigno qd̄ accideat̄: egreſſus
 foras venit et ſtetit ad orientale
 plagā eiūſde ecclie: dorſo ad-
 herens p̄iet̄i tēpli et facie uſa
 ad orientē. Qui dū ita poſitus
 ibidē aliquādui ſtaret & de re
 q̄ ſibi eueneat̄ t̄unde ac ſolli-
 cite cogitaēt: iſtremuit ſp̄ū: et
 iſt̄oeruerūt ſubito p̄li carnis ei9
 Cūc̄ irruente ī eū neſcio qua
 ūtute ext̄na. ita deſign̄ at̄ artui
 cepit: ut nullom̄o poſſet ſe ī
 mouē. Et ecce apt̄is ocul̄ vidit
 innum̄e multitudis turbas eāſtres
 at̄ pedestres: corā eo citatis q̄ſ-
 ſib9 t̄iſeūtes. Erāt at̄ ī eis hōies
 p̄miſcui ſexus diuſe etatis & cō-
 ditiōis: ī quib9 & multos deph̄en-
 bat: quos uiuentes ī carne ante
 & ignoueat. Un9 ergo ex eis ip̄i
 p̄ſb̄it̄es quōdā not9 & carus ad
 eū acceſſit: & ſuo gradu cepit
 familiarit̄ cū eo loq̄. P̄cūctante
 uo p̄bro q̄ nā cēt̄ aut quid etiā
 agēt tanta turbaz ī ſimilit̄: r̄ndit.
 Aīe hōim̄ ſūt carne ſolute: q̄
 om̄es p̄ uarietate culpaz uari9
 ſubdit̄e p̄enis ita ſemp̄ diſc̄ſu
 reciproco: longe lateq̄ uagūt̄
 ī m̄do. Quedā at̄ ex eis citiq̄

q̄da tardius liberande sūt: quarit
 da uō pene īsolubiles p̄manet.
 Dū ille loq̄ret: respiciens p̄br̄
 uidit sup̄ditū ep̄m̄ dimisso
 vultu p̄tereūtē corā se. tamq̄
 distiti iudicis sinām ferentē:
 ⁊ tūmice potestati q̄ illi ad ep̄t
 īsultabat cū p̄pha dicentē. **De**
 letcis sup̄ me tūmice tua. quia
 recidi: surgā. **U** sedero ī tenebris.
 dñs lux mea est. **D**iso ḡo eo sa-
 cerdos vehemēt' obstupuit: et
 cū terrore magno amiracōis:
 exclamauit dicens. **De** tū m̄scō
 p̄tōer: quid ē hoc qd̄ video?
Quid istē dñs n̄r baldū-
 n̄q̄ p̄ysan̄ quondā archiep̄us
 de monastio clauall' assūptus:
 R̄ndit is q̄ loq̄bat' ad eū. **I**p̄e
 ē uē. **E**t p̄br̄ ait. **H**ic tūc ergo
 tante p̄fessionis monach̄ ⁊ tāte
 p̄fessionis ep̄us depūit' ē penus:
 quē nos sperabam̄ iā ī celo
 gaude' cū angel'. **U**lle uō r̄ndēs
 ait. **P** c̄to scias et nullatenus du-
 bites: q̄ ip̄e ē uē sc̄is celsisq̄ meiti
 pontifex: ⁊ magna est gl̄a ei⁹
 apud deū. **S**ed quū p̄t' ip̄m̄ int'
 p̄ysanos atq̄ lucenses populos
 diuina iā guerra uisat': p̄ptēa
 differ' a requie: donec int'
 illos ad pacē discordia r̄uocet'

*De natu
 dionisi dicit
 ab egypto Baloniu
 eliza lity debet
 f. h. h. p. n. y. d. m. e.
 angonant' d. i. f. d. r. a. n.*

post apparuit eide p̄sbiteo
 colūpna q̄da iūbaīs t̄nensī:
 cui⁹ clausus ul' cōem solis
 ualencia chœusmē uidebat'
 de celo usq̄ ad t̄ra p̄erenta: p̄
 qua' aīa q̄da angelico ductu
 ad sp̄deā consteudebat. **S**c̄
 scitante uō p̄sbro quid n̄r
 hoc eēt: r̄ndit al'. **I**p̄a ē aīa
 ⁊stantini quōdā iudicis: et
 dñi turritam. **H**ec at' p̄no-
 uem aīos uentis ⁊ pluuijs
 ⁊ algorib⁹ semp̄ exposita: a
 die erig sui usq̄ ī stillucio
 dom⁹ sue constitit: ibiq̄ su-
 or' excessiui penas hūit. **S**ed
 q̄ misericors ⁊ liberal' ī pau-
 pes extitit: et iudiciū iū-
 riā patientib⁹ fecit: īsup
 etiā de malis q̄ cōmisit cō-
 fessa ⁊ penitēs a corpe eruit:
 idcō iustitia a deo cōsecuta
 hodierna die mēt' a malis
 oīb⁹ liberat': ⁊ boīs oīmb⁹
 facianda ad etiā b̄titudine
 introduca. **H**ec et multa alia
 sac̄dos uidit ⁊ audiuit de se-
 cretis alie⁹ uite: int' q̄ etiā
 ductū ē ei. q̄ eodē aīo esset
 t̄noctūq̄: qd̄ q̄ cōsecuta mors
 ei⁹ uerū fuisse cōp̄bant. **S**ic
 on̄ipotens de⁹ īnotescē uo-
 luit dilecti sibi pontifis aī⁹

mj.

quous iusta quous sciam quatu
 lanisq; tñ rubigine culpe sus-
 catur no potuisse regni pui-
 tatis intrare: nec fulgorem
 meridiane lucis i qua celestis
 sponsus cubat itueri: do-
 nec ipsius gra expiata. et pace
 int dissidentes reformata ab
 eode sponso met' audire.
Tota pulchra es anima mea
 tota pulch' es et macula no
 e ite: veni de libano veni
 coronaberis. **Quid uo i diu-**
sione hostie sacre uob i sinua
tū putamq; nisi hoc q' tles
 reuelationes no absq; i nutu
 et uoluntate redemptoris nri
 ad comonitione et correctioez
 fuit mortalium: maxime cu
 a religiosis psonis tle aliqd
 uide contigerit. **De dono**
est killy quoda danor epo.
proea mocho clauall' Sa.
Utr magnificus et cu **xxv**
 oim reuerentia noi-
 ando est killy quonda danor
 archiepiscopus et apostolice
 sedis i insulis aqlonaiba
 legatus postea uo huilis
 cystnensis ordis tuonachus
 et cenobii clauallis pfectus:

cu adhuc esset adolescens aios
 natus circiter duodecim. tuisimissq;
 a parentibus causa studioz i sar-
 tua morabat. q' tñ i nobili illa
 hyldensemesi ecclia florentissima
 a clericis diuisar regionu cele-
 bri coarsu frequentabant. itaq;
 du aliq' diu ibide morat' fuisset
 i g'issima ualitudine i cadit et
 diutius languore tabesces ta-
 dem a uedias despat' e: ideo
 q' pcuratu e ut oleo sacro i un-
 get. **Quo p' s' biter ceteriq' fideles**
 huius rei gra lectulo ei assiste-
 rent: subito scis i agonia oim
 mebroz ac sensuum officio destitu-
 tus e: ita ut fere mortuus puta-
 ret. **Exempt' ergo carnis sen-**
sibus duct' i spū ad quada ma-
sione. tota uiceiq' quasi cibam
 ardente: ad qua du p'ius acc-
 det et curiosius i spūe uellet:
 subito erupens vapor i tendij
 apphendit i cautu: mox q' i ulla
 foruare flammuola traxit i ui-
 tu. **Qui cu p' tinq' arde cepisset.**
 itaq' nichil aliud nisi morte
 et igne etim sibi sup'ee cogitaet:
 ecce miserante deo apparuit ei
 i uno diuisoerj late meato qda
 quasi fūctis angusti de ostio

ī ostiū dicens: qui etiā flānis
 vacuus eē videbat. **Quē** cūens
 ⁊ spe euadendi animatū. conatu
 quo potuit reptans ad locū illū
 refrigerē puenit: et p̄ illū ad
 ostiū tendēs celest̄ erit ⁊ fugit.
 palpitans ⁊ tremēs a facie ignis
 deuorantis. **Porq̄** palaciū
 quoddā regale ⁊ amplū repe-
 riens. ⁊ illuc īgrediens: vidit
 ī eo reginā celorū ⁊ duā aīgelorū
 vultu et hūtu mirabili chorustā-
 tem: atq̄ ī throno gl̄e residen-
 tem. Ad quā pauidū ⁊ anhelus
 accedens: flagitabat obire ut
 sui miseret. **Quē** p̄tū illa
 dedignant̄ aspiciens atq̄ iūna-
 cit̄ alloques̄ qd̄ **quis** ausū fuis-
 set ī aspectu ip̄ius apparē. mā-
 dat quātoq̄ egredi: ⁊ crucian-
 dū ad ignē reūti **Porro** mē
 alios mūi iustidie assistentes
 appaebāt ibi tres vī vneābiles
 quorū unū ciuitatis eiusdē ep̄us
 eāt: alī uō decimū: tūq̄ nihil
 omnīq̄ nescio quid officij ī eādē
 ecclia amāstrans. **Hos** itaq̄ p̄-
 fatū adolescentulū ītūens ac
 recognosceus: lacrimabilē p̄-
 cubat: quatinū p̄ssime dñe
 p̄ ip̄o supplicāe dignarent.
Quod cū deuotissīe facerent.

iustidissima illa dissimula-
 trie r̄ndit eis dicens. **Idē**
 qd̄ rogāe p̄ssimtis p̄ adoles-
 cente isto varissio meo respectu
 īdignos. **Hic** em̄ p̄sū
 ⁊ lubetū tūq̄ honorauit me:
 tūq̄ **saluauit** salutāōne mē
 ul̄ vna vice resp̄erit me. **Uq̄**
 illi rogaret ut solita pietate
 delicta iuuentutes ⁊ ignoan-
 cias illū dimitter̄ si de reo
 se emendaturū p̄mittet.
 accessit itū t̄nebūdū ado-
 lesceus obsecrās eā ⁊ dicens.
Miserē mei p̄ssima dñā:
 miserē mei miseratē gr̄is
 h̄sant: ⁊ ne claudas a me
 misericordie terhausta viscera mē
 tue: quia pat̄s sū amodo ⁊
 usq̄ ī sempiternū seruiē tibi:
 ⁊ te sup̄ oīa p̄ deū venēari.
Quod si gemitū meū istā
 calamitate meā agnoscer̄:
 magna auri pondeā pro
 mea liberatōne libent̄ īpen-
 det. **Talia** itaq̄ cū lamen-
 tabili voce deprecāret: b̄t̄s
 s̄na v̄go v̄eā mat̄ iustidie
 serenata facie respiciens illū
 dixit. **Quid** igit̄? **Putas** ne
 valeas temp̄m ī digno p̄cio
 redime apud me? **In** h̄ em̄
 forsitan placē me posses:

.iii.

si cōgruū michi p̄cū p̄ tua
 redemptōe p̄solues. Tūc ille
 nō modice exhilaratū ī ubo isto:
 fides fiducialiq̄ accessit et dixit.
 Tuā ant̄ enā clementissimā
 dñā: ego me optime redimā:
 et quidquid iussit in dignatōe
 tua libentissimē faciā: tūmō
 esto in p̄p̄tia: nec me ī illū
 ignē cruciandū ampliq̄ rimit-
 tas. **S**ui regina uirginū r̄ndit:
 Volo ignē: ut de quāq̄ genēibz
 amōne quāq̄ in modios. hor-
 ē de sigulis singulos nō ne-
 gligas redde. **Q**uo illo audi-
 to: letuit accepit: respondes-
 q̄ alacriter dixit. **S**arū ē k̄assi
 ma dñā qd̄ ip̄omis ualde q̄
 iocūdū: et ego inensuā bonā
 et cōferta et cogitatā et sup-
 effluentē dabo ī hōerū tuū.
Quod cū ī fide sua firmit̄
 p̄miss̄ p̄mississet: datis etiā
 fideiussoribz m̄tressoribus
 sup̄ditis: dimiss̄ ē tandē
 liber ad hūana reuēti. **R**ed-
 ditū itaq̄ sibi q̄ festin̄ aper-
 uit oculos: receptoq̄ usu lo-
 quendi: surrexit sedit ī lectu-
 lo. moxq̄ ī iubilū erūpens:
 cepit clamaē cū gaudio ma-
 gno dicens. **B**enedict̄ deo
 ego libeāt̄ sū: et ampliq̄ nō

ardebo **G**rās ago tibi s̄rā dei
 genit̄e uirgo. quia libeāsti me
 de incendio isto: et ampliq̄ nō
 ardebo. **V**identes cūcti q̄ ade-
 rant adolescente illū de mox-
 tis ianua reuocātū: ita clama-
 tem et ita p̄ ḡnudio gestiente:
 mirati **f** valde sciscitabāt̄ ab
 eo tante leticie causa. **I**p̄e uō
 p̄ multū t̄p̄is sp̄aciū nil aliud
 dicē poteat. nisi tantū modo deo
 grās ego nō ardebo: ego nō ar-
 debo. **E**t cū sepius illud repetis-
 set: cōiūq̄ tandē ad illos et quid
 sibi accidisset ul' quid uidisset
 p̄ ordine indicauit. **D**ñs aut̄ ex-
 astantibz uir bonq̄ et eruditq̄:
 hesitante de uisione adolescen-
 tem secrecius alloqui atz īstruē
 curauit dices. **D**ico p̄uoscēs
 futurū te ēē magnū noīs uirū:
 et gradū maxime dignitatis ī
 ecclia sortiturū. **Q**uē cū fauē-
 te deo adept̄ fuis: oportet te
 ī honore dei et s̄c̄e uirginis maris
 diuisor̄ ordinū cenobia quāq̄
 de tuo cōstruē: ī quibz iuxta
 mensue tibi p̄posite rōne ha-
 beant̄ ad unūq̄ p̄sone duode-
 cim: diuino iugit̄ obsequio
 famulantes. **H**is ille auditis
 interim tacuit: sed quē res
 exitū **habuit** habitū foret:

semper sollicitus fuit. Porro in ipsa
 visione significatum est ei. tres illos
 venerabiles viros qui pro eo in tres
 seces extiterant cum adhuc in carne
 degeret. eodem anno sece de mundo
 migratuos: quod etiam celerius
 subsecuta mors eorum verum fuisse
 comprobavit. **P**rogressu vero temporis cum pro-
 fectus adolesceret etate patris et sapientia
 cresceret. iam in virtutum optimam profice-
 risset: ordinante domino ad virginem
 lundenis ecclesie que dante magistro
 habet assumptus est. **A**t perquam
 iam dudum prophetate sibi dignita-
 tis culmine ascendit: illos reddendi
 voti sui tempore adesse agnouit.
 In quo sub quibus gratiis anime
 secundum interpretationem voti sui di-
 versorum ordinum cenobia quibus se
 fundaturum regnie celi denoueat.
Partem igitur oportunitate de remo-
 tis galliarum partibus ubi fontem reli-
 gionis esse agnouerat non solum quibus
 sed etiam plures spiritualis professionis
 consuetudinem curauit: in
 quos etiam existens ordinis duos
 conventus obtinuit: unum scilicet de ipsa
 domo cystercienis et alterum de clari-
 ualle. quosque in optimis terre sue
 locis tanquam vites fructiferas
 vinum iusticie germinantes pas-
 tinavit. **V**t et semetipsum profectum
 rediret: mensuramque bonam et

superfluentem purissime libe-
 ratri sue sicut promiserat pro-
 solueret: quibus cenobiorum funda-
 tione contentus esse noluit sed
 alia atque alia tanquam de suo quam de
 aliorum fidelium dono studuit edi-
 ficare. **H**abebat etiam operam per agri-
 cultatis ritum quibus adhuc ex
 magna parte terra illa tributa erat
 radicibus extirpare: et christiane
 discipline moribus omnes felici-
 ter reformare: superbientes et contemp-
 tes ultionis multitudine ferire.
Ita demum zelo iusticie armatus.
~~notis~~ notoria queque supersti-
 tiosa eliminare: et omnia salutis
 anime profutura genti sue pro-
 de satagebat: ut a multis
 retro temporibus nullum in metropoli
 illa antistitem sedisse putemus.
 qui tamen in ecclesia dei fecerit fructum.
 quantum ipse fecit. **D**ominus autem ob
 cuius honorem et amorem curam
 faciebat: curabat voti ipsius
 dare votum utilitatis: et quos sic
 anathematis vinculis inmoda-
 bat: ipse tribuli morte multaba-
 bat: ita ut adulterum quedam
 diuitem ac potentem. quem vene-
 rabilis sacerdos in rena domini publice
 excothamemat: in ipsa sanctissima
 nocte domine resurrectionis cum
 adultera et duobus filiis et ad-
 ulterio matris malignis spiritibus

.m.

crudelit' suffocatu ad inferos
 etnalit' puenidu detrahēt.
Santu quoq' bñardū reue-
 rentissimū clacūall' abbate.
 luer longius a se remotū.
 nūro veneābat affectu: v-
 nūm deuorōne colebat. **R**ec-
 cōtenti ē ī filijs eū vidē. sū-
 tū nouū cenobiū extruxisset.
 ⁊ ab eo sicut p̄ dixim⁹ de-
 sidentū sac' q' gregariū exā-
 men ipetisset. **S**ualuit apud
 eū desidentū vehemens. ut hō
 tante auctoritatis et ī insul'
 illis tā eccl'asticū q' seculai
 auctoritate singularit' potens:
 expositis suis oib⁹ et etiā se-
 metipm̄ piculis multis tra-
 deret et labori. **V**enit igit'
 clarāuallē p̄sona hūilis et
 sublimis: quā a simib⁹ fr̄e
 nō curiositas audiende sapiē:
 sed fidei zel⁹. et plenitu-
 do deuorōis attraxerat. **U**bi
 quātū fleuēt: quālē sese nō
 modo erga eū. quē tā vniūse
 suspinebat: sed etiā erga vni-
 uos quoslibet fr̄m exhibuēt:
 nō ē facile dictu. **D**emū re-
 ditū ad pp̄a ut beneditū a
 fūilo dei panē r̄ferre posset.
 ⁊ diuiciā cōseruāē: hūano
 sensu p̄cepit. ut ī cubano re-
 coquēt: sicut solent q' mīaia
 tūseūt panē ferre bis coctū.

Sed abbas s̄tus amabili' arguēs
 ī hac pte fidē ei⁹ modicā tuem-
 ri: itāne īquid nō potest bene-
 dictio ip̄m panē magis q' re-
 coctio cōseruāē. **E**t nō acquieuit
 bñdicit' illū: sed cōminē panē
 sibi p̄cipiēs exhibei: bñdicit et
 ait. **E**cce hūc tolle teni: nichil
 demitps de cocturōne sollitū.
Tulit: ⁊ ad suos p̄ multa quidē
 fr̄e maris⁹ sp̄ana p̄p̄e rediēs:
 gloriabat' fidei sue desertū eū-
 dentissima reuēitate cōiūctū.
Haut multo uō p̄ h̄c elapso
 tpe: tristissim⁹ r̄umox aures
 ei⁹ p̄culit de dormitōe bñ vtri
 sp̄eals amici sui: s̄bente sibi
 libellū de t̄situ ei⁹ dño gūisfri-
 do monacho clacūallis. q' notū⁹
 eiusdē s̄tissimū abbatis nō puo
 tpe fuerat. **T**ūc uō cōtaluit cor ei⁹
 tūc seipm̄: et ī meditatōe ip̄ius
 exarsit ignis: vana t̄sitoria atq'
 caduca reputas vniūsa q' hoīs
 itentōne p̄pediē p̄nt a recto
 cursu quo ad p̄rie celestis b̄tū
 dīmē tendit. **I**taq' cōmendans
 et eccl'ia cui laudabil' p̄fueāt
 deo ⁊ p̄cipib⁹ fr̄e. relictis parē-
 tib⁹ et pp̄inquis notis ⁊ amicis.
I ip̄i quoq' p̄rio cōsp̄ti valedi-
 cens: exul egregius clarāuallē
 venit: sepulchrū bñ vī quondā
 m̄tūm amici v̄sitaui: et ad

sanctissima tūba ipius uiuē et
 moxi delēgit: ubi etiā sacre re-
 ligiois habitū deo donante p̄
 modū suscepit. **N**ec enī in mo-
 tū defuncto quā olīm i uiuente
 cōsistit ē: quippe quē p̄ morte
 carnis ueruis uiuē oīno nō
 ambigebat. **Q**uāto ergo ab eccli-
 asticis et seculaib9 negotijs se-
 cretius uacabat: tanto sanctiq9
 diuinis obsequijs intendē cura-
 bat: deuocōm sac' orōis cotidie
 ymo pene cōtinuē sollicitū iu-
 gilaē: pro suis p̄cis p̄reitis mir-
 ra cordis contriti et sp̄t hūiliati
 deo offerre: et grām sup̄ne be-
 nedictiois thymianite pie cō-
 pūctiois emyuis iploraē. **Q**ua-
 dā igit' uice dū i oratio suo so-
 lus cōsistēt: apparuit ei uigila-
 ti et oranti quidā fr̄ ei9 uterim9:
 q' olīm defunct9 fuerat: quip9 hos-
 tili gladio trucidat9 occubuit:
 et morte p̄uente uaticū nō ac-
 cepit. **H**ic etiā dū adhuc uiuēt
 eūdē archiep̄m aliqui i iuste of-
 fendeāt: nec ei aut' morte recon-
 siliat9 ē p̄ satisfactionē. **C**ūq9 ue-
 nisset aut' illi dimisso capite
 supplicat' ielmnabat ei: quasi de
 offensa uenā postulans: aut
 etiā orōmū suffragia flagitās.
Stetit ergo aliq' diu corā illo:
 nil penit9 dicens: nisi tū

hūiliato capite calamitate ac
 necessitate p̄pā n̄uens. **B**ed-
 neq9 archiep̄us quicq9 locu-
 ty est ei: quia timore et am-
 ratione inuina et mente t̄bat9:
 et sui infine cōpos fuerat.
Derūptamē ex eodē moctuo
 nil aliud agnosce potēat: n̄
 solūmō caput et collū ac
 sūmitate stapular9. **R**eliq9
 nāq9 p̄ corpis ita arde vi-
 debat: ut nulla penit9
 ea mēbeoz lnuamenta dis-
 cerne posset: nec quicq9 al-
 ternēt nisi flāmā q' totū
 eū occupauēat. **C**ūq9 aliq9
 diu sic inuisibilis apparuis-
 set: tandē ab oculis ei9 subla-
 tus ē: sed fr̄nā aiām sup̄ an-
 gustia sua magno dolore cō-
 terebeata reliquit: q' etiā pos-
 tera die uenies i caplin mon-
 achoz: multa missaz et orōmū
 ipendia p̄ eodē moctuo im-
 petrauit. **D**e felici q' sūmatōe
 duoz p̄gnoz sepulchri dñi
 auūtiloz dōm' es illi archiep̄i

Utrū qm̄ ginam **La. xxvi**
 tanti pontificis men-
 tionē fecim9: neq9quā absur-
 dū reoz: si etiā duoz auūtiloz
 ei9 p̄ciosā i aspectu dñi mo-
 te quā inuibilic' gracia dei

.m.

uenerunt comemorans. **N**o
 parū nāq̄ deuotas mentes
 i amore xpi flāmasse spera
 mo: si eiusde redemptoris
 mī mīra & uē iocūda clemē
 tia cū sceleratissimū p̄tore
 p̄cedns legentiū īfīmet. **I**gē
 hy duo frēs ex p̄clarissimo da
 noe sanguīe cūdi: nūc t̄re
 illū p̄ceres post regē videbāt
 sublimiores. **O**na aut̄ ex eis
 esklla noīe hō bellicosū & cut
 tiali potēnatūm d̄q̄: cū cēt
 aīo ferū atq̄ tribulis. multū sang
 uīne fundebat: et mala p̄petu
 bat īmīa. **A**l̄ uō noīe sueuo
 ur stē uite p̄piciū atq̄ ep̄us
 wybergens eāt: q̄ etiā p̄elsi
 gnīs dignitatē elegancia
 mox at; p̄rogatiua iūtutū
 longe supabat. **H**ic itaq̄ ger
 manū sui aīam sūcē ī xpo
 diligēs: sed tyrānū eiū uitā
 uehemēt̄ abhōrens: studebat
 eū frequent̄ secretis arguē:
 et ut a suis p̄uitatib; r̄supiscēt
 aīone. **S**ed cū parū ī h̄mōi
 pia ītentione p̄ficiēt: quādā
 die colloquentib; eis ad īuicē
 suadebat ei uenēbil̄ p̄sū: ut
 accipēs signū dīnīe crucis.
 theōsolimā p̄fiscēt. **U**lle uō

r̄didit se hoc nullomō facē posse:
 nisi secū p̄geret ip̄e: q̄ q̄silū da
 bat. **Q**uo audito: fidel̄ et uē aīq̄
 īstant̄ accepit: seq̄ qd̄ petebat
 facturū īq̄tinenti p̄pospondit:
 malens itaq̄ picul̄ & laborib; q̄
 tantis seipm̄ exponē: q̄ fr̄is
 aīam de ore leonis nō liberaē.
Imposito itaq̄ sibi signo stē cr̄is:
 theōsolimā p̄t̄ abierūt. **Q**uo
 p̄p̄e p̄uenientes: glōsū dīnī se
 pulchrū. ip̄m q̄ uiuificū lignū
 stē crucis ī q̄o salū mūdi pepen
 dit: cū magno pietatis affertu
 adorauerūt. **D**e hinc cū cetā loca
 scā deuotissime uisitando uene
 rando atq̄ adorando pagraēt:
 uenerūt ad quēdā locū nō lon
 ge ab theōsolimā sitū: q̄ p̄r m̄
 ab iculis m̄cupat̄: eo q̄ d̄ns
 n̄r ih̄us x̄p̄r ī ip̄o loco dīc̄ disci
 pulis formā tradidisse orandi:
 & eandē ibidē orōne q̄posuisse.
Frat̄ at̄ ibi ecclia p̄ua: uili ste
 mate q̄structa. **N**ū ergo p̄dīc̄
 p̄grīnū cōgnoscerēt hūc eē locū
 unde fons orōnis saliens ī uitā
 etiā de ore filij dei p̄mit̄ erūpt̄:
 & ad ībuenda fidelū corda p̄m̄
 uisās mūdi p̄tes cū tanta b̄ndictio
 nis affluentia diuīat̄ ē: tūc et
 ip̄i īgredientes oratorū. haurietesq̄

de fonte saluatoris pietatis et co-
 fidencie spm: cōone de corde
 puro fuderūt ad dnm: obse-
 crantes ut sibi pctā dimitteret.
 et ab oī malo liberarent. **P**er
 defuit cor ~~no~~ votis supne clemē-
 tie respectu: quēadmodū rei de-
 clarauit euentu. **P**ā cū ptin9
 uenētes ad flumiū iordani unda
 illa facta potati eēt atq; p̄fusi:
 unus ex eis magn9 uidelicet ille
 p̄tor est ill9 magnifice de uīa
 dei p̄sumēs et effundens aiām
 suā t̄ cōone: clamauit ad dnm
 et dixit. **D**eus om̄ipotes et clemēs.
 esto p̄picius obsecro michi p̄tori:
 et ne despicias aiām meā qua-
 liscūq; fui tui quā de p̄fundo
 maloz eduristi: et post tanta
 scelerū meoz naufragia ad
 portū p̄nie misericordit adduxis-
 ti. **E**t nūc dñe de9 suspecta est
 m̄ valde fragilitas mea et du-
 dū cōlita peccandi q̄suetudo:
 multūq; timeo m̄ a memet-
 ipso: ne forte reuers9 ad p̄riām
 blandiente rex p̄pitate pctā
 quoq; materia illicente: ad p̄sti-
 nas meas p̄uitates relabi com-
 pellar. **P**roinde p̄ssime p̄ qui
 diues es t̄ m̄a s̄ib9 iuocantib9
 te: si bonū uidet: t̄ oculis tuis. et

ita expedie aīe mee agnoscis:
 p̄tor indulgentissimā benignita-
 te tuā ut absoluto iā uoto pe-
 grinationis h9. absolue me dig-
 neis a uncto corpis istiq; solu-
 tūq; p̄t a uerib9 p̄tor uibe-
 as duci t̄ r̄frigerij locū. **R**ōne
 uō q̄pleta cōgnouit alio uite
 sue t̄mūm̄ iūm̄e: suūq; de-
 sideiū mor a xp̄o eē cōplen-
 dū. **U**nde p̄ceptis sacramentis
 ualedicens eadē h9 hora ger-
 mano suo ceterib9 qui simul
 aderant: ptin9 t̄ stā q̄fessioe
 reddidit aiām. **O** īcōphensi-
 bilis clemēcia saluatoris nr̄i
 dei. **R**ōne tibi uidet t̄ p̄tor
 isto p̄odigni illiq; filij q̄ deuo-
 rauit substantiā suā cū me-
 tricib9. uanitatū et uolupta-
 tū p̄sona realit p̄ntā: quē
 adhuc longe agente pater
 iustitiaz uidit et m̄a mot9.
 p̄cepit eū cito idm̄ stola p̄a
 innocēcie: suq; festinabat
 absolue miserū de reatu
 q̄stie sue ut p̄modū tar-
 dius fuit p̄ne pietati reo
 idulcisse: q̄ ip̄i misēo idul-
 genciā p̄cepisse. **Q**uid em̄
 aliud fuit sceleratissimū

.m.

p̄cōe r̄ ip̄o lumine penitēcie
 sic orasse r̄ tā stelerē penitōi
 sue effectū obtinuisse? nisi
 effusis sup se viscerib9 dīne
 pietatis iuseia mortal' cor-
 ruptibilitatis despoliat' et
 b̄e immortalitatis stola vesti-
 at amulo diuinū amoris in-
 signiri pedesq' affectionū
 calcamentis et̄ie puitatis
 muniri? p̄ recepōne filij
 p̄diti festinas epulas toto
 celo iudici. **V**idens itaq' ve-
 nēabil' antistes aiām fr̄is sui
 p̄ cui9 saluacōe ita sollicit9
 extitit tū stelerē tū felicit'
 assūptū: tū r̄ ip̄e vehemē-
 ter affect9 desiderio iugnu-
 di petuit aiē sue ut mox-
 ret: r̄ ait. **G**racias tibi ago
 dñe ihu xpe qm̄ exaudisti
 orōne meā: vidisti lacrimā
 meā: quia ē totiens suppli-
 cavi ut sustipes p̄nām
 fr̄is mei. **Q**ueso ḡo te p̄missie
 fili dei ne me parais ab illo
 diuiciis separi: sed iubeas
 me cū illo ī tua pace m̄c
 recipi: ut sil' abeam9 r̄ sil' ad
 tuā m̄ia te donante p̄uenia-
 m9. **O** v̄e amplectenda et
 amanda pietas dñi nr̄i ihu

xpe xpi **V**ix orōne fūneāt. quā
 ardentissima fidei deuocōne fu-
 dit: et ecce vocante se dño v̄ib9
 corpus cepit repente destitui: vi-
 tesq' t̄isitorie finē iā sibi adēē
 agnouit. **H**or9 dispositis q' p̄
 t̄is b̄iutate ueressuā videbant'
 p̄cepit astantib9 ut corpus ip̄ius
 vna cū corpe fr̄is sui ad ecclia
 sup̄ memoratā q' p̄ nr̄ dī quā
 dño īspirante s̄mco pietatis af-
 fectu adoptauerāt. remota om̄i
 occasione referrent: et ibi sepe-
 lire curaret. **I**taq' cōmissū sibi
 pplm̄ dīne p̄uidencie **reogna**
 reconsignas et bona serupitua
 illis oib9 ip̄cans: et p̄ntib9 etiā
 ualefaciens ac b̄ndicēs: felicit'
 obdormiuit ī dño. **F**actūq' ē a dño
 grande miraculū: ut desiderij
 sui cōpotes p̄gnacōis itine cō-
 sūmato p̄gnacōne quoq' p̄ntis
 exilij terminaret: ita ut ābo
 sil' ī vno loco atq' vno die de mū-
 do migraret: simulq' ī vntū
 locū vbi decreuerāt sublati
 sepulturas acciperent. **P**orro p̄fata
 ecclesiola cū antea breuis ac r̄i-
 mosa fuisset: soloteng est eūsa:
 et de elemosinis ip̄oz quas p̄t'
 hoc ip̄m ibidē copiose delegarūt

in ampliore et venustiore statu
 reedificata est: in qua etiam nunc cor
 cepta pausat honorifice tumu-
 lata. Hic felicissimus pignorum
 consanguineus erat beate memorie
 dominus eskilg daniel quoddam archi-
 episcopus: a quibus non solum sanguis
 sed etiam fidei et deuotionis succum
 trahens: domestico animo exemplo.
 pignore viuere et pignore mori pro
 christo domino proposuit. Quia pro re-
 licta preclara dignitate quam in terra sua
 singulariter primum habebat: cisterciensis
 ordinis habitum in claraualle suscepit:
 et de habundantia diuitiarum
 suarum pauperum christi copiam largissime
 suppleuit: sicque eundem pauperum
 numero pauperum et ipse associatus et
 in optima consuetudine vitam suam
 consummas: sepultus est in presbiterio
 oratorii eiusdem loci ante altare
 beate uirginis marie: cuius ex hoc
 memoria in benedictione erit
 clarauallesibus in gratia ^{et} gratia
 ne. Tales itaque persone tam sub-
 limes honoribus. reuerende dig-
 nitatibus. odore uirtutum beatissimi
 patris nostri bernardi. facti quoque cis-
 tertiensis ordinis puritate attracti:
 imperium christi cunctis egyptiorum
 pompis preferentes. maluerunt
 sub disciplina ordinis temporaliter

potius inacerari: quam impensis
 sibi finibus falsis et honoribus
 etiam cruciari. *De nobili pignore
 pignore gumaro pignora monacho
 clauallis Laplin xxvii.*

Nam et nobilissimus
 princeps gumarus iudeus
 quoddam et dominus sardine detra-
 alis. cum aliquam gratiam orationis sancti
 martini thuronensis expe-
 tisset: in reditu transiens per cla-
 raualle: et a beato bernardo de-
 uote susceptus: de salute quoque
 anime sue copiose ammonitus con-
 uersioni minime assensit: licet pri-
 stinus ipso pignore et multum gar-
 rulate ceterum quaedam illuisset.
 Qui abiit: ut dominus sic locutus
 est. Ego quidem istum de tua
 conuersione diuinitatem rogavi: sed ad
 prius exaudiri non merui. Et
 tunc quidem abiit te pacem: quod
 retine non licet inuitum: scias tamen
 te huc iterum de sardina re-
 uisurum. Abiit ergo in patriam suam:
 sed uerba que ex ore uiri dei audie-
 rat incessanter animo eius sti-
 mulabant: spiritu magno suggerere:
 te propheta quam tantum propheta sibi
 de se prodixisset cassari penitus
 non posse. Modico post hinc
 elapso tempore cum nunciatus esset
 ei beatum uirum transisse de hunc mundo

.m.

ad p̄m̄: constriat̄ ē aīo
 vehemēt̄: arguēs seip̄m̄ et pe-
 nitens ualde qd̄ ad illiq̄ p̄di-
 cationē cōisq̄ nō fuisse. mox
 ergo igne illo quē dñs mittit
 i rōda electōr̄ suor̄ ⁊ uult
 vehemēt̄ accendi totq̄ i rati-
 dunt̄: nec otio morā facē
 sustinēs. p̄mogenitū filiū
 suū p̄ se i regno suo p̄ici-
 p̄i q̄stituit. Ipe uō dū adhuc
 quadragenariq̄ eēt̄: etate cor-
 poris ⁊ aī uigore p̄ollens:
 relictā sardina om̄iū gl̄a
 mūdi p̄retr̄: paup̄ ⁊ hūilis
 i gressū ē clarāualle: ibiq̄
 sub disciplina suscepti ord̄is
 usq̄ ad ~~maie~~ decipit̄ etate
 yūno usq̄ ad mortē p̄seue-
 rant̄ militas regnū: t̄m̄ p̄
 celest̄ se cōmūtasse gloriabat̄.
Quatuor uenēabilis abbas
Simon relictā abbacia i clae-
ualle p̄fessus ē. Cap̄ xxviii.
Uenēabil' Simon quō-
 dā abbas caziathi. qd̄
 ē nō ignobile monastiū
 magni ord̄is monachor̄: mag-
 no cordis affectu b̄tū b̄nardu
 diligebat: adeo ut de q̄silio ⁊
 uolūtate ei⁹ totq̄ pendē uidēt̄.
 Hūc aut̄ desiderū magnū
 ierat curā pastorale deserē:

et fieri monachū i claualle. **Ue-**
 ruptamē scūs p̄ b̄nardo sciens
 uirtutē uī et gr̄ati qua cōmūso
 cenobio ydoneq̄ ualde atq̄ p̄ne-
 cessariq̄ eāt̄: quā dū uixit i car-
 ne nūq̄ ei sup̄ hūmōi petuōe
 q̄sensū p̄be uoluit. **Quadā** igit̄
 die: dicit ad eū ip̄de abbas. **U**nē
 p̄ ego senex et pene decipit̄ fa-
 tiscentibq̄ i corpore mēbris ⁊ i sup-
 urgentibq̄ morbis: uī iamq̄ re-
 solui me sentio. **Ad** si extra
 clarāualle deserē: eī michi
 dolōe i q̄solabilis: ⁊ irrecupabile
 dāpniū. **U**n̄ n̄cē ē ut ul' m̄r-
 abie me iubeas ⁊ satisfacē vo-
 tis meis: q̄ mox acceleraus
 morā ampliq̄ facē nō me p̄-
 mittit. **U**n̄ uī dei r̄ndit. **M**ane
 i loco tuo: ⁊ noli timē. **E**go se-
 cutū te facio: q̄ mortē i clau-
 ualle. **C**redidit hō f̄ moribq̄ sc̄i:
 ⁊ mansit i tēri i placōe sua
 securior plūibq̄ aīis. **P**ost tr̄si-
 tū uō b̄tī uī cū iā desiderū sui
 stimulos nullo rep̄niente tole-
 rae neq̄ret̄: dimisso regnūe clā-
 ualli se cōtulit: ubi etiā magno
 dei dono magnosq̄ miraculo sep-
 tēniū sup̄uucis. mirabile p̄r̄sā
 i t̄li etate ul' i finitute feruoris
 ac deuotōis exēmplū nob̄ oībq̄

*In fine reliquit. De seniore q̄ vidit
b̄tam v̄ginē caplo monachor̄
psidente. Saplm̄ xxvii.*

Quida de senioribz clauallis
vir religiosz ac deuotz quada
vite sicut ab ipius ore audiuius
vidit i visione b̄tissima v̄ginetu
m̄rem splendidissio vultu z h̄itu
caplo monachor̄ psidente: q̄ etiā
i ipso caplo abbatis locū tenē et
officiū gerē videbat. *Hec uō bene-*
dictū filiū ventris sui puulū qui
natus ē nobis gestabat i gimo: to-
to q̄ cōuentu mōthor̄ ita eā resi-
debat i ordine suo. Porro senior
q̄ i f̄ videat mirabat̄ atq̄ iocūda-
bat̄ valde i aspectu gloriofi puuli
speciosi p̄ filijs hominū: et eiusde
sac̄ puerp̄e: reuerbentis oculis
ip̄t̄ lūis clauitate nō satis p̄uale-
bat i facies eor̄ intendē. Nūq̄ iā
expleto caplo soluendz eēt con-
uentu ille: imperiosa uigo cōiūsa
ad seniore illū q̄ ad ei9 dextera
sedebat: osculū pacis ori ei9 dignā-
ter ip̄ssit: et insup̄ benedictum
fructū ventris sui ad ituedū atz
amplexendū op̄ obtulit ei. Quo
facto cōitens se ad alterū senē
q̄ ad sinistra ei9 sedebat simul
osculata ē eū: z nichilomin9 gau-
diū cordis sui ei ad ituedū p̄n-
tauit. Tūc unūsi q̄ aderat mo-
*nachi celesti pace a **senior** seni-*

oribz ill' hinc inde inuoluata.
De tante regine p̄tina salutē
dei i gimo suo q̄fouentis iu-
bilū et leticiā cordis letati s̄t:
s̄icp̄ cōuentu illo soluto. visio
ab ocul' intuentis sublata ē.
Tantā uō deuorōne de visiois
hui9 dulcedine senior ille cō-
cepit: ut domū capli nō aliud
eēt aliud nisi sectariū dei: p̄-
tā celi intelligēt: ideoq̄ q̄nes
p̄ ante eandē domū trāsire
debebat: totiens fere cōtra
locū i quo m̄rem misēdie
cū adorando filio suo reside
q̄ spererāt iūtae solebat. *De*
quodā mōtho cui d̄ns ihus
cū s̄to ioh̄e euāgelista apparuit.
Ater quidā *sa. xxx.*
religiosz ac timēs deū
dū p̄ficiendi desidē flagret
et s̄tis meditacōibz die noctuz
vacuēt: b̄tissimū ioh̄em euā-
gelistā p̄cipuo diligebat affū:
i cui9 etiā s̄ptia atz m̄cōria
m̄ta pascēbat̄ deuorōe. stu-
deus ex dictis ei9 sententias
tūp̄ malapiūca decerpē: q̄bz
lectulū cōstie sue stipatū cōf-
fetore viciōz vitutū odore re-
fouēt. **F**actū ē at̄ quada vite
i vigilia om̄i s̄tōz dū missa i
cōuentu celebraret: ut ip̄e s̄tō
i ordine suo i choro. pistillo

.m.

vigilantis sollicitudis in nocturno corde ad susceptionem tanti festi thinnama se sac de uocoris conteret. Quis de more legere epla illa de apocalypsi: mira dulcedine in eisdem uerbis feruebat. Tandem uero in ultimo uisu quo dicitur agnoscere dignum quod omnia est accipere uirtute et diuinitate et cetera que sequuntur: tota anima eius in ipso liquata est igne diuini amoris: tantaque iocunditatis affluentia perfusa est: ut per inueniunt leticie scriptum uix caperet. **P**inde totus in iubilo totus extra se fuit: solum christum quasi puerum cordis oculis intuens: et brachijs ardentis fidei et pietatis amplectens. **Q**uando uero adhuc ibidem staret: et pituita illa celesti mentem habunde reficeret: uerum finita missa sopore dicitur irruit super eum: tenuis quidem sed diuina gratia suauis. **E**t statim pituita sua dignantur exhibuit dormienti que super dictam iocunditatem infunderet uigilanti. **D**icitur uero ihesus christus: cum dilecto sibi apostolo iohanne: alloquens eundem apostolum. audiente fratre dicens. **H**ic ego reuelationes

dudum tibi ostendi: non propter te solummodo cui iam de mea uirtute et dilectione etiam cognoscere. etiam propter fiduciam a te erat: sed maxime propter ceteros que me sicut diligunt: ut ipsi gloriam meam agnoscant: fiduciam habeant in me. **I**n his uerbis euigilans frater ille repletus est gaudio magno: tunc propter indulgentiam sibi gratiam diuine uisitationis et consolationis: tunc propter ipsius domini attestationem de uirtute apocalypsis: pro eo maxime quia dolens audierat quosdam hereticos eodem libro sancto detraxisse: duceres eum a beato iohanne euangelista apostolo scriptum non esse. **E**uolutis autem per quatuordecim diebus iterum quidecimum. cum super dictis frater pro peccatis suis ualde sollicitus facie domini in confessione et cotidiana cordis contritione peruenire curaret: assistit ei per uisum dominus ihesus christus: cum eodem apostolo suo iohanne. **Q**ui etiam ipso fratre audiente: per sic locutus est. **S**i quis uoluit a domino perfectam indulgentiam consequi: oportet eum peccata sua instanti flendo ac penitendo pituitie. **R**espondens autem dominus ait. **Q**uicunque uoluit ad me peruenire: oportet eum hoc ardentem desiderare postmodum autem in die natalis eiusdem sancti iohannis. uidit in uisione dominum

ihm xpm cu gloriosa mre su-
 a. quasi quoddam palatium mag-
 num intrat: in quo dicebat: esse
 paradysum. Illus uero ingressus ianu-
 a remansit aperta. Cumq; miraretur
 et seruu cogitaret quare porta eade-
 minime clauderet: dictu e ei.
 Hec e ianua uite q; i gesso p ea
 dno cu mre sua no claudit:
 sed cunctis fidelibus usq; i die iudi-
 cij ~~patebit~~ patebit. Duo ille
 audito: guttulas et exultans ait int-
 se. Ergo et nu patet aditus parad-
 ysi. Ingredior ergo locu tabna-
 culi admirabil: usq; ad domu
 dei. Duo cu introire cepisset:
 ptingit excepit eu tenerrabil-
 iocunditas qda atq; suauitas. q
 cunctos sensus ipius penetrans et
 replet: nichil aliud cogitauit si-
 nebat: nisi memoriam nre et ius-
 tite dei solius. In hac ergo mi-
 ra suauitatis dulcedine euigilans
 adhuc i delicijs paradysi se ee pu-
 tabat: sed continue corruptibil-
 uite motibus et sensibus uallatu
 se sentiens tantu felicitate mudu
 ad fruenda sibi collata: sed ad
 exercitandu i se celeste desideu
 gustu tenuit progata ee cog-
 nouit. Hys et huiusmodi reue-
 lationibus frat ille de loco deside-
 re coepit et negligencie excussus:

et ardore diuine caritatis ue-
 hementi inflamatus: tanq;
 ysachar asinus fortis apposuit
 humerum ad portandiu idest ma-
 bilit omnis pnie: ut requie
 qua uideat adipisci mereret.
 De fratre q; uidit dnm mra ihm
 xpm i exitu ciuitatis frs de celo
 descendit. Caplm xxxi. ...

Monachum quendam
 de collegio claciuallis.
 spiritale et bonis uoibus polle-
 tem: dno scdm qd i apocalypsi
 ait ego quos amo arguo et
 castigo. ad deridendum in eo
 scortia pni. gressissima egre-
 ditur quada uice laborare pmi-
 sit. Sed anteq; ad die trau p-
 uenisset diuino nutu raptus
 e i quoda excessu iuentis: et
 diuidiu fere noctis spaciu q-
 ex se fuit: multa uides et
 audiens: q; nuc explicat nri
 appositu no e. Fide uo nocte
 defuncto e ibi religiosus quoda
 adolescens. mre mansuetu-
 dis et pacie monachus: qui
 languore maximo cruciatus. q
 plurimis annis duru ac duri-
 tuu martiriu dixit. Hic itaq;
 mores et flatu nouissimu
 diuicius thens: p arbitrate do-
 lozis genuito plagedo emittebat

in
 actiu

... cu eu pla-
 ... dicitur cu
 ... non conuer-
 ... hys scla-
 ... quoda
 ... et af-
 ... comone-
 ... quos
 ... m-
 ... fra-
 ... uer-
 ... dolo-
 ... q-
 ... i-
 ... re-
 ... p-
 ... u-
 ... que-
 ... i-
 ... oru-
 ... fr-
 ... ma-
 ... i-
 ... i-
 ... i-

iii

Porro p̄dicty eger cū eū plau-
 gente audier̄: dicebat int̄ se
 planty iste r̄icus com̄iter̄ i
 tantū: ⁊ doloris isty ex̄ma-
 tā int̄ occupabit gaudiū
 sempit̄m. Sū h̄ ⁊ hys filia
 cognuer̄: eni p̄sona queda
 invisibil̄ an̄ lectulā ei⁹ ei as-
 sistens ac diutissime cōmonēs:
 ad singulos planty quos
 ille moxiens enūtebat: **m**
 mirabili ⁊ iexpta quadā fra-
 gancia ac suavitare naves
 ei⁹ ac fauces vberius idulo-
 rabat. Tūc nō seniebat q̄i
 rekte quadā vitute sensibi-
 lit̄ ac manifeste i semetip̄m
 itroeuēte: et penetralia cor-
 dis ei⁹ suaussime p̄unge-
 te. Sūq̄ hac mirabili v̄tione
 reitū et toty quodāmodo
 renouat⁹ fuisse: ecce repe-
 te apparuit ei aptua que-
 dā i celo: p̄ qua videbat̄ s̄
 quasi usq̄ ad sc̄m̄ celū ocu-
 loꝝ suoz acie tendē. Et fr̄a
 ē i aūib⁹ ei⁹ vox clamaus
 de celo ex̄t̄so dicens. **D**ileat
 oīs fr̄a: discedat oīs oīs ma-
 lignitas: x̄ps venit. In ip̄a
 hora visū ē ei qd̄ d̄s ih̄us
 x̄ps **p̄p̄m** paup̄m ⁊ h̄ūlū

solator de celo descendet: ⁊ totū
 domū illā sua benedictioe r̄plet.
Ip̄e nō fr̄ cui her̄ vidē cōressū ē
 tanta alactate ⁊ gr̄a p̄fusa ē: ut
 se i paradiso dei esse reputaret: et
 i iubilo cordis exultas dicer̄. **D**ñe
 d̄s n̄r: eni ista ē vita et̄na: quā
 p̄misisti nobis. **E**t int̄ si reue-
 latis oculis bonū istud qd̄ senio
 ⁊ qd̄ teneo michi vidē ⁊ sp̄ licet
 habē: iā gaudiū **p̄f̄m̄** meū
 plenū atq̄ p̄f̄m̄ cēt. **H**oy igit̄
 iuumente ex̄it⁹ hora monachi
 illy adolescentis: pulsata ē ta-
 bula: et cōuenētib⁹ fr̄ib⁹ ut
 animā ip̄ius d̄no cōmendaret:
 liberata ē d̄tinio de corpore moens
 hui⁹: et et̄na leticia sub̄trante:
 fugit ab eo dolor ⁊ gemit⁹. **C**re-
 d̄m⁹ enī ⁊ pie afidm⁹ q̄ nō
 dedignat⁹ ē eā introduce i reque
 suā: q̄ apt̄ eā ad tr̄a descendē
 dignat⁹ ē ih̄us x̄p̄ d̄s n̄r. **D**ū
 ergo corpus ei⁹ sepulcūe tradēt:
 aliū qdā bone quisardis frat̄
 reuelante d̄no aptis oculis sicut
 ip̄e p̄testat⁹ ē nobis: vidit q̄i
 quoddā feretū de monūmēto
 p̄cedē: et sursū i et̄hea tendē.
Porro p̄dicty eger ab eḡtudiē
 sua d̄no miserante cōualuit: ⁊
 ex hys q̄ i obitu fr̄is videat̄ et
 audeat: seu etiā exp̄ri merue-
 rat. magnifice solat⁹: gr̄as

egit deo. **F**ecerit bñdictiois illius
suauitate quā velud māna ab-
stonditū ī odore eximio seu sapōe
pstantissio expto eāt: postmo-
dū p̄ ānos plūmos nō quidē
cōtinuē? sed tū frequēt atz co-
piose cōsecutus ē: put ille benignus
ac suauis spūs q̄ ubi et qñ
z quātū vult spūrat paup̄i suo
misericordiē īfunde dignabat.

Nec modo p̄ sompniū aut p̄
excessū mētis sopitis ul' attōntis
sensibz corpis ut ī illa foesitū
agonia contigeāt: sed corpe vi-
gilante sed sensuq̄ vigerite orādo
psallendo legendo seu quidpiā
aliud agendo: eandē suauitate
diuinitz sensiebat. Quā diues
et libealis es ī mīa tua dñe oībz
inocentibz te: q̄rentibz nomē tu-
ū pusillus z magnus? abscondēs
gustū etie dulcedis et suauitatis
ab hīs qui sapiētes z magni sūt
ī oculis suis: et reuelans eū puul-
tus? qui oīa q̄ huius mūdi sūt
arbitrant̄ ut stercoza: ut te ī dul-
cedine tua lucifaciāt. **De vīo dei
bosone q̄ ī exitu cuiusdā fr̄is āgeloz
contentz audiuit. Caplin.**

Non putemz silencio **xxvii.**
p̄tereūdū eē virū venēa-
bilē bosonem: gr̄ie z moxibz ī-
signē. Hic vng de p̄mogenitis fi-
lijs quos bñssimz pat̄ bñardz
ī xpo p̄ euāgelū genuit: satis

ī sua nobili dñsatione mōstrat
q̄ regia mamilla lactata q̄
caste disciplinē rudimētis ab-
ticio fuerit ī buty. Hic hō paci-
entis et filij pacis ita benignus
ita mansuetus oīmbz appae-
bat: ut nūq̄ aliq̄s nrm̄ eū
videit iratū seu t̄batū: sed nū-
adūsa z p̄p̄a īmobil' fide stas
tūquillo semp̄ aīo durabat.
Qui dū iā ad ~~spūm~~ dēp̄tā
puemisset etate. et ita vibus
eēt destitutus ut etiā baculo
sustentante vix t̄redē posset:
nūq̄ tū otio īdulge. nūquā
corpore quietē īpendē acquies-
cebat: sed vāijs illud laboz
exterioris spūm seruiē cogebat.
Iste nō venēabil' vir dū aliqui
seruus loquēz: z de quozū-
dā fr̄m̄ pia ac desideabili
doctrinōne quā sepius nos
vidisse contigeāt. mutua col-
lacione iūte pascent̄: presta-
tus ē nob. q̄a ī exitu cuiusdā
religiosi fr̄is bñoz spūm
choros audieāt suauī melody-
a ī aere modulantes: atz ip̄ius
defuncti aīam ad etie bñitudis
requie cū gaudio deferentes.
Qui quātō sublimiq̄ ascende-
bat: tantomagis eoz voces ī-
ferius rarestebat: quousq̄ t̄dē

relo recepti audiri vlt̄ in fine
 potuerūt. **S**ūq̄ et ip̄e b̄s sener
 uocante se deo ī pace in idip̄m
 velud obdormies sp̄m emissi
 emisisset: tanta serenitate et
 gr̄a subito **refat** refulsit: tūq̄
 mirabili quadā imitacōe facies
 ei⁹ gl̄osificata apparuit: ut de
 uocōne oīm attestante beatorū
 sp̄itū p̄uiciā. atz ip̄ius dei nr̄i
 respectū serenissimū ibidē ad
 esse nullomō dubitacōem. **N**ūq̄
 enī ī aliquo moriente ul' mor
 tuo: tale tr̄istitiam vultū clai
 tate asperim⁹. **Q**ua pp̄t vniūsi
 gr̄as agentes deo: cōmēdatō
 nis crequias ⁊ officū tanto
 alacris p̄soluim⁹: quāto de ip̄
 sius gl̄osificacōne p̄ tam mi
 rabile signū certiores esse
 uerim⁹. **Explicit distinctio .iij.**
Incipit distinctio q̄rtā. De ste
memorie alquirino monacho
quē dñs ih̄s xp̄us moriente
visitauit. Capitulum p̄mū.

Hic ī renobio
 clac̄uallis mo
 nach⁹ quidā
 p̄fessioi sue
 mox integra
 te cōcordans.
 alquirin⁹ noīe:
 vir religios⁹ atq̄ sp̄italis: so
 lici⁹ ī v̄itu. hūilis ī vestitu:

⁊ dur⁹ admodū castigatōe corp̄is
 sui. Ita nāq̄ c̄tūctis ac temp̄as
 eāt ī h̄is q̄ ad usū corp̄is p̄tine
 videbant: ut oī voluptate et
 vānitate depulsa ip̄is necessa
 rijs etiā p̄cissie uter̄: licz oīta
 sio c̄tum l̄imite credendi se ei
 frequent̄ īgerēt. **E**rat enī p̄tū
 ī arte medicinē: ⁊ quāuis mag
 nates et nobiles ēre opam ei⁹
 īcessant̄ expetēt: et iuitū et
 remittentē p̄ diuisa loca distherēt:
 ip̄e tū sup egenos ⁊ p̄ paupes
 ītelligens magis oīmōdā eorū
 curacōm sollicitudinē īpende
 bat. **P**er modo ip̄orū egritu
 dines l̄uocessp̄ curabat: sed et
 languentiū putridas carnes
 et fame defluencia mēbra ita
 dignant̄ ita diligent̄ p̄p̄s ma
 nib⁹ cōtrectabat: ut xp̄i vul
 nera fouē putāet. **E**t uē sic
 eāt. **T**otū enī p̄ xp̄o faciebat:
 et totū sibi xp̄i īputabat: qui
 n̄tē opa sectantib⁹ ī fine dictu
 rus ē. **I**nfirmis siū visitatis me.
Vnde ⁊ ip̄e dñs famulū suū
 sectis ⁊ solacōib⁹ sepius visita
 bat: ⁊ ad op⁹ nr̄sterij hui⁹
 mirabilē īcitabat. **Q**uadā igr̄
 vice vidit hui⁹ moī visionē: in
 clac̄ualle. **I**n p̄mis audiuit
 q̄i quēdā p̄cursoe celeste: ⁊